

VASTUULLINEN

YSTÄVÄLLINEN

TUOTTAVA

KEHITTYVÄ

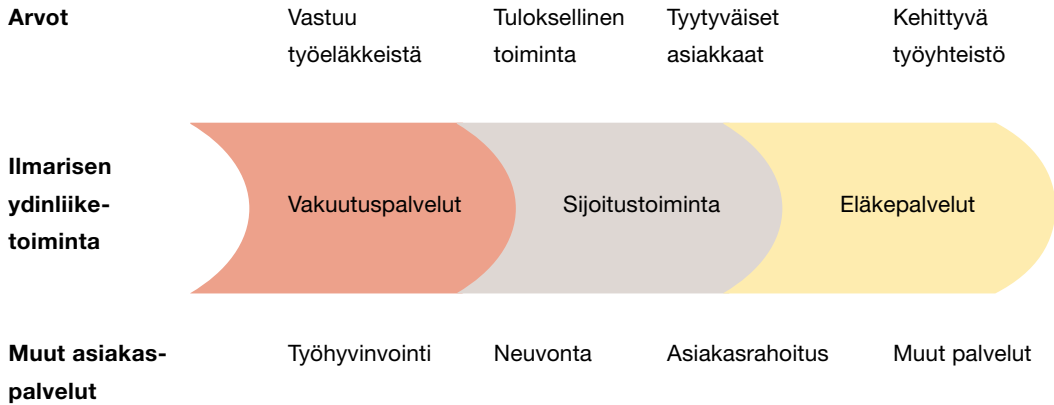
VUOSIKERTOMUS 2003

SISÄLTÖ

4	Ilmarinen – vastuu työeläketurvasta
6	Ilmarisen uutisvuosi 2003
7	Avainluvut 1999–2003
8	Toimitusjohtajan katsaus
10	Suomalainen työeläkejärjestelmä eurooppalaisittain
12	Ilmarinen panostaa palveluihin ja tehokkuuteen
14	Henkilöstön hyvinvointi avain menestykseen
16	Sijoitustoiminnan periaatteet
18	Riskien hallinta ja taloudellinen asema
<hr/>	
21	Tilinpäätös 2003
22	Hallituksen toimintakertomus
34	Tuloslaskelma
36	Tase
38	Tilinpäätöksen liitetiedot
58	Hallituksen ehdotus voiton käytöstä
59	Tilintarkastuskertomus
59	Hallintoneuvoston lausunto
<hr/>	
60	Ilmarisen hallinto ja ohjaus
62	Hallintoneuvosto
63	Hallitus
64	Tarkastajat
65	Organisaatio
66	Vakuutusasiakkaiden neuvottelukunta
67	Vakuutettujen neuvottelukunta
67	Eläkeasiain neuvottelukunta
68	Lukijan opas
70	Suomen lakisäiteinen työeläkejärjestelmä

ILMARINEN – VASTUU TYÖELÄKETURVASTA

Ilmarisen tehtävä

Ilmarinen on eläkevakuutusyhtiö, jonka tehtävänä on pitää huolta yhtiössä vakuutettujen työntekijöiden ja yrittäjien lakisääteisestä työeläketurvasta. Ilmarinen hoitaa myös tulevien eläkkeiden katteena olevaa sijoitusomaisuutta.

Yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja muiden sidosryhmiensä kanssa Ilmarinen kehittää suomalaista työeläketurvaa ja sen pitkän ajan rahoitusta.

Ilmarinen on keskinäinen yhtiö. Sen omistajia ovat vakuutuksenottajat, vakuutetut ja takuupääoman omistajat.

Toimintaa ohjaavat arvot

Ilmarinen ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon lakisääteisen työeläkevakuutuksen hoitamiseen liittyvän erityisen vastuun ja sen edellyttämät velvoitteet.

Toimintaamme ohjaavat arvot ovat:

- **Vastuu työeläkkeistä.** Rakennamme työeläketurvaa pitkäjänteisellä toiminnalla noudattaen esimerkillistä liiketoimintaetiikkaa.

Ilmarinen painottaa vastuun ja luotettavuuden vaatimusta myös johtamisessaan ja tavoiteasetannassaan. Ilmarislaisten edellytetään edistävän toiminnassaan yhtiön roolia työeläkejärjestelmän luotettavana toimeenpanijana. Luotettavuuden kanssa käsi kädessä käy läpinäkyvyys, jota pyritään johdonmukaisesti edistämään.

Ilmarinen on linjannut keskeiseksi toimintaperiaatteen tehdä eläkeratkaisut oikeudenmukaisesti ja nopeasti sekä ilmoittaa päätösten perusteet ymmärrettävästi. Onnistumista seurataan vuosittain tehtävin tutkimuksin.

Ilmarinen on menestynyt perinteisesti kaikissa kolmessa suhteessa paremmin kuin kilpailijat keskimäärin ja yhtiön eläkepäädotukset ovat pysyneet hyvin muutoksenhakuasteissa. Eläkkeenhakijat ovat myös olleet tyytyväisiä Ilmarisen asiakaspalveluun.

- **Tuloksellinen toiminta.** Saamme yhdessä aikaan tuloksia, joista voimme olla ylpeitä.

Ilmarisen hoitoon uskotut eläkevarat olivat vuoden 2003 lopussa yhteensä 16,2 miljardia euroa. Yhtiö sijoittaa varat tulevien eläkkeiden katteeksi ja pyrkii saamaan niille parhaan mahdollisen tuoton pitkällä aikavälillä vakavaraisuutensa sallimissa rajoissa. Tähän pyritään muita eläkeyhtiöitä osakepainotteisemmalla sijoitusstrategialla. Sijoitustoimintaa ohjaavat tuottavuuden ja turvaavuuden ohella myös Ilmarisen hallituksen hyväksymät eettiset ohjeet.

Tehokkuuden parantaminen on yksi Ilmarisen keskeisistä lähivuosien tavoitteista. Yhtiö tähtää tuloksiin tavoitteellisella johtamisella, tulosten mittaamisella ja palkitsemisella. Yhtiön tuloskortin näkökulmat ovat lähes samat kuin arvot, eli arvot ja tavoitteet ohjaavat samaan suuntaan.

- **Tyytyväiset asiakkaat.** Työskentelemme yhdessä asiakkaan parhaaksi. Tyytyväinen asiakas on työnantajamme ja palvelujemme paras markkinoija.

Asiakastytyväisyyttä ja yrityskuvaa tutkitaan vuosittain omien ja ulkopuolisten tekemien tutkimusten avulla. Ilmarinen panostaa lähi-vuosina vahvasti palvelujen kehittämiseen strategiansa mukaisesti. Palveluja ja asiakassuhteen hoitoa kehitetään asiakkaiden tarpeista lähtien tähtäämässä toimialan parhaat palvelut.

- **Kehittyvä työyhteisö.** Toimintamme lähtökohta on hyvä työyhteisö ja yksilön arvostaminen. Luomme edellytyksiä korkeatasoiselle osaamiselle ja kannustamme henkilöstöä itsensä ja työnsä kehittämiseen.

Ilmarislaisten näkemyksiä ja mielipiteitä työyhteisöstään arvostetaan. Esimerkiksi johtamis- ja toimintatapatutkimusta on tehty jo yli kolmekymmentä vuotta, ja tuloksia on hyödynnetty toiminnan kehittämisessä. Tutkimuksen mukaan ilmarislaiset ovat aina arvostaneet Ilmarista hyvänä työnantajana.

Palvelut ja yhteistyökumppanit

Yhtiön toimintaan liittyviä keskeisiä palveluja ovat eläkepalvelut, työeläkevakuutusten hoitopalvelut, työhyvinvointipalvelut, ammatillinen kuntoutus, eläkesäätiöiden hoito sekä työeläketiedottaminen. Ilmarinen tarjoaa myös asiakasrahoitus- ja toimitilavuokrauspalveluja.

Ilmarisella on valtakunnallisesti kattava palveluverkko, jonka kautta yhtiön asiakkaat saavat hoidettua kaikki vakuutusasiansa. Palvelukanavina ja yhteistyökumppaneina Ilmarisen työeläkevakuutusten myynnissä ja asiakassuhteen hoidossa toimivat Pohjola, Pohjolan A-Vakuutus, Pohjantähti ja vakuutusmeklarit. Myös säästöpankkien kanssa on sopimus myyntiyhteistyöstä.

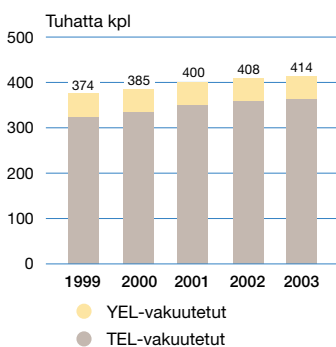
Merkittävin yhteistyökumppaneista on Pohjola, jonka kautta tulee suurin osa Ilmarisen vakuutusmyynnistä. Myös yhteistyö meklarien kanssa on kasvanut varsin mittavaksi, ja noin 20 prosenttia Ilmarisen TEL-vakuutetuista kuuluu näiden hoitamaan vakuutuskantaan. Meklarit valitsivat viime vuonna yhteistyökumppaneistaan Ilmarisen parhaaksi työeläkeyhtiöksi ja parhaaksi vahinkovakuutusyhtiöksi Pohjolan. Yhteistyöryhmään kuuluva Suomi arvioitiin parhaaksi henkivakuutusyhtiöksi.

Kattavan palveluverkkonsa avulla Ilmarinen tavoittaa hyvin laajan asiakaskuntansa. Ilmarinen on kehittänyt yhteistyökumppaniensa kanssa palvelumallit ja toimintatavat, joiden avulla varmistetaan erilaisten asiakkaiden tarvitsemat työeläkepalvelut ja turvataan asiakassuhteiden säännöllinen hoito. Yhteistyökumppaniensa työeläkeosaamista Ilmarinen kehittää ja pitää yllä laajalla ja säännöllisellä valmennusohjelmalla.

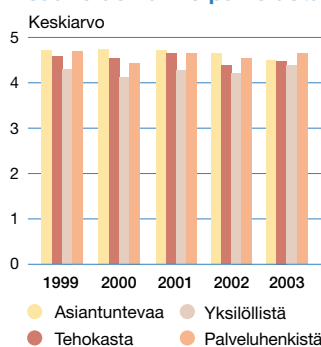
Merkittävää on myös verkkokanavan vahva nousu vakuutusasioiden hoidossa. Verkkosopimuksen tehneitä asiakkaita on jo noin 7 000.

Ilmarisen markkinaosuus työeläkevakuutusyhtiöiden maksutulosta on noin kolmannes.

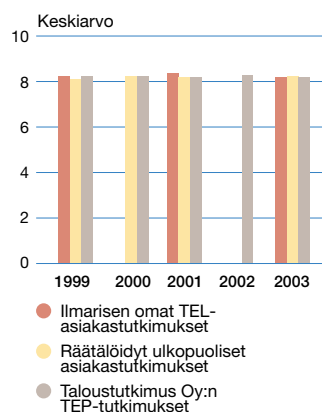
Vakuutettujen määrä

Eläkepäättökseen saaneiden arvio palvelusta

Vakuutusasiakkaiden arvosanat Ilmariselle

13.2. Ilmarinen ja 33 säästöpankkia sopivat yhteistyöstä. Sopimus koskee lakisäästeisten TEL- ja YEL-vakuutusten markkinointiyhteistyötä sekä työeläkevakuutuspalvelujen tarjontaa säästöpankkien konttoreissa.

5.3. Ilmarinen julkisti tuloksensa vuodelta 2002. Vakuutusmaksutulo kasvoi 8,6 prosenttia ja vakuutusten myyntitulo oli kokonaisuudessaan hyvä. Osakemarkkinoiden lasku näkyi kuitenkin Ilmarisen tuloksessa, ja sijoitustoiminnan tuotto oli lievästi tappiollinen.

20.3. Ilmarinen siirtyi verkkolaskutusaikaan tarjoamalla asiakkailleen mahdollisuuden sähköisen laskun käyttöön. Ensimmäisessä vaiheessa palvelu koski TEL-maksuja ja lainoja. Palvelu suunnattiin aluksi keskisuurille ja suurille asiakkaille.

4.6. Ilmarinen lähetti kesäkuun alkupuolella ennakkoarvion YEL-eläkkeestä 51–61-vuotiaille yrittäjäasiakkailleen. Ennakkoarvion karttuneesta YEL-eläkkeestä saavat vuorovuosina eri ikäryhmät.

13.6. Meklarit valitsivat Ilmarisen, Pohjolan ja Suomen parhaiten palveleviksi vakuutusyhtiöiksi. Tulos perustui Suomen Vakuutusmeklariliiton tekemään kyselyyn, jossa arvioitiin Suomessa toimivien vakuutusyhtiöiden kykyä palvella vakuutusmeklareita. Työeläkeyhtiöiden sarjassa Ilmarinen oli ylivoimainen.

20.8. Ilmarisen kiinteistöjen hallinnasta ja vuokrauksesta vastaava osakkuusyhtiö Aberdeen Property Investors Finland Oy palkitsi yhteistyökumppaneinaan toimivien kiinteistöpalveluntuottajien työntekijöitä, jotka menestyivät parhaiten suhteessa työn laatua ja tehokkuutta mittaavaan BSC-mittaristoon.

21.8. Ilmarinen julkisti osavuosisikatsauksensa ajalta 1.1.–30.6.2003. Osakemarkkinat kääntyivät nousuun, ja kaikkien omaisuusluokkien tuotot Ilmarisessa olivat vähintään tyydyttävät. Sijoitusten tuo-

tot käyvin arvoin olivat 3,5 prosenttia. TEL-vakuutettujen määrä kasvoi tarkastelujaksolla runsaalla neljällä tuhannella.

18.9. Ilmarisen uusiin kauppakeskus Megahertsi avasi ovensa Itä-Helsingissä.

26.9. Ilmarinen-palkinto myönnettiin Insinööri-toimisto Mikko Vahaselle vanhan mestari-oppipoika-mallin uudesta sovelluksesta. Ilmarinen edistää työhyvinvointia yhdessä Henkilöstöjohtoon ry:n kanssa palkitseamalla vuoden henkilöstöteon.

2.10. Syyskuun lopun siirtotulosta painoi Norddean lähtö, mikä selitti valtaosan 13 200 vakuutetusta, jotka Ilmarinen nettomääräisesti menetti vuonna 2003 tehtyjen siirtopäätösten perusteella. Kolmen viimeisen vuoden aikana Ilmarisen TEL-vakuutettujen määrä oli toisaalta kasvanut 36 000 työntekijällä.

18.11. Ilmarisen sähköiset laskutusmuodot täydentyivät suoralaskulla. Asiakkaat voivat käyttää suoralaskua TEL-maksujensa maksamisessa. Palvelu on suunnattu erityisesti pienille yrityksille.

20.11. Ilmarisen omistaman Ympyrätalon peruskorjaustyöt etenivät harjakorkeuteen. Käynnistytessään kohde oli suurin yksittäinen peruskorjaushanke Suomessa.

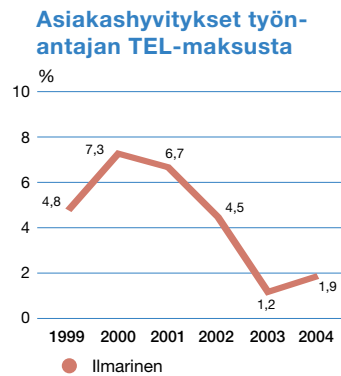
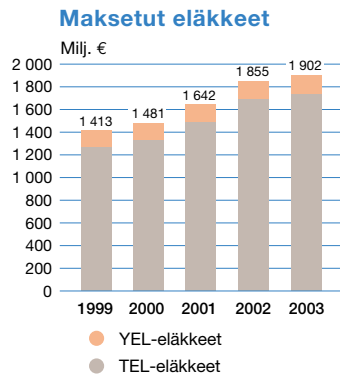
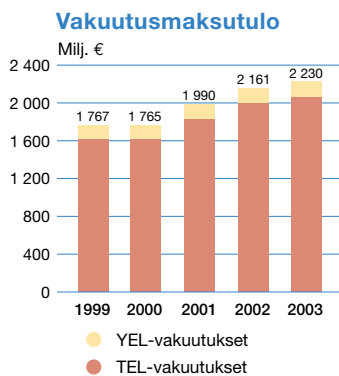
27.11. Ilmarisen rakennuttama asuintalo Helsingin Vuosaarella eteni harjakorkeuteen. Leikosaarentie 26:een valmistuu 69 vuokra-asuntoa ja yksi liikehuoneisto. Kaikkiaan Ilmariselle valmistui viime vuonna 252 uutta vuokra-asuntoa neljässä eri kohteessa.

18.12. Ilmarinen avasi vakuutetuille verkkosivullaan eläkepalvelun, jonka avulla he voivat saada internetin kautta ennakkolaskelmia vanhuuseläkkeestään sekä tarkastaa siihenastiset työsuhteensa ja niistä karttuneet eläkkeet.

AVAINLUVUT 1999–2003

	2003	Muutos %	2002	2001	2000	1999
Vakuutusmaksut, milj. €	2 229,6	3,2	2 160,9	1 989,6	1 764,8	1 766,8
Maksetut eläkkeet, milj. € ¹⁾	1 901,7	2,5	1 855,3	1 642,2	1 481,7	1 413,1
Kokonaisliikekulut, milj. €	79,4	12,5	70,6	60,6	56,7	48,1
Vastuuvelka, milj. €	15 275,0	10,2	13 863,5	13 519,6	12 954,5	11 082,8
Taseen loppusumma käyvin arvoin, milj. €	16 475,0	10,3	14 933,6	14 737,5	14 685,4	13 841,3
Toimintapääoma, milj. €	2 951,2	31,6	2 243,1	2 940,8	3 749,3	3 922,5
% vastuuelasta	22,3		18,1	25,5	35,4	41,3
suhteessa vakavaraisuusrajaan	2,2		1,9	2,3	3,4	3,8
Sijoitukset, käyvin arvoin, milj. €	15 933,3	9,7	14 520,6	14 331,6	14 249,1	13 320,3
Sijoitusten tuotto käyville arvoille, %	8,7		-0,5	-1,2	2,8	16,1
Eläkkeensaajia	235 965	2,1	231 056	224 849	218 932	205 102
TEL-vakuutuksia	31 927	0,8	31 689	31 982	32 351	32 874
TEL-vakuutettuja	364 000	1,4	359 000	351 000	335 000	323 000
YEL-vakuutuksia	49 696	0,8	49 322	49 386	49 938	51 453
Henkilöstö 31.12.	696	4,5	666	641	603	555

1) sisältää vastuunjaon

Ilmarisella hyvä vuosi

Vuosi 2003 oli Ilmariselle hyvä. Vaikka työttömyyden aleneminen Suomessa pysähtyi ja työmarkkinoita leimasivat ajoittain irtisanomiset, kasvoi Ilmarisen vakuutusmaksutulo edellisvuoden 2,16 miljardista 2,23 miljardiin euroon. Uusien vakuutusten myynti kasvatti maksutuloa vuositasolla noin 77 miljoonalla eurolla. TEL-vakuutusten siirtoliikkeessä ei Ilmarinen sen sijaan viime vuonna menestynyt, kun tulosta painoi yhden suuren asiakkaan lähtö.

Kolmen vuoden alamäen jälkeen osakekurssit kääntyivät viime keväänä nousuun, mikä näkyi Ilmarisen hyvässä sijoitustuloksessa. Yhtiö sijoittaa muita työeläkeyhtiöitä enemmän osakkeisiin, koska historian ja rahoitusteorioiden mukaan osakkeet tuottavat pitkällä aikavälillä parhaiten. Vaikeat osakesijoitusvuodet osoittivat, että vakavaraisuutemme turvin pystymme jatkamaan tuototakuista sijoitusstrategiaamme myös huonojen aikojen yli. Vuonna 2003 Ilmarisen sijoitusten tuotto käyvin arvoin laskettuna nousi 8,7 prosenttiin, ja toimintapääoma vahvistui 2,2-kertaiseksi vakavaraisuusrajaan nähden.

Hyvät sijoitustuotot ja vahva vakavaraisuus hyödyttävät myös vakuutusasiakkaitamme kasvattamalla jälleen yhtiön asiakshyvytysirtoja.

Työeläkeuudistuksen tavoitteisiin yhteistyöllä

Suomen työeläketurvaa on kehitetty jatkuvasti valtiovallan, työmarkkinajärjestöjen ja eläkeläistön yhteistyöllä. Eri maiden sosiaaliturvan rakenteiden erilaisuudesta johtuen maiden työeläkejärjestelmien vertaaminen ei ole helppoa. Viime vuoden aikana tehdyt vertailulaskelmat osoittavat kuitenkin, että Suomen hajautettu järjestelmä on sekä maksutasoltaan että sijoitustuotoiltaan hyvin kilpailukykyinen muihin Euroopan maihin nähden.

Väestön nopean ikääntymisen ohella Suomessa haasteena on se, että meillä poistutaan aikaisin työelämästä. Tämä aiheuttaa tulevina vuosikymmeninä painetta vakuutusmaksutason nousulle. Näihin haasteisiin vastataan merkittäville lainmuutoksilla, jotka tulevat voimaan ensi

vuoden alussa ja perustuvat keskeisten työmarkkinajärjestöjen vuosina 2001 ja 2002 solmimiin sopimuksiin. Tavoitteena on myöhentää keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää nykyisestä ja hillitä siten maksujen nousupainetta. Kuluvan vuoden alussa valmistunut alustava selvitys eläkkeelle jäävien aikeista antaa varovaisia viitteitä siihen suuntaan, että ihmiset jatkaisivat tavoitteen mukaisesti muutaman vuoden pidempään työelämässä. Nyt tarvitaan kaikkien osapuolten yhteistä tahtoa sille, että kehitys myös toteutuu tämänsuuntaisena.

Kehittämällä tehokkuutta ja kilpailukykyä

Eläkelakien muutosten toimeenpano edellyttää niin Ilmariselta kuin muiltakin työeläkevakuuttajilta poikkeuksellisen mittavia kehittämispansotuksia lähivuosina.

Samaan aikaan yhtiö panostaa merkittävästi palvelujen ja tehokkuuden parantamiseen. Työmäärien lisääntymisestä ja väliaikaisesta henkilömäärän ja kustannustason noususta huolimatta tavoitteenamme on, että vuonna 2007 ilmarislaisten lukumäärä on samaa tasoa kuin vuonna 2002 ja hoitokustannusyli jäämä nousee selvästi yli 10 prosentin. Tähän haasteelliseen tavoitteeseen pyrimme kehittämällä ja virtaviivaistamalla toimintatapoja sekä lisäämällä tietotekniikan hyödyntämistä.

Palvelujen kehittäminen tapahtuu asiakkaiden tarpeista lähtien. Verkkopalveluja kehittämällä haluamme helpottaa asiakkaidemme vakuutus- ja eläkeasioiden hoitoa. Samalla verkkopalvelut luonnollisesti myös tehostavat toimintaa. Uusia palveluja otetaan käyttöön muutaman palvelun vuosisivuhdilla.

Kehittämisen keskellä merkittävä haaste meille ilmarislaisille on myös se, että emme käänny sisäänpäin, vaan pidämme hyvää huolta asiakkaitamme joka päivä.

Tulevaisuuden näkymät

Tulevaisuuden näkymät ovat hyvät. Eläkeuudistuksen tavoitteiden toteutumiseen voidaan suhtautua optimistisesti. Pelkät taloudelliset kannus-

timet jatkaa töissä eivät kuitenkaan riitä, vaan työelämää on kehitettävä yhteisvoimin niin, että töissä jaksetaan pidempään.

Vuonna 2004 niin sanottu viimeisen laitoksen periaate, joka yksinkertaistaa työeläkkeisiin liittyviä menettelyjä eläkkeenhakijan ja eläkkeensaajan kannalta, laajeni koskemaan myös julkisen sektorin eläkelakeja. Seuraava merkittävä vaihe yksinkertaistamisessa on yksityisalojen palkansaa- jien ansioläkelakien yhdistäminen. Tästä annettaneen lakiehdotus vuoden 2004 aikana, ja laki tulee voimaan vuoden 2007 alusta.

Sijoitusmarkkinoilla vuosi 2004 on alkanut myönteisesti, mikä on edelleen vahvistanut Ilmarisen vakavaraisuutta vuodenvaihteen tilanteeseen verrattuna. Kansainvälisessä taloudessa on kuitenkin näkyvissä epävarmuustekijöitä, ja euron jatkuva vahvistuminen on edelleen haitannut Suomessa vientikysynnän elpymistä. Suomen heikko työllisyyskehitys saattaa hidastaa vakuutuskannan kasvua kuluvana vuonna.

Ilmarisen kuluvan vuoden taloudellinen tulos määräytyy pitkälti sijoitusmarkkinoiden kehityksen perusteella. Arvioimme asemamme työeläkeyhtiöiden hyvityskilpailussa säilyvän pitkällä aikavälillä hyvänä. Parin kolmen viime vuoden aikana Ilmarisen markkinaosuus on kasvanut lähes kaksi prosenttiyksikköä. Vuoden 2003 siirtoliikkeen tappiollinen tulos alentaa hieman markkinaosuuttamme vuonna 2004.

Ilmarinen hoitaa vastuullista ja yhteiskunnallisesti varsin merkittävää tehtävää. Jokaisen ilmarislaisen panosta tarvitaan, että tässä tehtävässä menestymme. Kiitän teitä jälleen viime vuoden aikana tehdystä hyvästä työstä. Kiitän myös asiakkaitamme ja yhteistyökumppaneitamme luottamuksesta Ilmarista kohtaan ja toivon yhteistyön jatkuvan hyvissä merkeissä.

Työeläketurvasta monta sovellusta

Euroopassa on melkein joka maalla oma soveluksensa siitä, miten työeläketurva kansalaisille on järjestetty. Täyteen työuraan perustuvan työeläkkeen mitoituksessa vaihtelu on vähäisempää. Palkkaan verraten noin kahden kolmasosan tasoa näytetään kaikkialla pidettävän tarpeellisena ja samalla riittävänä.

Maksuperusteinen vai etuusperusteinen eläke?

Suomessa työeläketurva on etuusperusteinen: eläkkeen suuruus suhteessa työansioihin määritellään laissa, samoin kuin indeksikorotukset, joilla eläkkeen reaaliarvon säilymisestä pidetään huolta. Maksuperusteinen eläke määräytyy eläkemaksujen ja niille saatujen sijoitustuottojen mukaan. Tällöin tuleva eläkkeensaaja kantaa itsen riskin, mikä näihin tekijöihin liittyy.

Valtaosa eurooppalaisista lakisääteisistä eläkkeistä määräytyy etuusperusteisesti. Useissa maissa on kuitenkin viime aikoina suuntauduttu maksuperusteisiin eläkkeisiin. Erityisesti tämä koskee Euroopan uusia kehittyviä talouksia, mutta lähin esimerkki löytyy Ruotsista. Riittämättömän eläketurvan riski on suuri silloin, jos turva on toisaalta osaksi vapaaehtoinen ja lisäksi maksuperusteinen. Englannissa käydään nykyisin keskustelua siitä, tuleeko eläketurva näistä syistä aikanaan osoittautumaan riittämättömäksi.

Suomessa hajautettu toimeenpano

Suomessa työeläke on erityislainsäädännöllä säännelty ja kiinteä osa kansalaisten sosiaaliturvaa, vaikka eläketurvan toimeenpano onkin ollut jo alusta saakka hajautettu yksityisten eläkelaitosten hoidettavaksi. Muissa EU-maissa lakisääteisen työeläketurvan järjestäminen on käytännössä poissa kilpailun piiristä, koska se on valtion tai vastaavan monopolin hoidossa.

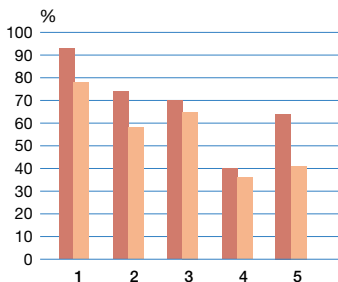
Suomessa TEL-työnantaja voi valita työeläkeidensä vakuuttajan kuuden eläkeyhtiön tai kahdeksan eläkekassan joukosta tai perustaa oman eläkesäätiön. Tehokkuuden lisäämiseksi ja alan kehittämiseksi kilpailua on edistetty myös lainmuutoksin esimerkiksi helpottamalla työeläkeyhtiön vaihtamista. Eläkevakuuttajat kilpailevat palveluilla, sijoitustuotoilla, asiakashyvytyksillä ja tehokkuudella.

Hajautetusta toimeenpanosta huolimatta työeläkkeet turvataan yhteisvastuullisesti, ja yhteistyötä tehdään asioissa, joissa se on taloudellisin perustein järkevää. Eläketurvakeskus on yksityisalojen työeläkejärjestelmän keskuselin, joka ylläpitää alan yhteisiä keskusrekisteripalveluja ja tuottaa esimerkiksi lakien soveltamisohjeita, tutkimuksia ja tilastoja.

Ennakkorahastointi Suomen vahvuuksia

Useimmissa maissa lakisääteisissä eläkkeissä ei ole ennakkorahastointia: kunakin vuonna kerätään varat sinä vuonna maksettaviin eläkkeisiin.

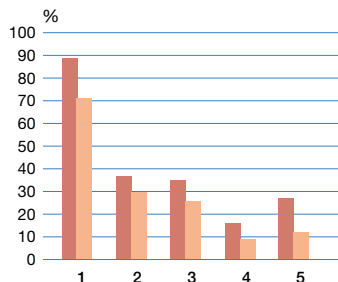
Ansiotyössä olevat 60-vuotiaat miehet ja naiset Pohjoismaissa

1 Islanti 2 Norja 3 Ruotsi
4 Suomi 5 Tanska

Lähde: NOSOSCO

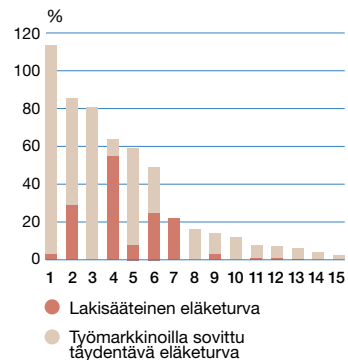
Ansiotyössä olevat 64-vuotiaat miehet ja naiset Pohjoismaissa

1 Islanti 2 Norja 3 Ruotsi
4 Suomi 5 Tanska

Lähde: NOSOSCO

Eläkevarojen osuus BKT:stä EU-maissa 2000–2002

Lähde: TELA Työeläkevakuuttajat

Tällainen jakojärjestelmä on herkkä väestörakenteen muutoksille. Kun jokseenkin kaikissa Euroopan maissa ikärakenne vanhenee nopeasti, eurooppalaista keskustelua leimaa tavoite, jonka mukaan lakisääteisten eläkejärjestelmien rahoitustasoa pitäisi pyrkiä nostamaan.

Suomen lakisääteisen järjestelmän huomattavan suuret rahastot, kooltaan yli puolet vuotuisesta kansantuotteesta, ovat yksi keskeisistä vahvuuksista ajatellen työeläketurvan taloudellista perustaa. Niiden ansiosta työeläkemaksun taso nousee nopeasti huononevasta ikärakenteesta huolimatta hitaammin kuin eläkemenojen osuus palkkasummasta, lähivuosikymmeninä vain noin viidellä prosenttiyksiköllä.

Eläkekustannukset: kalliista vai kohtuullista?

Hyvä eläke on kallis riippumatta siitä, millä tekniikalla se on järjestetty. Ylivoimaisesti tärkein keino vaikuttaa eläkkeen hintaan on eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen: jo parin vuoden töissä jatkaminen eläkkeelle siirtymisen sijasta pudottaa kustannuksia olennaisesti.

Eläkkeen ja sen hinnan suhde riippuu myös sijoitusmarkkinoiden pitkän aikavälin kehityksestä. Näin siksi, että eläkemaksuja kerätään ja sijoitetaan vuosikymmenien ajan.

Kolmas seikka, jolla on merkitystä eläketurvan hintaan, ovat hallintokustannukset. Suomen koko työeläketurvan tarpeen kattavassa, kollektiivisessa eläkejärjestelmässä nämä jäävät pieneen osaan siitä, mitä ne ovat monesta osasta koostuvissa, yksilöllisiä piirteitä sisältävissä järjestelmissä.

Eri maiden sosiaaliturvan rakenteiden erilaisuudesta johtuen työeläkkeiden kustannusten

vertailu on vaikeaa. Viime vuonna tehdyt vertailulaskelmat osoittavat kuitenkin, että Suomen järjestelmä on kustannustasoltaan hyvin kilpailukykyinen muihin Euroopan maihin nähden.

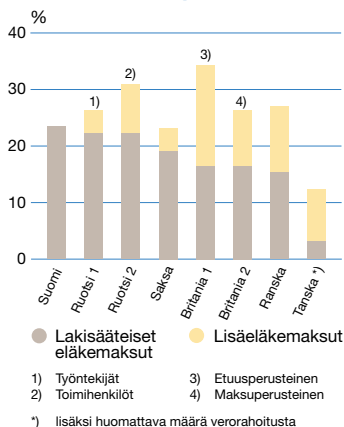
Sijoitustuotot vertailussa

Myös suomalaisten eläkerahastojen sijoitustuotot kestävät hyvin kansainvälisen vertailun. Tästä esimerkkinä oheinen kuvio, jossa eurooppalaisten suurten eläkerahastojen tuottoja verrataan Suomen työeläkevakuuttajien (Tela) yhteenlaskettuun sijoitustuottoon. Vertailussa on otettava huomioon, että Suomessa työeläkeyhtiöt, eläkekassat ja eläkesäätiöt kantavat myös vakuutusriskin ja joutuvat siitä seuraavien vakavaraisuusvaatimusten vuoksi rajoittamaan jonkin verran sijoitusriskin ottamista. Siitä huolimatta suomalaisten työeläkerahastojen tuotot ovat olleet aivan kilpailukykyiset eurooppalaisiin rahastoihin verrattuna.

Työeläkeuudistus

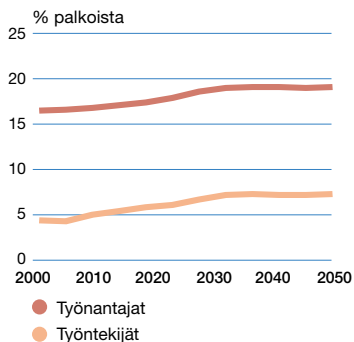
Suomessa työeläketurvan kustantavat työnantajat ja työntekijät. On siten perusteltua, että nämä osapuolet päättävät eläketurvan rakenteesta ja mitoituksesta. Työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan yhteistyön tuloksena työeläketurva uudistuu vuodesta 2005 lukien tavalla, joka pyrkii varmistamaan eläketurvan taloudellisen perustan Suomen ikärakenteen radikaalisti huonontuessaakin. Uudistuksella pyritään kannustamaan suomalaisia pysymään työelämässä muutaman vuoden pidempään. Tilaa tällaiselle käyttäytymismuutokselle on, kuten pohjoismainen vertailu osoittaa. Eläkeuudistuksen seuraava askel on yksityisalojen työeläkelakien (nykyiset TEL, LEL ja TaEL) yhdistäminen vuoden 2007 alusta uudeksi yhteiseksi työeläkeläiksi.

Lakisääteiset ja lisäeläkemaksut keskipalkasta 2002

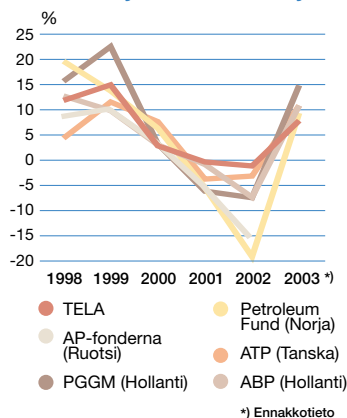
Lähde: Eläketurvakeskus

Työnantajien ja työntekijöiden TEL-eläkemaksu

Lähde: Eläketurvakeskus

Eurooppalaisten eläkerahastojen vuosituottoja

Lähde: Työeläkevakuuttajat TELA

**ILMARINEN HALUAA OLLA ELÄKE-
VAKUUTTAMISEN EDELLÄKÄVIJÄ JA
KASVAA KANNATTAVASTI.**

Ilmarisen strategian avainalueet vuoteen 2007

Strategiajaksolla Ilmarinen parantaa kilpailukykyään panostamalla erityisesti palvelujen ja tehokkuuden kehittämiseen ja kannattaviin yhteydenpitotapoihin. Sijoitustoiminnassa yhtiön tavoitteena on olla pitkäjänteinen ja vastuullinen sijoittaja, jonka hyvityskilpailukyky on paras.

Tavoitteena parhaat palvelut

Ilmarisen keskeisiä palveluja ovat lakisääteinen työeläkevakuutus, vakuutus- ja korvaustoiminta, neuvonta, työhyvinvointipalvelut sekä rahoitusratkaisut ja toimitilapalvelut.

Tulevaisuudessa eläkeyhtiöiden kilpailu painottuu asiakashyvitysten ohella nykyistä enemmän asiakaspalvelun laatuun, tarjottaviin palveluihin sekä aktiiviseen asiakasyhteydenpitoon. Tähän muutokseen Ilmarinen valmistautuu kehittämällä työeläkepalvelunsa toimialan parhaiksi ja panostamalla monipuolisiin yhteystapoihin. Päämäärää kohti edetään monin käynnissä olevin kehityshankkein.

Asiakkaiden muuttuvat tarpeet toimivat Ilmarisen palvelujen kehittämisen moottorina. Pankkipalvelujen kaltaiseen ajasta ja paikasta riippumattomaan asiointiin tottuneet asiakkaat haluavat hoitaa myös työeläkeasioita yhtä vaittomasti. Siksi Ilmarinen kehittää jatkuvasti verkkopalvelujaan. Tavoitteena on helpottaa asiakkaiden vakuutus- ja eläkeasioiden hoitoa ja tehostaa samalla yhtiön asiakaspalvelu- ja vakuuttamisprosesseja.

Ilmarisen verkkopalvelujen uudistaminen ja kehittäminen etenevät suunnitelman mukaan. Vakuutetuille avattiin viime vuonna uusi verkkopalvelu, jonka avulla he saavat internetin kautta ennakkolaskelmia vanhuuseläkkeistään ja voivat tarkastaa siihenastiset työsuhteensa ja niistä karttuneet eläkkeet. Yhtiön TEL-vakuutusasiakkaiden palvelua parannettiin sähköisellä laskutuspalvelulla, joka tarjoaa yrityksille mahdollisuuden vastaanottaa verkkolaskuja Ilmarisesta. Sähköisiä laskutuspalveluja täydentää erityisesti pienille yrityksille suunnattu mahdollisuus suoralaskutukseen. Erityisenä painopisteenä vuonna 2004 ovat yrittäjien verkkopalvelut. Myös Ilmarisen internet-sivusto uusitaan kokonaisuudessaan vuoden 2004 aikana.

Verkkopalvelujen ohella Ilmarinen panostaa asiakkuuden hallintaan, asiakaspalvelun tukeen ja asiakirjojen digitaaliseen käsittelyyn, jonka käyttöönotto kuluvana vuonna sähköisen arkistoinnin kanssa tekevät asiakaspalvelun merkittävästi sujuvammaksi. Vuonna 2004 toteutetaan myös puhelinpalvelun uudistus, jossa uudella puhelujen ohjaustekniikalla ja palvelun keskittämällä sekä tehokkaammalla organisoinnilla tähdätään parempaan ja saavutettavampaan puhelinpalveluun.

Tehokkuutta parannetaan merkittävästi

Lähivuosina kustannuspaineita aiheuttavat yhtiön palvelujen kehittämiseen tehtävien panostusten ohella myös eläkeuudistuksen toimeenpano ja yksityisalojen työeläkelakien yhdistäminen. Ne lisäävät väliaikaisesti paljon työmääriä Ilmarisen eläke-, vakuutus- ja tietotekniikkapalveluissa. Uusien lakien toimeenpano vaatii myös suuria tietotekniikkainvestointeja.

Ilmarisen henkilöstömäärä on yhtiön tavoitteen mukaan strategijakson päättyessä samalla tasolla kuin vuoden 2002 lopussa, vaikka työmäärät lisääntyvätkin. Tavoitteeseen pyritään arvioimalla ja kehittämällä toimintatapoja ja lisäämällä teknologian hyödyntämistä merkittävästi. Edellä mainituista hankkeista asiakirjojen digitaalinen käsittely ja sähköinen arkistointi ovat hyviä esimerkkejä tästä.

Työeläkeyhtiön toimintakustannuksista pääosa katetaan vakuutusmaksuihin sisältyvillä hoitokustannusosilla. Ilmarisen pitkän aikavälin tavoite hoitokustannusylijäämälle on 10 prosenttia. Yhtiö on ennakoanut, että lähivuosina kustannukset ovat edellä mainituista syistä niin suuret, että tavoitetta ei saavuteta. Vuodesta 2006 lähtien on hoitokustannusylijäämällä mahdollisuus kohota kuitenkin selvästi yli 10 prosentin, kun henkilöstömäärän edellisten vuosien nopea kasvu taittuu ja suuret tietotekniikkainvestoinnit alkavat tehostaa toimintaa suunnitelmien mukaisesti.

Strategian mukaiset uudistukset merkitsevät paitsi investointeja uusiin tietojärjestelmiin myös toimintatapojen ja osaamistarpeiden muutoksia. Siksi Ilmarinen panostaakin henkilöstön koulutamiseen, valmentamiseen ja tukemiseen muutosten keskellä.

Tuottohakuinen ja vastuullinen sijoittaja

Ilmarisen tavoitteena on saavuttaa sijoitetuille eläkevaroille mahdollisimman hyvä tuotto pitkällä aikavälillä, mutta kuitenkin niin, ettei toimintapääomaan kohdistu hallituksen päättämää tasoa suurempaa riskiä. Osakepainotteisen sijoitusstrategian riskiä rajoitetaan tarpeen mukaan suojauskeinoin.

Osakepainotus mahdollisti vuosina 1999–2002 kilpailijoita paremman vakavaraisuusasteen ja paremmat asiakashyvitykset. Osakemarkkinoiden huono kehitys 2000–2002 neutraloi etulyöntiaseman. Pidempi matalasuhdanne osoitti kuitenkin samalla, että vakavaraisuutensa turvin Ilmarinen voi harjoittaa hyviä tuottoja tavoittelevaa sijoitustoimintaansa johdonmukaisesti myös huonojen aikojen yli. Vuoden 2003 hyvä sijoitustulos parantaa taas yhtiön kilpailuasemaa.

Ilmarinen noudattaa sijoitustoiminnassaan hallituksen vahvistamaan omistajapolitiikkaan sisältyviä eettisiä ohjeita. Omistajapolitiikassa yhtiö on linjannut myös ajatuksensa julkisesti noteerattujen yritysten hyvästä hallintotavasta.

LÄHIVUOSIEN KESKEISET TAVOITTEET:

- **Ilmarisen palvelut ovat toimialan parhaat.**
- **Ilmarinen panostaa monipuolisiin ja kannattaviin yhteystapoihin.**
- **Ilmarinen kehittää toimintaansa tavoitteena tehokkuuden parantaminen.**
- **Ilmarinen on pitkäjänteinen ja vastuullinen sijoittaja, jonka hyvityskilpailukyky on paras.**

Henkilöstön määrä kasvanut

Ilmariseen on palkattu viime vuosina runsaasti uusia henkilöitä. Toiminnan kehittämisen suuri työmäärä ja varautuminen oman henkilöstön eläkkeelle siirtymisiin ovat kasvattaneet väliaikaisesti henkilökunnan määrää.

Työn vaatimukset ja hyvinvoinnin tekijät

Korkeatasoisen asiakaspalvelun ylläpitäminen ja samanaikainen valmistautuminen suuriin eläkelakien muutoksiin ja uusiin tietotekniikkaratkaisuihin koskevat kaikkia ilmarislaisia. Henkilöstön hyvinvointiin vaikuttaa se, kuinka hyvin osataan ennakoida tulevien tehtävien osaamistarpeet sekä koulututtaa ja valmentautua niihin. Tehokkuustavoitteiden saavuttaminen edellyttää myös halua etsiä uusia toimintatapoja ja toteuttaa niitä. Oikeudenmukainen ja hyvä esimiestyö sekä henkilöstön ja johdon välisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen auttavat jaksamaan työtehtävissä.

Muuttuneisiin olosuhteisiin ja johtamisen haasteisiin vastataan erilaisin toimenpitein ja hankkein. Esimerkkinä voidaan mainita laaja ja kattava esimiesvalmennusohjelma, joka aloitettiin vuonna 2002. Lisäksi on käynnistetty uuden henkilöstöstrategian laatiminen, ja osaamista kehitetään entistä paremmin liiketoiminnan tavoitteista lähtien. Muutosten keskellä huolehditaan henkilöstön työhyvinvoinnista monin keinoin, jotka sisältävät esimerkiksi työterveydenhuollon palveluja ja konsultointia sekä vapaa-ajan harrastustoimintaa.

Johtamista kehitetään

Liiketoiminnan kehittämisen haasteet, ilmapiiritutkimukset ja esimiesvalmennus ovat täsmentäneet henkilöstöjohtamiseen kohdistuvia tarpeita. Vuonna 2004 laadittavassa henkilöstöstrategiassa kartoitetaan henkilöstöjohtamisen painopistealueet ja keskeiset kehittämishankkeet. Henkilöstöstrategian avulla pyritään tukemaan yhtiön liiketoimintastrategian tavoitteiden saavuttamista.

Osaamisen haasteet

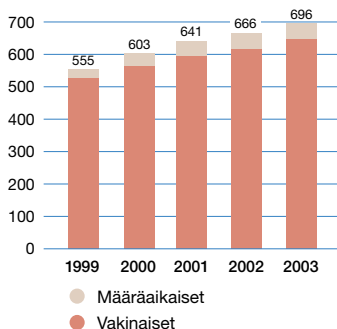
Ilmarisessa on viime vuonna vahvistettu edelleen osaamisen johtamista ja kehittämistä tuloskortteihin kytketyillä osastojen kehittämissuunnitelmilla ja kehityskeskusteluilla. Tällä pyritään liittämään osaamisen kehittäminen paremmin liiketoiminnan kehittämistavoitteisiin ja aikaansaamaan täsmällisemmin suunniteltua ja kohdennettua osaamista. Kehittämistyötä on tehty sekä omin että ulkopuolisin asiantuntijavoimin.

Viime syksynä saatiin päätökseen edellä mainittu esimiesvalmennus. Sen avulla vahvistettiin yhtenäistä esimiestyön pohjaa tuleviksi vuosiksi.

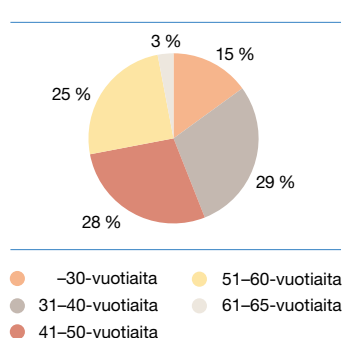
Hyvä työnantajakuva

Ilmapiiriä ja tyytyväisyyttä mitataan jatkuvasti ja vuosittain mittauksen korkeimman arvosanan saa Ilmarinen työnantajana. Ulkopuolisen työnantajakuvatutkimuksen tulokset tukevat samaa käsitystä. Viime vuoden ilmapiirimittauksen mukaan työtoverisuhteet, tyytyväisyys työhön ja oman osaamisen käyttämiseen ovat hyvällä tasolla. Kiirettä ja aikataulupaineita koetaan edelleen, mutta kuitenkin parempaan työssä jaksamiseen uskotaan.

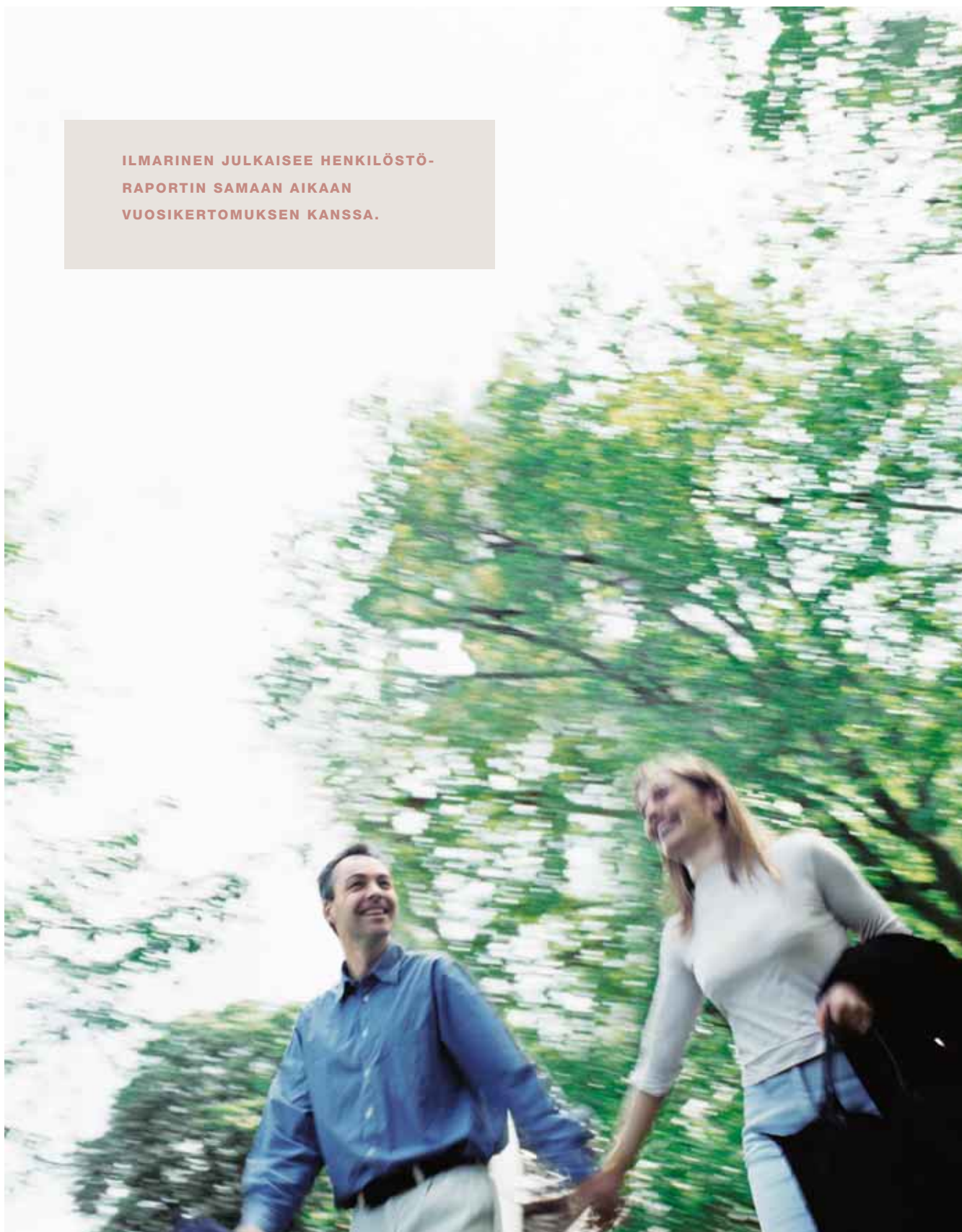
Henkilömäärän kehitys 1999–2003

Henkilöstön ikäjakauma 31.12.2003

ILMARINEN JULKAISEE HENKILÖSTÖ-
RAPORTIN SAMAAAN AIKAAN
VUOSIKERTOMUKSEN KANSSA.

Tuottohakuinen sijoitusstrategia painottaa osakkeita

Koska eläkevarat sijoitetaan vuosikymmeniksi, on työeläkejärjestelmässä mahdollista odottaa, että pitkän aikavälin tuotto-odotukset toteutuvat. Samalla kun valitun sijoitusstrategian voidaan odottaa johtavan pitkällä aikavälillä korkeaan sijoitusten tuottoon, sijoitusmarkkinoiden ja erityisesti osakemarkkinoiden heilahdukset vaikuttavat voimakkaasti vuotuisen tulokseen. Rahoitusteorian mukaan osakkeet tuottavat pitkällä aikavälillä parhaiten, minkä vahvistaa myös sijoitusmarkkinoilta kertynyt kokemusperäinen tieto. Siksi Ilmarinen sijoittaa merkittävästi osakkeisiin. Osakkeiden osuus yhtiön sijoitusvarallisuudesta onkin ollut suurempi kuin suomalaisilla työeläkevakuutusyhtiöillä keskimäärin.

Tuotot ja riskit tasapainossa

Tuoton ja riskin suhteen tasapainottamiseksi sijoituksia on hajautettu moniin omaisuuslajeihin. Helposti realisoitavien korko- ja osakesijoitusten ohella näistä keskeisiä ovat kiinteistösijoitukset ja asiakasrahoitus sekä rajatussa määrin pääomasijoitukset, absoluuttisen tuoton sijoitukset sekä erilaiset strukturoidut sijoitukset. Ilmarisen sijoitusstrategian päälinjaukset perustuvat pitkäjänteiseen suunnitteluun. Sijoitusstrategia tulee yhtiön hallituksen ratifioitavaksi vuosittain lähi-vuosien toimintasuunnitelman hyväksymisen yhteydessä. Vuosittain hallitus vahvistaa myös sijoitussuunnitelman ja sijoitustoiminnan valtuudet. Sijoitussuunnitelmassa hienosäädetään eri omaisuuslajien painotukset sekä päätetään uusiin omaisuuslajeihin sijoittamisesta. Sijoitustoiminnan valtuuksilla määritellään päätöksenteo- ja valtuudet eri organisaatiotasolla.

Sijoitusomaisuuden tavoitejakauksessa eli perusallokaatiossa määrätään eri sijoituslajien osuudet siten, että sijoitusten kokonaistuotto-odotus on mahdollisimman korkea hallituksen vahvistaman riskitason puitteissa. Työeläkeyhtiötä koskevien, laissa määriteltyjen vakavarai-

suusvaatimusten periaatteena on, että riskipitoisemmat omaisuuslajit edellyttävät korkeampaa vakavaraisuutta. Sijoitustoiminnan riskienhallintaa ohjaa osaltaan myös yhtiön hallituksen hyväksymä riskienhallintasuunnitelma. Tärkeimpänä käytännön riskienhallinnan välineenä on riskin hajauttaminen eri omaisuuslajien kesken. Riskienhallinnasta kerrotaan enemmän vuosikertomuksen seuraavalla aukeamalla sekä sivuilla 30–32.

Pääosa sijoituksista omassa hoidossa

Ilmarisen sijoitusorganisaation vahvuus oli vuoden 2003 lopussa 54 henkeä. Yhtiö hoitaa suorien sijoitusten salkunhoidon pääasiassa itse. Muut sijoitusten hallintaan liittyvät toimet, esimerkiksi kiinteistöjen hallinta ja pääomasijoitusten hallinnointi, on pääosin ulkoistettu.

Myös salkunhoitoa on ulkoistettu sellaisilla osa-alueilla, joiden hyvä hoitaminen vaatisi suuria henkilöresursseja tai erityisosaamista, jota Ilmarisessa ei ennestään ole. Näitä ovat rahastomuotoiset sijoitukset mm. kehittyviin talouksiin, matalan luottoluokituksen korkoihin, pääomarahastoihin ja absoluuttisen tuoton rahastoihin. Vuoden 2003 lopussa Ilmarisen sijoitusomaisuudesta oli 8,4 prosenttia ulkopuolisten omaisuudenhoitajien hoidossa.

Omistajapolitiikka aktiivista

Hallituksen hyväksymässä ja yhtiön internet-sivuillaan julkistamassa omistajapolitiikassa määritellään Ilmarisen suhtautuminen omistettujen yhtiöiden hallintorakenteeseen, osingonjakopolitiikkaan ja kannustinjärjestelmiin. Sisäpiiri-ohjeet koskevat kaikkia ilmarislaisia sijoitustoimintaan osallistuvia.

Ilmarinen uskoo, että aktiivisella omistajapolitiikalla voidaan vaikuttaa myönteisesti omistusten arvon kehitykseen sekä alentaa sijoitukseen liittyvää riskiä. Tässä suhteessa keskeisiä tarkastelun kohteita ovat mm. yhtiöiden hallintorakenteet sekä palkitsemisjärjestelmät.

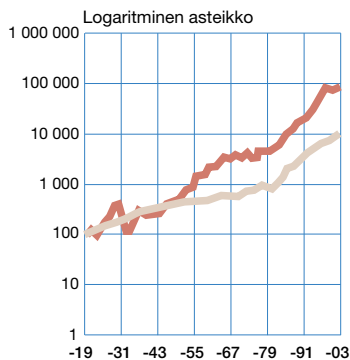
Eettiset periaatteet ohjaavat

Ilmarisen omistajapolitiikan mukaisesti yhtiön sijoitustoiminnan pitää olla paitsi tuottavaa myös vastuullista ja eettisesti kestävä. Ilmarinen edellyttää sijoituskohteiltaan kestävän kehityksen periaatteiden noudattamista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että sijoituskohteena oleva yritys noudattaa sekä kansainvälistä että paikallista lainsäädäntöä ja on huolehtinut esimerkiksi toiminnan vaatimista riittävästä ympäristöinvestoinneista. Työntekijöiden kohtelun on oltava asianmukaista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa. Ilmarisen käyttämä arviointimenetelmä pohjautuu positiiviseen arvottamiseen. Menetelmä ei sulje suoraan pois mitään toimialaa, vaan kullakin toimialalla kohteet valitaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti toimivien yritysten joukosta. Tällaisten yritysten uskotaan hoitavan myös taloudelliset velvoitteensa keskimääräistä paremmin ja läpinäkyvämmiin, mikä pienentää sijoittajan riskiä. Tämä alentaa yritykseltä vaadittavaa tuottovaatimusta ja mahdollistaa myös keskimääräistä korkeamman arvostustason.

Ilmarinen käyttää sijoitustoiminnan vastuullisuuden arvioimisessa ulkopuolista asiantuntijaa, joka analysoi yhtiön arvopaperisalkun puolivuosittain. Tällä halutaan varmistaa se, että sijoituskohteiden toiminta vastaa Ilmarisen eettisen sijoittamisen periaatteita. Valittuja periaatteita rikkoneiden yritysten arvopaperit voidaan poistaa sijoituskohteista, mikäli tehdyt lisäselvitykset eivät muuta tilannetta. Ilmarinen noudattaa aktiivista omistajapolitiikkaa, niin että poismyytävä yritys on tietoinen Ilmarisen päätöksen perusteista.

Ulkopuolisen arvioijan raportti käsitellään sijoitusyksikön riskienhallintaryhmässä. Pöytäkirjat sekä luettelot eettisten periaatteiden rikkomisen nojalla poismyytävistä tai myyntiuhalla olevista yhtiöistä annetaan tiedoksi kaikille sijoituspäätöksiä tekeville. Vuonna 2003 Ilmarisen salkusta poistettiin tästä syystä kaikkiaan kolmen yhtiön arvopaperit.

Osake- ja korkomarkkinoiden kehitys USA:ssa 1919–2003

- Osakkeiden keskimääräinen vuosituotto 8,4 %
- Bondien keskimääräinen vuosituotto 5,7 %

Tuhannen dollarin sijoitus vuonna 1919 olisi vuodenvaihteeseen 2003 mennessä tuottanut

- osakkeisiin sijoitettuna \$ 965 902
- joukkovelkakirjalainoihin sijoitettuna \$ 107 743

ILMARINEN PYRKII SIOJITUSTOIMINNASSAAN PARHAASEEN MAHDOLLISEEN TUOTTOON PITKÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ VAKAVARAISUUTENSA SALLIMISSA RAJOISSA. VARAT PYRITÄÄN SIOJITTAMAAN TUOTTAVASTI, TURVAAVASTI JA VASTUULLISESTI.

Työeläketurvaa vastuullisesti

Työeläketurva on merkittävä osa suomalaista sosiaaliturvaa. Siksi Ilmarinen katsoo, että sen asema lakisäateistä eläkevakuutusta harjoittavana vakuutusyhtiönä edellyttää toiminnalta erityistä vastuullisuutta. Yhtiön tavoitteiden saavuttaminen ja taloudellisen aseman vahvuus varmistetaan asianmukaisella riskienhallinnalla. Taloudellisen aseman arvioiminen merkitsee vuotuisen ja pitkän aikavälin tuloksen tarkastelun ohella vakavaraisuuspuskurien riittävyden arviointia suhteessa yhtiön vastuisiin ja riskeihin.

Vakuutusliikkeen riskienhallinta

Työeläkevakuutusyhtiön vakuutusliikkeen riskit liittyvät vakuutusmaksun ja vastuuelvan riittävyyteen suhteessa yhtiön vastuulla oleviin nykyisiin ja tuleviin eläkkeisiin. Vakuutusliikkeen riskeistä keskeinen on pitkällä aikavälillä odotettavissa olevan eliniän pituuteen, lyhyemmällä aikavälillä alkavien eläkkeiden lukumäärään ja korvausten suuruuteen liittyvä epävarmuus.

Vakuutusliikkeen riskienhallinta perustuu lain turvaavuusvaatimukset täyttäviin laskuperusteisiin, joiden mukaan vakuutusmaksu ja vastuuelva lasketaan, sekä yhtiön aktuaaritoimen suorittamiin analyyseihin. Tariffit ovat yhteiset kaikille työeläkevakuutusyhtiöille eikä yhtiö lain mukaan voi kieltäytyä myöntämästä siltä haettua vakuutusta. Vakuutusliikkeen vuotuisen tuloksen heilahteluun varaudutaan vastuuelkaan sisällytetyllä puskurilla, tasoitusvastuulla, joka on kertynyt vakuutusliikkeen aikaisempien vuosien ylijäämistä. Ilmarisen vakuutuskanta on niin suuri, ettei jälleenvakuutuksen käyttö ole taloudellisesti perusteltua.

Ilmarisen vakuutusliikkeen tulos oli 38,5 miljoonaa euroa vuonna 2003 oltuaan sitä ennenkin usean vuoden ajan ylijäämäinen. Tämä vahvisti edelleen tasoitusvastuuta, joka on noin kaksi kolmasosaa laskuperusteissa määritellystä, vakuutusliikkeen puskuritarpeen mukaisesti mitoitettua ylärajastaan. Työeläkeyhtiöiden tasoitusvastuut ovat yleisestikin korkealla tasolla, josta syystä niiden kehitystä on rajoitettu alentamalla maksun työkyvyttömyysosaa.

LISÄTIETOJA YHTIÖN
RISKEISTÄ JA NIIDEN
HALLINNASTA:
WWW.ILMARINEN.FI

Sijoitustoiminnan riskienhallinta

Sijoitustoiminnan riskienhallinnan viitekehyksenä toimii työeläkevakuutusyhtiöiden vakavaraisuussäännöstö. Sijoitustoiminnan riskeihin varaudutaan toimintapääomalla, jonka muodostavat yhtiön varsinaisen eläkevastuun ja tasoitusvastuun ylittävät varat. Lainsäädännössä asetetut toimintapääoman vähimmäisvaatimus, vakavaraisuusraja ja muut valvontarajat riippuvat yhtiön sijoitustoiminnan riskinotosta siten, että riskipitoisempi sijoitustoiminta edellyttää suurempaa toimintapääomaa. Yhtiön hallitus päättää sijoitustoiminnan kokonaisriskitasosta määrittelemällä varmuustason, jolla toimintapääoman edellytetään pysyvän vakavaraisuusrajan yläpuolella.

Mikäli sijoitustoiminnan tuotot ylittävät vastuuelalle hyvitetävän koron, erotus kasvatetaan toimintapääomaa. Päinvastaisessa tilanteessa toimintapääomaa puretaan tarvittava määrä. Korkea vakavaraisuus merkitsee samalla suurempia asiakashyvityksiä.

Hajautus, toisaalta eri sijoitusluokkien välillä, toisaalta niiden sisällä maittain, toimialoittain ja kohteittain, on olennainen osa markkinariskien hallintaa. Likviditeettiriski on työeläkeyhtiön tapauksessa ongelmitta hallittavissa, koska eläkemenon varsin tarkoin ennustettavissa. Johdannaisten avulla rajataan valuuttariskiä ja osakesijoitusten potentiaalista maksimitappiota.

Ilmarisen toimintapääoma oli vuoden 2003 päättyessä 2 951,2 miljoonaa euroa. Edellisestä vuodesta se kasvoi 708,1 miljoonalla eurolla.

Toimintapääoma oli 22,3 prosenttia (18,1 prosenttia vuonna 2002) toimintapääomavaatimusten perusteena olevasta vastuuvelasta ja 2,2-kertainen (1,9-kertainen) verrattuna vakavaraisuusraan. Osakekurssit olisivat voineet laskea noin 60 prosenttia tai yleinen korkotaso nousta noin neljä prosenttiyksikköä, ennen kuin Ilmarisen toimintapääoma olisi laskenut vakavaraisuusrajalle.

Yhtiön vahva toimintapääoma kestää sijoitusmarkkinoiden luonteeseen liittyvän vaihtelun ja mahdollistaa siten Ilmarisen pitkäjänteisen, tuottohakuisen sijoitusstrategian, jossa osakkeilla on suuri osuus sijoitusten tavoitejakaumassa. Hallituksen toimintakertomuksessa sivulla 31 esitetään yhtiön sijoitussalkun herkkyysanalyysi.

Muu riskienhallinta

Yhtiön riskienhallinnan painopisteet on kytketty systemaattisesti yhtiön perustehtävän hoitamiseen sekä strategisiin ja operatiivisiin tavoitteisiin. Riskienhallintajärjestelmä on kirjattu yhtiön kaiken toiminnan kattavaan riskienhallintasuunnitelmaan, jonka hallitus käsittelee ja hyväksyy vuosittain. Suunnitelma sisältää yhtiön kohdistuvien riskien kartoituksen ja arvioinnin yhtiön toiminnan kannalta. Siinä määritellään riskienhallinnan kytkeytyminen strategiseen suunnitteluun, vuosisuunnitteluun ja kehittämishankkeiden hallintaprosessiin sekä kunkin liiketoiminta-alueen osalta noudatettavat riskienhallintakäytännöt sekä sisäisen valvonnan riittävyyden varmistaminen

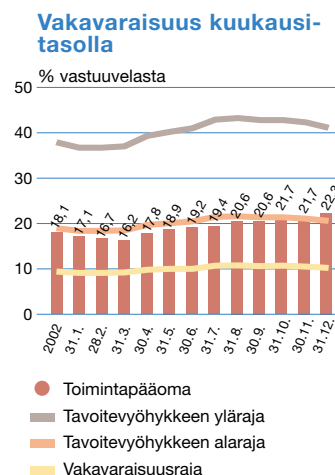
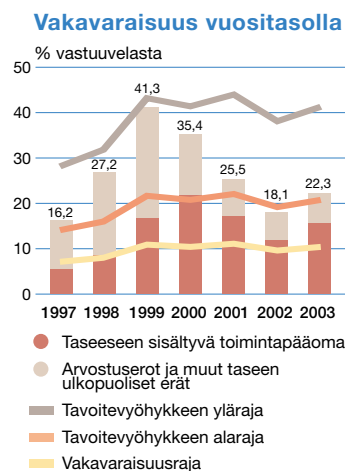
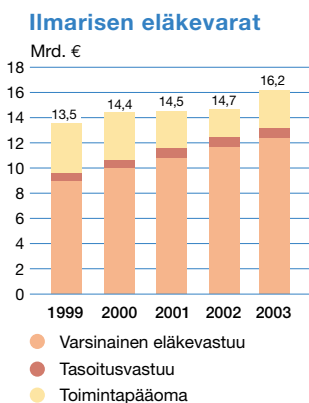
sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen avulla. Ilmarisessa kukin yksikkö vastaa riskienhallinnan käytännön toteutumisesta omalta osaltaan.

Tarkastustoimi ja sisäinen valvonta

Yhtiön sisäisen valvonnan organisoinnissa ja valvonnassa hallintoneuvostolla, hallituksella ja toimitusjohtajalla on laissa määritellyt vastuunsa. Riskienhallinnan yhtiötasoista koordinoitua ja kehittämistä varten yhtiöllä on liiketoimintayksiköiden edustajista muodostuva riskienhallintatoimikunta, jonka tehtäviin kuuluu myös riskienhallintasuunnitelman valmisteleminen. Ilmarisella on oma sisäinen tarkastus. Valvontatilintarkastajat ja sisäinen tarkastus raportoivat säännönmukaisesti hallitukselle.

Ilmarisen taloudellinen asema

Varsinainen vastuuvélka, tasoitusvastuu ja toimintapääoma ovat kukin omalta osaltaan turvaamassa eläkkeitä. Näiden katteena olevat eläkevarat käsittävät yhtiön varallisuuden jokseenkin kokonaan. Varsinainen vastuuvélka on turvaavasti laskettu ja sen tulee aina olla katettu. Se kasvaa tasaisesti vakuutuskannan kehityksen mukaisesti, toisin kuin tasoitusvastuu ja toimintapääoma, jotka ottavat vastaan vakuutusliikkeen tuloksen ja sijoitustoiminnan tuloksen heilahtelut. Ilmarisen vakavaraisuus on vahva ja riskin otto on pidetty hallittuna suhteessa vakavaraisuuspuskurien kokoon.

22	Hallituksen toimintakertomus
34	Tuloslaskelma ja tase
38	Tilinpäätöksen liitetiedot
38	Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet
42	Tuloslaskelman ja taseen liitetiedot
55	Tunnusluvut ja analyysit
58	Hallituksen ehdotus voiton käytöstä
59	Tilintarkastuskertomus ja hallintoneuvoston lausunto

Osa virallisen tilinpäätöksen liitetiedoista on jätetty pois, koska ne ovat emoyhtiössä ja konsernissa lähes samoja tai ne ovat muuten vähämerkityksisiä tai tiedot käyvät ilmi hallituksen toimintakertomuksesta. Pois jätetyt liitetiedot ovat:

- rahoituslaskelma
- kiinteistösjoitukset
- sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä
- aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset
- saamisten erittely
- lähipiirilainat
- muiden velkojen kuin vastuuvelan erittely
- konsernin liitetiedot lukuunottamatta sijoitustoiminnan netto-
tuoton, liikekulujen ja oman pääoman erittelyä sekä henkilöstöä
ja toimielinten jäseniä koskevia liitetietoja.

Ilmarisen virallinen tilinpäätös ja konsernitalinpäätös ovat nähtävissä yhtiön toimitalossa Porkkalankatu 1, Helsinki.

Tilinpäätöksen käsitteitä selvitetään sivuilla 68–69 lukijan oppaassa.

Talouden kehitys

Kansainvälisessä taloudellisessa tilanteessa tapahtui vuoden 2003 kuluessa jo pitkään odotettu käänne parempaan. Suomen talouteen tämä on heijastunut vasta osittain, kun euron voimakas vahvistuminen Yhdysvaltain dollariin nähden on heikentänyt vientikykyä. Kokonaistuotannon kasvu jäi viime vuonna edelleen vaatimattomaksi, ja uutisia työmarkkinoilta leimasivat irtisanomiset. Työllisen työvoiman määrä laski, kun palvelualojen uudet työpaikat eivät riittäneet täysin korvaamaan teollisuuden ja maatalouden työpaikkojen vähenemistä. Työttömyyden useita vuosia jatkunut aleneminen päättyi, ja työttömyysaste oli edellisen vuoden tasolla työvoiman tarjonnan vähennyttyä samassa määrin kuin työpaikatkin. Inflaatio jäi alle yhden prosentin. Toimitilojen kysyntä oli heikkoa työllisyyden kehitystä myötäillen. Lähitulevaisuutta varjostaa jossakin määrin epävarmuus siitä, onko reaaliatalouden nousu kestäväällä perustalla.

Työeläkejärjestelmän kehitys

Keskeisten työmarkkinajärjestöjen vuosina 2001 ja 2002 solmittiin sopimukseen sisältyi yksityisalojen palkansaajien ansioeläkkeiden määräytymisperusteiden yhtenäistäminen ja yksinkertaistaminen. Tasavallan presidentti vahvisti nämä lainmuutokset 27.6.2003 ja ne tulevat voimaan pääosin 1.1.2005. Vastaavat muutokset ovat valmisteilla myös muihin ansioeläkelakeihin julkisen sektori mukaan lukien. Jo

vuoden 2004 alusta astui voimaan työeläkekuntoutusta koskeva uudistus, jolla pyritään löytämään työkyvyttömyyden uhkaamat työntekijät entistä aikaisemmin. Samalla kuntoutuspäätökset tuotiin valitusoikeuden piiriin.

Eläkeoikeutta, eläkkeiden määräytymistä ja kuntoutusta koskevat muutokset tähtäävät työelämässä jatkamiseen ja eläkkeelle siirtymisen myöhentymiseen. Vuoden 2003 kehitys ei vielä tukenut tätä päämäärää irtisanomisten johtaessa useassa tapauksessa työttömyyseläkkeen käyttöön. Pitkällä aikavälillä muutokset merkitsevät kuitenkin sekä eläkemenojen että työeläkemaksun nousupaineisiin usean prosenttiyksikön helpotusta suhteessa palkkasummaan ja vahvistavat siten entisestään työeläkejärjestelmän taloudellista kantokykyä. Tasapainon säilymisestä maksutason nousun ja kansantalouden kantokyvyn välillä pidetään tulevaisuudessakin huolta keskeisten työmarkkinajärjestöjen ja työeläkejärjestelmän jatkuvalla yhteistyöllä, jonka tuloksena sovitaan mahdollisesti tarvittavista muutoksista.

Sopimukseen sisältyi myös yksityisalojen palkansaajien ansioeläkelakien yhdistäminen. Tätä koskeva lakiesitys, jossa nykyiset työntekijäin eläkelaki, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaki ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelaki korvataan yhdellä yhteisellä työeläkelailalla, annettaneen eduskunnalle vuonna 2004 ja laki tulee voimaan vuoden 2007 alusta. Lakiin kootaan nyt vielä erillisissä laeissa olevat

etuuksia koskevat säädökset, minkä lisäksi se tulee sisältämään kokonaan uudet työeläkevakuuttamista koskevat säädökset sekä vakituksia työnantajia että tilapäisesti työtä teettäviä varten. Muutokset vakuuttamistekniikkaan, eläkelaitosten toimintoihin ja tietotekniikkaan ovat erittäin suuret. Uuden lain astuessa voimaan Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Eteran (entinen LEL Työeläkekassa) erityisasema lakkaa, ja se ryhtyy kilpailemaan nykyisten TEL-laitosten kanssa edellä mainittujen työeläkelakien ja yrittäjien eläkelain nykyisin kattamasta asiakaspiiristä.

Sekä etuuksien harmonisointiin että lakien yhdistämiseen liittyvät tietojärjestelmä- ja toimintatapamuutokset ovat erittäin suuria ja edellyttävät niin Ilmariselta kuin muiltakin työeläkevakuutusyhtiöiltä poikkeuksellisia kehittämispäätöksiä lähivuosina.

Vuoden 2004 alusta niin sanottu viimeisen laitoksen periaate laajeni koskemaan myös julkisen sektorin eläkelakeja. Viimeisen laitoksen periaate merkitsee sitä, että viimeinen eläkelaitos, jossa eläkkeenhakija on ollut vakuutettuna, myöntää ja maksaa eläkkeen kaikkien eläkelakien osalta. Tämä yksinkertaistaa työeläkkeisiin liittyviä menettelyjä eläkkeenhakijan ja eläkkeensaajan kannalta.

Työeläkealan kilpailua koskeva, useita vuosia kestänyt selvitystyö on nyt tullut päätökseen. Selvitystyön eri vaiheissa esitetyt kehittämisaloitteet on arvioitu ja toteuttamiskelpoisiksi katsotut on viety lainsäädäntöön, vakuutus- ehtoihin tai laskuperusteisiin.

Merkittävin näistä muutoksista on kesällä 2003 voimaan tullut laki, joka sallii työeläkevakuutuksen voimassaoloaikana kertyneiden rahastojen siirron työeläkevakuutusyhtiöstä eläkekassaan tai eläkesäätiöön ja eläkekassasta eläkesäätiöön. Siirto edellyttää myös luovuttavan eläkelaitoksen suostumusta. Rahastojen mukana siirtyy myös tietty määrä toimintapääomaa. Muut kilpailuselvitysten käynnistäminä toteutuneet muutokset lähinnä madaltavat kynnystä siirtää vakuutus työeläkeyhtiöstä toiseen.

Ilmarisen tulos ja vakavaraisuus

Ilmarisen vakuutettujen lukumäärä ja palkkasumma kehittyivät vuonna 2003 edelleen myönteisesti. Yhtiön omalla vastuulla olevan vakuutusliikkeen tulos oli ylijäämäinen.

Osakekurssien käännyttyä nousuun kolmen vaikean vuoden jälkeen vuosi 2003 muodostui myös sijoitustoiminnan kannalta myönteiseksi. Yhtiön sijoitusten käyvin arvoin laskettu nettotuotto kohosi 8,7 prosenttiin jäätyään edellisellä vuonna -0,5 prosenttiin, ja toimintapääoma kasvoi 2 951,2 miljoonaan euroon edellisen vuoden 2 243,1 miljoonasta eurosta.

Ilmarisen vakavaraisuus säilyi osakekurssien laskiessa kaiken aikaa vähintään tyydyttävänä ja on nyt jälleen vahvistunut. Työeläkeyhtiöiden toimintapääoman valvontarajat riippuvat yhtiön sijoituskannan riskipitoisuudesta. Ilmarisen toimintapääoma oli vuoden 2003 päättyessä 2,2-kertainen verrattuna vakavaraisuus-

rajaan, kun se vuonna 2002 oli 1,9-kertainen. Toimintapääoma oli 22,3 (vuonna 2002: 18,1) prosenttia vakavaraisuuslaskennassa käytettävästä vastuuvälästä ja 54 (47) prosenttia tavoitevyöhykkeen ylärajasta.

Ilmarisen erinomainen vakavaraisuus pörssilaskun alkaessa on sallinut osakepainotteisen sijoitusstrategian säilyttämisen yli suhdan-nesyklin ilman myyntitarvetta. Vakavaraisuuden turvin on ollut mahdollista sekä muodostaa että säilyttää sijoitusjakauma, johon sisältyy pitkällä aikavälillä merkittävä tuottopotentiaali. Asiakshyvityksiin käytettävissä oleva määrä määräytyy yhtiön toimintapääoman ja vakavaraisuusaseman perusteella. Ilmarisen asiakshyvitykset, jotka perustuvat vuoden 2003 kehitykseen, ovat vuonna 2004 merkittävästi korkeammat kuin edellisellä vuonna.

Seuraavassa esitetyt tulosta ja vakavaraisuutta koskevat tiedot perustuvat tilinpäätöksen liitetietoina oleviin käyvin arvoin laskettuihin tunnuslukuihin ja analyyseihin.

Ilmarisen kokonaistulos vuodelta 2003 oli 818,3 (-591,2) miljoonaa euroa. Yhtiön omalla vastuulla olevan vakuutusliikkeen tulos oli 38,5 (53,1) miljoonaa euroa ja hoitokustannustulos 9,1 (9,7) miljoonaa euroa. Käyvin arvoin lasketut sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 1 278,5 (-60,2) miljoonaa euroa. Muut korkoerät mukaan lukien ne ylittivät vastuuvälälle hyvitettävän 510,4 (597,0) miljoonan euron koron 770,7 miljoonalla eurolla alitettuaan sen edellisenä

vuonna 654,0 miljoonalla eurolla.

Ilmarisen vakavaraisuus, merkittävä osakesijoitusten osuus ja hyvä tuotto-odotus pitkällä aikavälillä muodostavat kokonaisuuden, johon toisaalta liittyy keskimääräistä suurempi vuotuisen tuloksen vaihtelu. Kuluneeseen viisivuotiskauteen sisältyvät poikkeuksellisen vaikeat vuodet 2000–2002, joiden takia jakso muodostui huomattavasti pitkään aikavälin odotuksia epäsuotuisammaksi. Vuosina 1999–2003 kokonaistulokseksi on vastuuvälälle hyvitettävän koron vähentämisen jälkeen muodostunut kuitenkin keskimäärin 213,8 miljoonaa euroa vuotta kohti.

Yhtiön omalla vastuulla olevan vakuutusliikkeen tulos siirretään sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamien perusteiden mukaisesti tasoitusvastuuseen lukuun ottamatta 3,1 miljoonaa euroa, jolla TEL:n mukaisen lisäeläkevakuutuksen tasoitusvastuu muutoin olisi ylittänyt ylärajansa.

TEL-vakuutusmaksujen alennuksiin eli asiakshyvityksiin käytettäväksi siirretään 33,0 (19,0) miljoonaa euroa. Siirto on 0,33 (0,20) prosenttia vakuutetusta palkkasummasta ja 91 (53) euroa Ilmarisessa vakuutettua työsuhdetta kohti.

Muu osuus kokonaistuloksesta jää vahvistamaan yhtiön toimintapääomaa.

Vakuutuskanta ja vakuutusmaksutulo

TEL-vakuutuksia oli vuoden 2003 lopussa 31 927 (31 689), ja niiden piirissä oli 364 000 (359 000) vakuutettua. Vakuu-

tusten lukumäärä säilyi siis jokseenkin ennallaan, ja vakuutettujen lukumäärä kasvoi 1,4 prosenttia. TEL-vakuutusten keskikoko säilyi ennallaan noin 11 henkilössä.

Ilmarisessa vakuutettu TEL-palkkasumma oli 9 879,4 (9 631,0) miljoonaa euroa ja kasvu vuodesta 2002 oli siten 2,6 prosenttia. Palkkasumma-arvio on 4,5 prosenttia korkeampi kuin vuoden 2002 vuosilaskentaan perustuva tarkka vakuutettu palkkasumma, mutta tämä alitti 1,9 prosentilla vuoden 2002 tilinpäätöksessä käytetyn arvion. Vakuutetusta TEL-palkkasummasta lasketun markkinaosuuden arvioidaan kasvaneen lievästi vuonna 2002 saavutetusta noin 33,8 prosentin tasosta.

YEL-vakuutuksia Ilmarisella oli vuoden 2003 lopussa 49 696 (49 322). YEL-vakuutusten keskimääräinen työtulo oli 16 559 (16 054) euroa vuodessa. Se kasvoi edellisestä vuodesta noin 3,1 prosenttia eli hieman enemmän kuin TEL-indeksi, joka nousi 2,38 prosenttia. YEL-työtulot ovat keskimäärin olennaisesti matalampia kuin TEL-työntekijöiden keskimääräinen ansio.

Ilmarisen vakuutusmaksutulo vuonna 2003 oli 2 229,6 (2 160,9) miljoonaa euroa. TEL-vakuutusten maksuja kertyi 2 063,3 (2 004,4) miljoonaa euroa. Vuoden 2003 TEL-maksuun annetut alennukset eli asiakashyvitykset olivat yhteensä 19,4 miljoonaa euroa oltuaan edellisenä vuonna 73,2 miljoonaa euroa. TEL-maksutulon kasvu oli 2,9 prosenttia. Olennaisimmat maksutuloa kasvattaneet tekijät olivat tilinpäätöksen palkkasumman kasvu ja maksutason nousu.

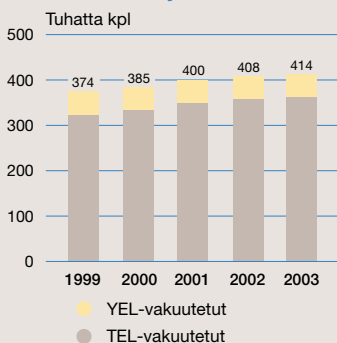
YEL-vakuutusten maksutulo oli 166,3 (156,6) miljoonaa euroa, missä oli kasvua 6,2 prosenttia.

Luottotappiot saamatta jääneistä TEL-vakuutusmaksuista olivat 5,4 (7,1) miljoonaa euroa. Luottotappiot saamatta jääneistä YEL-vakuutusmaksuista olivat 3,5 (3,6) miljoonaa euroa. YEL:n luottotappioista ei Ilmariselle kuitenkaan jää tappioita, koska YEL-järjestelmässä valtion osuus korvaa vakuutuksenottajilta saamatta jäävän vakuutusmaksun.

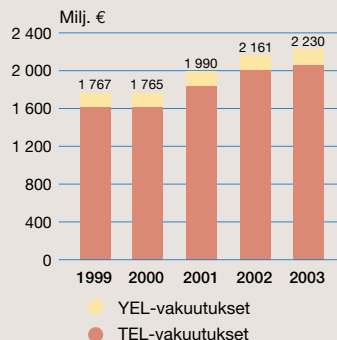
Vuonna 2003 tapahtuneen uusien TEL-vakuutusten myynnin kautta tuleva vuotuinen maksumatulo on noin 63 miljoonaa euroa. Myyntitulo muodostui tilivuonna kokonaisuudessaan kuitenkin tappiolliseksi, mikä johtui TEL-vakuutusten siirtotuloksesta. Yhtiöstä siirtyy vuoden 2003 kuluessa tehtyjen siirtopäätösten perusteella muihin työeläkevakuutusyhtiöihin nettomääräisesti yhteensä noin 13 200 TEL-vakuutettua, mikä pienentää vuotuista maksumatuloa noin 84,7 miljoonaa euroa. Valtaosa tästä johtuu yhden suuren asiakkaan siirtymisestä pois Ilmarisesta. Alan yhteisten vakuutusehtojen muutoksen johdosta työeläkeyhtiön vaihtaminen on nykyisin mahdollista neljännesvuosittain. Pääosa siirroista tapahtuu kuitenkin edelleen siten, että vakuutusyhtiö vaihtuu vuodenvaihteessa.

Uusien YEL-vakuutusten myynti kasvatti maksumatuloa vuositasolla 14,4 miljoonalla eurolla. YEL-vakuutusten siirtotulos oli lievästi tappiollinen.

Vakuutettujen määrä

Vakuutusmaksutulo

Vakuutusmaksutaso

Vuodelle 2003 vahvistettu keskimääräinen TEL-maksu oli 21,4 prosenttia eli 0,3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin edellisellä vuonna. Työntekijän maksuosuus oli 4,6 ja työnantajan keskimäärin 16,8 prosenttiyksikköä. Työnantajan maksutaso vaihtelee vakuutuskohtaisesti ja riippuu myös työeläkeyhtiön asiakas-hyvityksistä. Ilmarisen asiakas-hyvitykset olivat keskimäärin 1,2 prosenttia työnantajan maksusta. Vuonna 2004 TEL-maksu on edelleen keskimäärin 21,4 prosenttia palkasta.

Vuoden 2003 YEL-maksu oli 21,4 prosenttia vahvistetusta työtulosta. YEL:n maksutaso säilyi samana myös vuonna 2004.

Eläkkeet ja työkykyä edistävä toiminta

Vuonna 2003 Ilmarinen maksoi eläkkeitä yhteensä 1 901,7 (1 855,3) miljoonaa euroa.

Vuoden päättyessä eläkkeensaajia oli 235 965 eli 2,1 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin, jolloin heitä oli 231 056. TEL-eläkettä sai vuoden päättyessä 205 807 (201 603) eläkkeensaajaa ja YEL-eläkettä 30 158 (29 453) eläkkeensaajaa.

Vanhuuseläkeläisiä on eläkkeensaajista 58 prosenttia ja työkyvyttömyyseläkkeen saajia 16 prosenttia. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saajien osuus on alle kaksi prosenttia. Työttömyyseläkkeen saajien osuus säilyi noin kuudessa prosentissa ja perheläkkeensaajien osuus noin 16 prosentissa. Osa-aikaeläkkeiden kannan kasvu jatkui, mutta tätä eläkettä saavien osuus on vain noin kolme prosenttia kaikista eläkkeensaajista.

Eläkemeno eläkelajeittain 2003, milj. €

	TEL	YEL	Yhteensä	% koko eläkemenosta
Vanhuuseläkkeet	917,7	89,8	1 007,5	53,0
Varhennetut vanhuuseläkkeet	115,8	14,2	130,0	6,8
Osa-aikaeläkkeet	36,3	8,9	45,2	2,4
Työkyvyttömyyseläkkeet	301,0	27,2	328,2	17,2
Yksilölliset varhaiseläkkeet	41,0	3,2	44,2	2,3
Työttömyyseläkkeet	150,9	2,5	153,4	8,1
Perhe-eläkkeet	171,9	21,3	193,2	10,2
Yhteensä	1 734,6	167,1	1 901,7	100,0

Taulukon luvut sisältävät sekä suoraan eläkkeensaajille että vastuunjaon kautta maksetut erät.

Eläkkeensaajien lukumäärä 31.12.2003

Perusturvan mukaiset eläkkeet

Eläkelaji	TEL	YEL	Yhteensä
Vanhuuseläkkeet	108 518	14 529	123 047
Varhennetut vanhuuseläkkeet	11 554	2 745	14 299
Osa-aikaeläkkeet	5 365	1 437	6 802
Työkyvyttömyyseläkkeet	33 529	4 540	38 069
Yksilölliset varhaiseläkkeet	3 040	418	3 458
Työttömyyseläkkeet	12 678	341	13 019
Perhe-eläkkeet	31 123	6 148	37 271
Yhteensä	205 807	30 158	235 965

Uudet eläkepäättökset 31.12.2003

	2003	2002	Muutos-%
Työkyvyttömyyseläkkeet	6 883	5 954	15,6
Yksilölliset varhaiseläkkeet	522	503	3,8
Työttömyyseläkkeet	2 728	2 771	-1,6
Vanhuuseläkkeet	2 892	2 695	7,3
Varhennetut vanhuuseläkkeet	1 157	1 430	-19,1
Osa-aikaeläkkeet	1 286	2 934	-56,2
Perhe-eläkkeet	2 559	2 702	-5,3
Yhteensä	18 027	18 989	-5,1

Ilmarinen antoi vuoden 2003 aikana yhteensä 18 027 eläkepäättöstä eli 5,1 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna. Syy alenemiseen olivat osa-aikaeläkkeet, joita alkoi alle puolet verrattuna edelliseen vuoteen, jolloin eläkeuudistuksen yhteydessä koettu epävarmuus nosti osa-aikaeläkehakemusten määrää merkittävästi. Vanhuuseläkepäättöksiä ja työttömyyseläkepäättöksiä tehtiin suurin piirtein sama määrä kuin edellisenä vuonna. Työkyvyttömyyseläkkeitä myönnettiin 16 prosenttia enemmän ja yksilöllisiä varhaiseläkkeitä vajaat neljä prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna.

Ilmarinen mittaa eläkehakemusten käsittelyn tehokkuutta keskimääräisellä käsittelyajalla eläkelajeittain ja eläkepäättösten

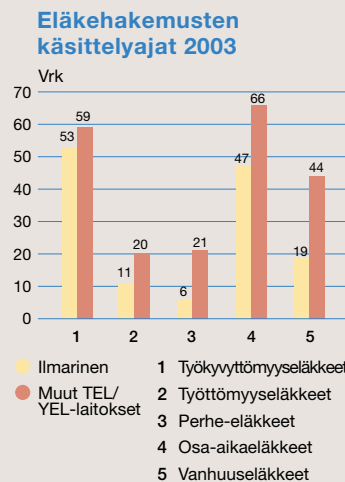
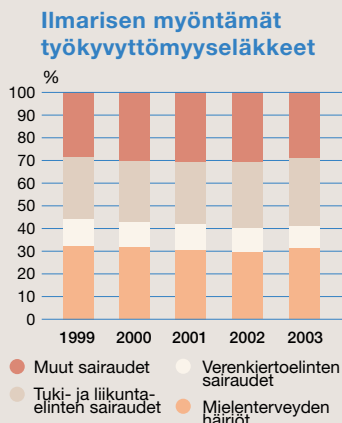
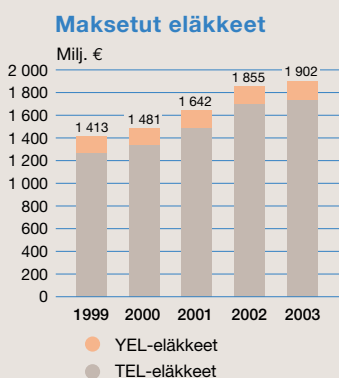
laatua ratkaisujen pysyvyydellä muutoksenhakuasteissa. Molemissa yhtiö on pysynyt vertailuryhmäänsä parempana. Eläkehakemusten käsittelyajat käyvät ilmi oheisesta kuviosta. Eläkelautakunnassa muuttui Ilmarisen kannan vastaisesti 5,3 prosenttia päätöksistä ja vakuutus oikeudessa 18,9 prosenttia.

Vuonna 2003 asiakkaan tiedustelun perusteella laadittiin 26 500 yksilöllistä eläketurvaseelvitystä.

Ilmarisen Motivo-työhyvinvointipalvelulla tuetaan asiakasyritysten henkilöstön työkyvyn säilymistä. Yhdessä alan asiantuntijoiden kanssa Ilmarinen järjesti 217 henkilöstön työkyvyn edistämiseen liittyvää tilaisuutta.

Ilmarinen jatkoi asiakasyri-

tysten henkilöstön ammatillisen kuntoutuksen tukemista vakiintuneeseen tapaan tarjoamalla ammatillisen kuntoutuksen koulutusta sekä kuntoutuksen suunnitteluvaiheessa neuvontaa ja asiantuntijatukea sekä kuntoutujille että asiakasyritysten henkilöstölle. Varsinaisen kuntoutusjakson aikana Ilmarinen maksaa työeläkelainsäädännön mukaisia etuuksia, joilla tuetaan kuntoutuksen aikaista toimeentuloa sekä korvataan koulutuksesta aiheutuvia kuluja. Ilmarinen maksoi vuoden 2003 aikana 733 vakuutetulle kuntoutusrahaa tai eläkkeeseen liittyvää kuntoutuskorotusta ammatillisen kuntoutuksen ajalta. Edellisestä vuodesta kuntoutujien lukumäärä kasvoi 10 prosenttia.

Vakuutusliike, vastuovelka ja vastuunsiirrot

Vastuovelka oli vuoden 2003 päättyessä yhteensä 15 275,0 (13 863,5) miljoonaa euroa. Osittamaton lisävakuutusvastuu kasvoi nettomääräisesti vastuunsiirrot mukaan lukien 624,7 miljoonaa euroa ja oli vuoden lopussa 2 015,1 miljoonaa euroa. Muilta osin vastuuvelan kasvu oli 6,3 prosenttia. Yhtiön omalla vastuulla olevan vakuutusliikkeen tulos oli 38,5 (53,1) miljoonaa euroa, mikä on 0,4 prosenttia vakuutusmaksujen perusteena olevasta palkkasummasta. Tasoitusvastuuseen siirrettiin 35,4 miljoonaa euroa ja se kasvoi 814,6 miljoonaan euroon. Siirto tasoitusvastuuseen oli 3,1 miljoonaa euroa pienempi kuin vakuutusliikkeen tulos, sillä TEL-lisäeläkevakuutuksen tasoitusvastuu saavutti yläränsä. Laskuperustekorko, jonka avulla säädetään sijoitusten tuotoista vastuuvelkaan siirrettävä osuus, oli 4,25 prosenttia 30.6.2003 asti ja siitä eteenpäin 4,0 prosenttia. Vuoden 2004 alusta se nousi 4,50 prosenttiin.

Vastuuelan katteena oleva omaisuus oli 16 034,7 (14 736,3) miljoonaa euroa.

Vuonna 2003 toteutettiin vastuunsiirrot kolmesta TEL-säätiöstä, yhteismäärältään 9,4 miljoonaa euroa, josta osittamaton lisävakuutusvastuuta oli 1,0 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminta

Sijoitusympäristön kehitys

Vuoden 2003 sijoitusympäristössä merkittäviä olivat voimakkaat muutokset niin osake-, korko- kuin valuuttamarkkinoillakin.

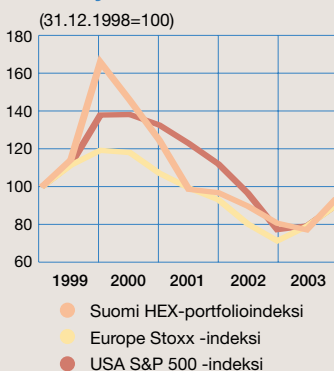
Korkomarkkinoiden kehitystä leimasi sijoittajien riskinottohalun lisääntyminen riskittömien korkojen laskettua selvästi pitkän aikavälin keskiarvojen alapuolelle. Korkoja, jotka olivat alimmillaan kesäkuussa, piti alhaalla vahva usko siihen, ettei näköpiirissä ollut lyhyiden korkojen nostotarvetta. Ennätyskellisen alhaiset lyhyet korot pudottivatkin rahamarkkinasijoitusten tuottoa euroalueella. Riskipitoisimpien korkosijoitusten eli luottoluokitukseltaan heikoimpien yritysten sekä kehitysmaiden korkopapereiden tuotto kohosi yli 20 prosenttiin. Myös matalariskisemmät yritysainat tuottivat paremmin kuin valtion obligaatiot, joiden tuotto esimerkiksi euroalueella jäi keskimäärin

neljään prosenttiin.

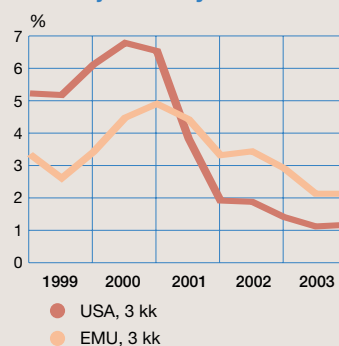
Vuoden 2003 maaliskuuhun asti osakekurssit jatkoivat laskeaan. Laskeva kehitys päättyi maaliskuussa, jolloin osakemarkkinoiden arvostustaso suhteessa korkotasoon oli poikkeuksellisen matala. Irakin sodan nopea päättyminen ja öljyn hinnan lasku lisäsivät sijoittajien riskinottohalua, ja kurssitason kohotessa yhä useampi sijoittaja pystyi myös lisäämään osakeriskiä. Etenkin kasvuyhtiöt, joiden kurssit olivat laskeneet kolmessa vuodessa keskimäärin neljäsosaan vuoden 2000 huipputasoistaan, hyötyivät riskinottohalun kasvusta, ja niiden kurssit kohosivat maaliskuun pohjalukemista yli 50 prosenttia vuoden 2003 loppuun mennessä. Osakemarkkinat tuottivatkin vuonna 2003 selvästi pitkän aikavälin keskimääräistä tasoa paremmin: vuoden aikana HEX-portfoliotuottoindeksi nousi 22,7 prosenttia, DJ STOXX Eurooppa-indeksi 16,8 prosenttia ja S&P 500 -indeksi 28,7 prosenttia (euromääräisesti 6,8 prosenttia).

Valuuttamarkkinoilla euro jatkoi syksystä 2001 alkanutta vahvistumistaan. Yhdysvaltain talouden velkaantumisesta kärsi-

Osakemarkkinoiden kehitys

Korkojen kehitys

vään dollariin nähden euro on kohonnut pohjatasoltaan jo lähes 50 prosenttia.

Sijoitusjakamaa koskevat päätökset

Hallituksen kullekin vuodelle vahvistamassa perusallokaatioissa eli tavoitteena olevassa sijoitusjakauksessa eri sijoituslajien osuudet määrätään siten, että sijoitusten kokonaistuotto-odotus on mahdollisimman korkea hallituksen vahvistaman riskitason puitteissa. Riskitason arvioinnin lähtökohdaksi on yhtiön keskimääräinen vakavaraisuus yli suhdannesykliä. Vuonna 2002 tästä oli sijoitusympäristön epävarmuuden johdosta kuitenkin katsottu perustelluksi poiketa, ja tuolloin osakkeiden osuus sijoitussalkusta oli hallituksen päätöksellä pidetty suurimman osan vuotta jonkin verran matalampana kuin perusallokaatio olisi alun perin edellyttänyt.

Vuoden 2003 alussa Ilmarinen jatkoi edellisenä vuonna aloitettua linjaa ja piti osakkeiden osuutta sijoitussalkusta matalampana kuin mitä perusallokaatio olisi edellyttänyt, sillä maaliskuuhun asti laskeneet osakekurssit olivat pienentäneet Ilmarisen toimintapääoman tasolle, jossa merkittävän lisärisikin ottaminen oli vaikeaa. Keväällä nähdyn osakemarkkinoiden käänteen yhteydessä Ilmarinen ryhtyi aktiivisesti lisäämään osakeriskiä painopisteen ollessa alkuvaiheessa rajatun tappioriskin johdannais-sijoituksissa. Vakavaraisuuden jälleen vahvistuttua painopiste siirtyi suoriin osakesijoituksiin. Elokuussa osakkeiden osuus oli jo saavuttanut perusallokaation mukaisen tason. Kaiken kaikkiaan osakeriskiä lisättiin eri muodoissa aktiivisesti noin 600 miljoonalla eurolla.

Valuuttakurssiriskien hallitsemiseksi pääosa valuuttariskistä oli edellisen vuoden tapaan suojattuna, mikä paransi huomattavasti euroalueen ulkopuolisista sijoituksista saatua tuottoa.

Sijoituskanta ja sijoitusten kokonaistuotto

Ilmarisen sijoitukset olivat vuoden 2003 päättyessä käyvin arvoin yhteensä 15 933,3 (14 520,6) miljoonaa euroa.

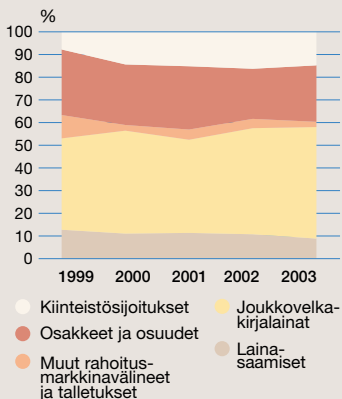
Korkosijoitusten osuus Ilmarisen sijoitusvarallisuudesta oli 51(51) prosenttia, osakkeiden 25 (22) prosenttia, kiinteistösijoitusten 15 (16) prosenttia ja asiakasrahoituksen 9 (11) prosenttia.

Osakemarkkinoiden elpymisen nosti vuonna 2003 sijoitusten tuoton käyville arvoille laskettuna 8,7 prosenttiin, mikä vastaa 7,7 prosentin reaalitytuottoa. Edellisenä vuonna sijoitussalkun tuotto oli -0,5 prosenttia. Viiden viimeisimmän vuoden vuotuinen keskituotto käyville arvoille on ollut 5,0 prosenttia, mikä vastaa keskimäärin 3,0 prosentin vuotuista reaalitytuottoa. Vuoden 1997 alusta lukien, jolloin työeläkevakuutusyhtiöiden mahdollisuuksia ottaa sijoitusriskiä lisättiin muuttamalla sijoitustoiminnan reunaehdoja, Ilmarisen sijoitusten kokonaistuotto käyville arvoille on ollut keskimäärin 6,8 prosenttia vuotta kohden, mikä vastaa 4,9 prosentin vuotuista reaalitytuottoa.

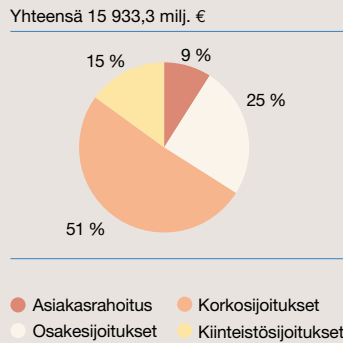
Korkosijoitukset

Vuoden 2003 lopussa Ilmarisen korkosalkun markkina-arvo oli

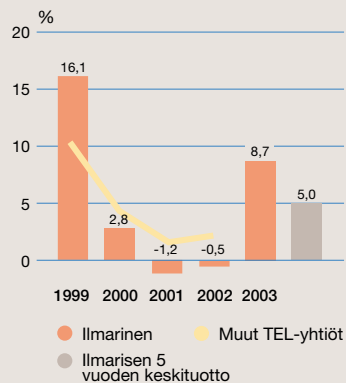
Sijoitusvarallisuuden rakenne

Sijoitusvarallisuuden jakauma 31.12.2003

Sijoitustoiminnan netto-tuotto käyvin arvoin

8 200,1 (7 398,1) miljoonaa euroa, josta valtioiden lainoissa oli 4 452,5 (4 523,4) miljoonaa euroa eli 54,3 (61,6) prosenttia. Rahamarkkinasijoitusten osuus oli 367,8 (600,2) miljoonaa euroa eli noin 4,5 (8,1) prosenttia ja tuotto 1,8 (3,6) prosenttia. Loput 41,2 prosenttia oli yrityslainoja, kehittyvien talouksien lainoja ja sijoituksia korkorahastoihin.

Ilmarisen korkosijoitusten keskimääräinen luottoluokitus on yrityslainojen osuuden kasvusta huolimatta edelleen erittäin korkea. Pääosa näistä sijoituksista on luottoluokituksestaan erinomaisia. Yrityslainojen keskimääräinen pääomilla painotettu luotokelpoisuusluokitus oli AA-eikä luottotappioita ole syntynyt.

Korkosijoitusten tuotto käyville arvoille oli 4,9 (9,0) prosenttia.

Vuoden lopussa korkosalkun keskimääräinen juoksuaika oli 4,2 (4,5) vuotta.

Osakesijoitukset

Osakesalkun arvo nousi vuonna 2003 pörssikurssien nousun ja osakeostojen seurauksena 3 963,7 (3 205,8) miljoonaa euroon. Ul-

komaisten osakesijoitusten osuus tästä oli noin 57 (51) prosenttia eli noin 2 264,3 (1 675,7) miljoonaa euroa.

Osakemarkkinoiden edullinen kehitys nosti Ilmarisen osakesijoitusten käyvin arvoin lasketun tuoton 22,1 (-21,8) prosenttiin. Oikea osakevalinta, onnistunut ajoitus ja keskimääräistä paremmin tuottaneiden kehittyvien talouksien ja pienten yritysten ylipainotus sijoitussalkussa paransivat osaltaan osakesalkun tuottokehitystä. Keväällä 2003 lisättiin myös 13 vuoden kurssilaskusta kärsineen Japanin painotusta, kun markkinoiden arvostustaso oli vihdoin laskenut hyväksyttävälle tasolle. Osakekohtaista riskin hajautusta on parannettu aktiivisesti vuodesta 2000 lähtien, ja vuoden 2003 lopussa hajautus saavutti asetetun tavoitetaso.

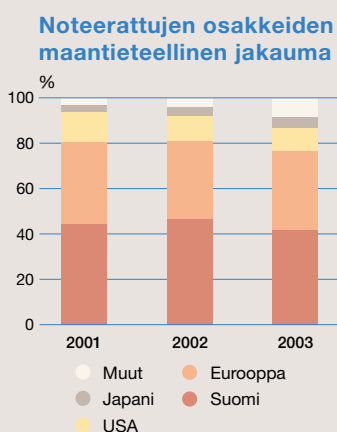
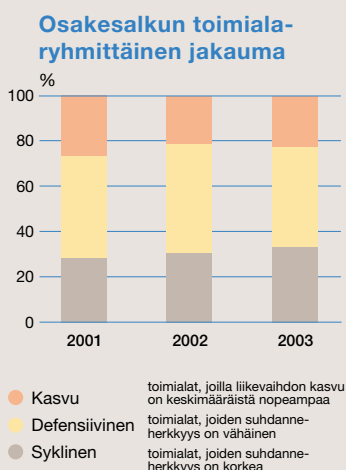
Ilmarisen Pohjola-omistuksen markkina-arvo oli vuoden päättyessä 278,4 miljoonaa euroa, mikä on 1,7 (1,3) prosenttia yhtiön sijoituskannasta ja 7,0 (6,1) prosenttia osakesijoituksista.

Operatiivisesti merkittävin muutos osakesijoituksissa oli joh-

dannaisten käytön huomattava lisääminen. Osakejohdannaisia käytettiin rajaamaan osakesijoituksista syntyvää maksimitappiota. Niiden käyttö mahdollisti osakkeiden aktiivisen lisäämisen yhtiön tuottokehitystä vaarantamatta.

Osakesalkkuun sisältyvät myös sijoitukset pääomarahastoihin ja absoluuttisen tuoton rahastoihin, joita Ilmarinen on muutaman viime vuoden aikana lisännyt. Vuoden 2003 lopussa näiden osuus oli noin 2,2 (1,8) prosenttia sijoitusvarallisuudesta. Tästä pääomarahastojen osuus oli 219,1 miljoonaa euroa ja absoluuttisen tuoton rahastojen osuus 133,0 miljoonaa euroa. Absoluuttisen tuoton rahastot tuottivat vuonna 2003 keskimäärin 8,5 prosenttia ja pääomarahastot keskimäärin -2,0 prosenttia.

Sijoituskohteiden hallintorakenteeseen, osingonjakopolitiikkaan ja kannustinjärjestelmiin pyrittiin vaikuttamaan Ilmarisen hallituksen määrittelemän omistajapolitiikan mukaisesti. Hallituksen hyväksymien yhtiön sijoitustoiminnan eettisten periaatteiden perusteella sijoituskannasta poistettiin sijoitukset kolmeen yhtiöön.

Asiakaslainojen kanta, milj. €

	1993	1998	2003	Tuotto-%
TEL-lainat	2 955,0	1 546,8	925,2	4,3
Sijoituslainat	754,6	277,5	477,7	5,2
Yhteensä	3 709,6	1 824,3	1 403,0	4,6
Osuus sijoituksista, %	63	16	9	

Kiinteistösjoitukset

Kiinteistösjoitusten määrä vuoden 2003 lopussa oli 2 366,6 (2 356,9) miljoonaa euroa. Vaikka kiinteistösjoitusten kokonaismäärä kasvoi, niiden osuus sijoituskannasta laski, mikä johtui pääasiassa osakesijoitusten kasvusta.

Kiinteistösjoitusten kokonaistuotto käyville arvoille oli 5,2 (5,6) prosenttia. Vuosituottoa alensivat useat käynnissä olevat peruskorjaushankkeet sekä tehdyt alaskirjaukset. Ilmarisen omistamien toimitilakiinteistöjen vajakäyttöaste oli vuoden lopussa 11,2 prosenttia. Kiinteistöihin tehtyjen investointien määrä vuonna 2003 oli 80,9 miljoonaa euroa. Peruskorjausrakentamisen osuus investoinneista kasvoi voimakkaasti. Investoinneista merkittävin oli Ympyrätalon peruskorjaushanke Helsingin Hakaniemessä, joka käynnistytessään oli

suurin yksittäinen peruskorjaushanke Suomessa. Asuntotuotanto keskittyi omaan tonttivarantoon tukeutuvaan vapaarahoitteiseen vuokra-asuntotuotantoon. Vuoden aikana valmistui neljä asuinkohdetta, yhteensä 252 asuntoa. Lisäksi rakenteilla on pääkaupunkiseudulla kaksi asuinkohdetta, yhteensä 122 asuntoa.

Alkuvuodesta 2003 valmistui Ilmarisen kansainvälisen kiinteistösjoitamisen strategiatyö, jossa tutkittiin kiinteistösjoitussalkun hajauttamismahdollisuuksia ulkomaille. Strategiatyön täytäntöönpano ja seuranta toteutetaan yhdessä Aberdeen Property Investors Nordic Ab:n kanssa. Kiinteistösjoitussalkun merkittävää hajauttamista ulkomaille vaikeuttaa kuitenkin epäsuorien kiinteistösjoitusten epäedullinen luokittelu suoriin sijoituksiin verrattuna kateja vakavaraisuussäännöksissä.

Asiakasrahoitus

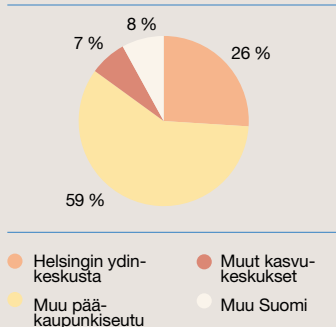
Ilmarisen asiakkailleen myöntämien lainojen kanta supistui 10 prosenttia vuoden 2003 kuluessa. Viimeisten kymmenen vuoden aikana niiden osuus yhtiön sijoituksista on laskenut 63 prosentista 9 prosenttiin. Vuonna 2003 uusia lainoja nostettiin 108,1 (217,2) miljoonaa euroa ja lainoja maksettiin pois 262,0 (275,4) miljoonaa euroa. Koko lainakanta oli vuoden päättyessä 1 403,0 (1 559,7) miljoonaa euroa kertyneet korot mukaan lukien. Laina-saamisten tuotto oli 4,6 (4,7) prosenttia.

Riskienhallinta

Ilmarisella on yhtiön koko toiminnan kattava, hallituksen vuositain hyväksymä riskienhallintasuunnitelma. Riskienhallinnan painopisteet on kytketty systemaattisesti toisaalta yhtiön perus-

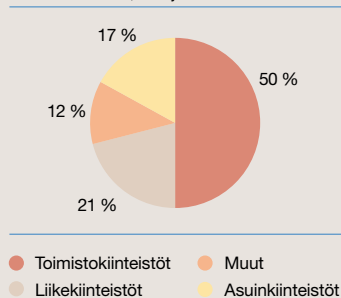
Kiinteistökanta alueittain 31.12.2003

Yhteensä 2 366,6 milj. €

Kiinteistökanta käyttötarkoituksittain 31.12.2003

Yhteensä 2 366,6 milj. €

tehtävän hoitamiseen, toisaalta strategisiin ja operatiivisiin tavoitteisiin. Riskienhallintasuunnitelma sisältää yhtiöön kohdistuvien riskien kartoituksen ja arvioinnin yhtiön toiminnan kannalta. Siinä määritellään riskienhallinnan kytkeytyminen strategiseen suunnitteluun, vuosisuunnitteluun ja kehittämishankkeiden hallintaprosessiin sekä kunkin liiketoiminta-alueen osalta noudatettavat riskienhallintakäytännöt sekä sisäisen valvonnan riittävyden varmistaminen sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen avulla. Kukin yksikkö vastaa riskienhallinnan toteutumisesta omalta osaltaan. Hallitus saa vuosittain raportin sekä valvontatilintarkastajalta että sisäiseltä tarkastukselta. Riskienhallinnan yhtiötasoista koordinaointia ja kehittämistä varten yhtiössä on liiketoiminta- ja tukiyksiköiden edustajista muodostuva riskienhallintatoimikunta.

Vakuutusliikkeen riskienhallinta perustuu lain turvaavuusvaatimukset täyttäviin, sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin laskuperusteisiin sekä yhtiön aktuaaritoimen suorittamiin analyyseihin. Ilmarinen ei käytä

vakuutusliikkeen riskien hallinnassa jälleenvakuutusta yhtiön vakuutuskannan suuren koon tehdessä näiden riskien pitämisen kokonaan omalla vastuulla taloudellisesti perustellummaksi.

Sijoitustoiminnan riskienhallinnan viitekehyksenä toimii työeläkevakuutusyhtiöiden vakavaraisuussäännöstö, jonka puitteissa hallitus tekee päätöksen noudatettavasta kokonaisriskitasosta.

Hajautus toisaalta eri sijoitusluokkien välillä, toisaalta niiden sisällä maittain, toimialoittain ja kohteittain on olennainen osa sijoitustoiminnan riskienhallintaa. Suurin yksittäinen osakesijoitus muodosti vuoden 2003 päättyessä 1,7 (1,3) prosenttia yhtiön sijoituksista ja kymmenen suurinta vastaavasti 6,0 (6,0) prosenttia. Likviditeettiriski on työeläkeyhtiön tapauksessa merkitykseltään vähäinen johtuen eläkemenon ennustettavuudesta. Sijoitustoiminnon sisällä sijoitusriskiä seuraava ja valvova toiminto on eriytetty riskiä ottavasta salkunhoitotoiminnosta. Valuuttariskin rajaamisen lisäksi johdannaisten keskeisin käyttömuoto on rajata optioiden avulla

osakesijoituksista syntyvää maksimitappiota säilyttäen kuitenkin riittävä tuottopotentiaali. Optiopositioiden herkkyyttä seurataan muun muassa suhteessa kohteena olevan etuuden kurssimuutoksiin, volatilitettiin muutoksiin ja ajan kulumiseen.

Sijoitussalkun riskejä voidaan arvioida myös herkkyyksianalyysin avulla. Oheiseen taulukkoon on koottu vakavaraisuuteen ja sijoitusten tuottoon liittyviä tunnuslukuja sekä arvio siitä, miten ennen tilinpäätöshetkeä osakekurssissa, korkotasossa tai kiinteistöjen arvoissa tapahtunut muutos olisi niihin vaikuttanut. Taulukon perusteella voidaan arvioida myös vastaavan suuruisen, mutta suunnaltaan vastakaisten muutosten vaikutukset.

Herkkyyksianalyysin antamaa kuvaa yhtiön sijoitussalkun riskipitoisuudesta voidaan täydentää todennäköisyystarkastelulla. Kun lähtökohdaksi otetaan vuoden vaihteen sijoitukset, oli 2,5 prosentin todennäköisyys sille, että sijoitusten arvossa olisi kuukauden aikavälillä tapahtunut 513 miljoonan euron tai sitä suurempi alenema (niin sanottu VaR). Tällainen lasku olisi ollut 3,2 pro-

Sijoitussalkun herkkyyksianalyysi

Arvo 31.12.2003		Vaikutus		
		Osakekurssit +25 %	Korkotaso -1 %-yksikköä	Kiinteistöjen arvo +10 %
Toimintapääoma				
milj. €	2 951,2	+916	+326	+240
% vastuuvielasta	22,3	+6,9	+2,5	+1,8
suhteessa vakavaraisuusrajaan	2,16	+0,44	+0,28	+0,18
Sijoitusten tuotto-%	8,7	+6,2	+2,2	+1,6

senttia yhtiön sijoituksista. Se olisi alentanut toimintapääoman 18,5 prosenttiin vastuuvastausta ja 1,85-kertaiseksi suhteessa vakaavaraisuusrajaan.

Henkilöstö

Ilmarisen palveluksessa oli vuonna 2003 keskimäärin 682 henkilöä, kun vastaava määrä vuotta aiemmin oli 652. Vuoden lopussa Ilmarisen henkilöstön kokonaismäärä oli 696 (666) henkeä, joista 47 (48) oli määräaikaista.

Eläkelainsäädännön muutoksiin, tietojärjestelmähankkeisiin ja yhtiön kilpailukykyyn edistämiseen liittyvät muutokset ja uudistustyöt nostavat henkilöstön koulutustarvetta lähivuosina merkittävästi. Vuonna 2003 koulutuksen määrä oli keskimäärin 7 (7) päivää henkilöä kohti. Vuonna 2002 aloitettu laaja esimies- ja asiantuntijavalmennusohjelma saatettiin loppuun viime vuonna.

Liikekulut

Kokonaisliikekulut olivat yhteensä 79,4 miljoonaa euroa, missä oli kasvua 12,5 prosenttia. Sijoitustoiminnan liikekulut olivat 8,5 miljoonaa euroa eli 0,5 promillea sijoitusten yhteismäärästä. Ne rahoitetaan sijoitustoiminnan tuotoilla. Työkyvyn ylläpitotoiminnan kulut, jotka rahoitetaan vakuutusmaksuun sisältyvällä työkyvyttömyysriskin hallintaosalla, olivat 2,3 miljoonaa euroa. Muut liikekulut rahoitetaan vakuutusmaksuun sisältyvällä hoitokustannusosalla, jonka ne alittivat 9,1 miljoonalla eurolla eli 11,7 prosentilla.

Hallitus on hyväksynyt lähivuosien toimintasuunnitelmassa, että eläkeuudistuksesta ja yhtiössä vireillä olevista kehityshankkeista johtuen hoitokustannusylijäämä saa lähivuosina tilapäisesti laskea alle 10 prosenttiin hoitokustannusosista. Kymmenen prosentin tavoite on kuitenkin voimassa ennen vuotta 2007, jolloin henkilöstön kokonaismäärän edellytetään palaavan vuoden 2002 tasolle.

Tietotekniikka

Tietojärjestelmien muutostyöt viimeisen laitoksen periaatteen laajentamiseksi julkiselle sektorille saatiin valmiiksi aikataulun mukaisesti ja ensimmäisen eläkejärjestelmien välisen yhdistelmäpäättökseen antoi Ilmarinen 7.1.2004. Uuden eläkkeiden maksujärjestelmän ensimmäinen vaihe otettiin käyttöön aikataulussaan vuoden 2003 lopulla ja uuden YEL-vakuutusten hoitojärjestelmän tuotantokäyttö alkoi. Eläkesopimukseen liittyvien tietojärjestelmämuutosten määritellyt käynnistyivät lainsäädännön valmistumisen tahdissa; pääosa muutostöistä ajoittuu vuosille 2004–2005.

Asiakkaille suunnattuja ja sisäisiä verkkopalveluja varten tekninen käyttöympäristö uudistettiin kokonaisuudessaan. Ensimmäinen vakuutettujen verkkopalvelu ja yhtiön sisäinen vuosilmoitusten hoitojärjestelmä otettiin tavoitteiden mukaisesti käyttöön uudessa järjestelmäympäristössä vuoden lopulla. Asian- ja asiakirjanhallinnan tar-

peita sekä yhteyskeskustoimintaa varten hankittiin valmisjärjestelmät ja käynnistettiin niiden integrointi palvelujen käyttöönottamiseksi vuonna 2004. Sijoitustoimintojen tietojärjestelmäpalvelut liitettiin osaksi Ilmarisen yhteistä lähiverkkoympäristöä.

Työeläkevakuutusyhtiöt ja Eläketurvakeskus valmistelivat uuden yhteisen ansaintatietojärjestelmän rakentamista työeläkelakien yhdistämistä silmällä pitäen. Tavoitteena on yhdistää ja yksinkertaistaa työeläketurvan hoidon tietojärjestelmiä ja vähentää tietotekniikan kustannuksia. Ansaintatietojärjestelmän toiminnallinen määrittely ja teknisen ympäristön rakentaminen käynnistyivät vuoden jälkipuoliskolla. Yhteistyön hallinnointia ja ohjausta varten perustettiin vuoden lopussa alan yhteinen palveluyhtiö.

Hallinto

Ilmarisen hallituksen puheenjohtajalle, vuorineuvos Tor Bergmanille myönnettiin hänen omasta pyynnöstään ero hallituksen jäsenen tehtävistä 31.12.2003 alkaen. Ilmarisen hallintoneuvosto valitsi kokouksessaan 4.12.2003 vuorineuvos Bergmanin jäljellä olevaksi toimikaudeksi eli vuoden 2005 loppuun hallituksen jäseneksi toimitusjohtaja Hannu Syrjäsen. Hallitus on valinnut kokouksessaan 19.1.2004 puheenjohtajakseen toimitusjohtaja Syrjäsen ja varapuheenjohtajakseen edelleen puheenjohtaja Lauri Ihalaisen ja johtaja Johannes Koroman.

Konserni

Ilmarisen konserniin kuuluu emoyhtiö Ilmarisen lisäksi 193 kiinteistöyhtiötä. Merkittävin osakkuusyhtiö on Pohjola-Yhtymä Oyj.

Tammikuussa 2003 myytiin brittiläiseen Aberdeen Asset Management -konserniin kuuluvalla Aberdeen Property Investors Nordic AB:lle 60 prosenttia Ilmarisen konserniin kuuluneen, kiinteistöjen operatiivisesta ylläpidosta vastaavan tytäryhtiön Antilooppi Oy:n osakekannasta. Yhtiö jatkaa toimintaansa nimellä Aberdeen Property Investors Finland Oy.

Takuupääoma

Ilmarisella on 22 994 653,31 euron suuruinen takuupääoma, joka jakautuu 13 672 takuusuuteen. Takuupääoman omistajat ja näiden osuudet takuupääomasta olivat 31.12.2003 seuraavat:

	Takuuosuuksia	%-osuus
Pohjola-Yhtymä Oyj	9 375	68,6
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi	4 037	29,5
Pohjantähti Keskinäinen Vakuutusyhtiö	260	1,9
	13 672	100

Tulevaisuuden näkymät

Vuosi 2004 on alkanut pääosin positiivisissa merkeissä. Erityisesti sijoitusmarkkinoilla kehitys on jatkunut myönteisenä. Yhdysvaltojen vajeongelmat muodostavat kuitenkin epävarmuustekijän siellä alkaneen ripeän kasvun jatkumisen kannalta. Euroalueella ja erityisesti Suomessa euron jatku-

va vahvistuminen on haitannut vientikysynnän elpymistä.

Vuoden 2003 siirtoliikkeen tappiollinen tulos alentaa hieman Ilmarisen markkinaosuutta vuonna 2004 edelliseen vuoteen verrattuna. Suomen heikko työllisyyskehitys hidastanee vakuutuskannan kasvua. Sijoitusmarkkinoiden positiivinen kehitys on toisaalta vahvistanut edelleen Ilmarisen vakavaraisuutta vuoden vaihteen tilanteeseen verrattuna. Tammikuun lopussa toimintapääoma oli kohonnut 23,3 prosenttiin vakavaraisuuslaskennassa käytettävästä vastuuvälästä. Tammikuun jälkeen kehitys on jatkunut myönteisenä.

Työeläkevakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan vakavaraisuuskehikko on nyt ollut käytössä seitsemän vuoden ajan. Tähän ajanjaksoon on sisältynyt ensin aiemmin kokemattoman voimakas pörssikurssien nousu ja sen jälkeen erittäin syvä lasku, jonka jälkeen kehitys on jälleen ollut nousevaa. Käytännön kokemuksia toimintapääomamekanismin toiminnasta on siis jo yli kokonaisen suhdannesyklin. Ilmarisen toimintapääoma oli tänä aikana korkeimmillaan miltei ylärajallaan ja alimmillaan hieman alle vakavaraisuusrajan kaksinkertaisen määrän.

On siis myös käytännössä osoittautunut, että vakavaraisuutensa turvin Ilmarinen voi harjoittaa pitkän aikavälin hyviä tuottoja tavoittelevaa sijoitustoimintaa johdonmukaisesti myös huonojen aikojen yli. Näin ollen huomattava osuus sijoituksista kohdistetaan tulevaisuudessakin koti- ja ulkomaisiin osakkeisiin. Tämä strategia vastaa työeläkelaitosten sijoitustoiminnalle asetettuja tavoitteita. Mikäli verouudistuksen yhteydessä työeläkevakuutusyhtiöiden saamat osingot joutuvat kaksinkertaisen verotuksen kohteeksi, kotimainen osakesijoittaminen muodostuu kuitenkin vähemmän houkuttelevaksi.

Samalla kun valitun sijoitusstrategian voidaan odottaa johdettavan pitkällä aikavälillä korkeaan sijoitusten tuottoon, sijoitusmarkkinoiden ja erityisesti osake-markkinoiden heilahdukset vaikuttavat voimakkaasti vuotuisen tulokseen. Vuoden 2004 tulos määräytyy pitkälti sijoitusmarkkinoiden kehityksen perusteella. Ilmarinen arvioi suhteellisen asemansa työeläkeyhtiöiden hyvityskilpailussa säilyvän pitkällä aikavälillä hyvänä.

TULOSLASKELMA

Vakuutustekninen laskelma	Emoyhtiö		Konserni		
	Milj. €	2003	2002	2003	2002
Vakuutusmaksutulo		2 229,6	2 160,9	2 229,6	2 160,9
Sijoitustoiminnan tuotot		1 610,9	1 258,4	1 598,4	1 177,3
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset		-1 918,8	-1 868,7	-1 918,8	-1 868,7
Korvausvastuun muutos					
Kokonaismuutos		-390,7	-58,7	-390,7	-58,7
Vastuunsiirrot		5,0	11,5	5,0	11,5
		-385,6	-47,1	-385,6	-47,1
		-2 304,5	-1 915,8	-2 304,5	-1 915,8
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Kokonaismuutos		-1 020,8	-285,3	-1 020,8	-285,3
Vastuunsiirrot		4,3	15,9	4,3	15,9
		-1 016,5	-269,4	-1 016,5	-269,4
Lakisääteiset maksut		-8,4	-3,1	-8,4	-3,1
Liikekulut		-49,9	-45,6	-49,9	-45,6
Sijoitustoiminnan kulut		-448,7	-1 151,4	-441,9	-1 075,6
Muut vakuutustekniset kulut		-1,9	-4,6	-1,9	-4,6
Vakuutustekninen tulos		10,7	29,4	5,0	24,1

Muu kuin vakuutustekninen laskelma	Emoyhtiö		Konserni	
	2003	2002	2003	2002
Milj. €				
Vakuutustekninen tulos	10,7	29,4	5,0	24,1
Muut tuotot	1,3	1,1	1,3	1,1
Muut kulut	-2,0	-2,1	-2,0	-2,1
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	-3,2	-17,4	-3,2	-10,2
Voitto varsinaisesta toiminnasta	6,8	11,0	1,1	12,8
Tilinpäätössiirrot				
Poistoeron muutos	-1,2	-5,1	-	-
	-1,2	-5,1	-	-
Vähemmistöosuudet	-	-	1,0	0,5
Tilikauden voitto	5,5	5,9	2,1	13,3

Vastaavaa	Emoyhtiö		Konserni		
	Milj. €	2003	2002	2003	2002
Aineettomat hyödykkeet					
Aineettomat oikeudet		2,9	2,0	2,9	2,1
Muut pitkävaikutteiset menot		0,1	0,3	0,1	0,3
Ennakkomaksut		2,6	1,0	2,6	1,0
		5,6	3,3	5,6	3,5
Sijoitukset					
Kiinteistösjoitukset					
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		1 601,8	1 598,2	2 075,3	2 076,5
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		501,0	485,4	-	-
Lainasaamiset omistusyhteisyrittäjiltä		20,6	20,9	20,6	20,9
		2 123,4	2 104,5	2 095,9	2 097,4
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrittäjissä					
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		-	0,6	-	-
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrittäjissä		285,6	203,1	285,2	203,0
		285,6	203,7	285,2	203,0
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet		3 496,5	2 838,6	3 497,9	2 838,7
Rahoitusmarkkinavälineet		7 488,0	6 678,0	7 488,0	6 678,0
Kiinnelainasaamiset		237,0	247,7	237,0	247,7
Muut lainasaamiset		1 149,0	1 292,1	1 149,0	1 292,1
Talletukset		123,2	205,3	123,2	205,3
Muut sijoitukset		0,1	0,1	0,1	0,1
		12 493,8	11 261,9	12 495,2	11 261,9
		14 902,9	13 570,1	14 876,2	13 562,4
Saamiset					
Ensivakuutustoiminnasta					
Vakuutuksenottajilta		68,0	78,0	68,0	78,0
Muut saamiset					
Kannansiirtosaaminen		17,2	21,8	17,2	21,8
Muut saamiset		241,9	179,1	239,3	177,8
		259,1	200,8	256,4	199,6
		327,0	278,8	324,4	277,6
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto		9,8	8,7	9,8	9,1
Muut aineelliset hyödykkeet		1,7	1,5	1,7	1,5
		11,5	10,2	11,5	10,7
Rahat ja pankkisaamiset		64,0	56,2	64,5	57,3
		75,6	66,4	76,0	68,0
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat		205,2	204,7	205,3	205,0
Muut siirtosaamiset		52,7	23,9	52,8	24,2
		257,9	228,6	258,1	229,2
Vastaavaa yhteensä		15 569,0	14 147,2	15 540,4	14 140,6

Vastattavaa	Emoyhtiö		Konserni		
	Milj. €	2003	2002	2003	2002
Oma pääoma					
Takuupääoma		23,0	23,0	23,0	23,0
Muut rahastot					
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot		41,0	35,7	41,0	35,7
Muut rahastot		-	-	0,6	0,6
		41,0	35,7	41,5	36,3
Edellisten tilikausien voitto		-	-	9,8	2,4
Tilikauden voitto		5,5	5,9	2,1	13,3
		69,5	64,7	76,5	75,1
Vähemmistöosuudet		-	-	21,5	22,7
Tilinpäätössiirtojen kertymä					
Poistoero		19,0	17,8	-	-
		19,0	17,8	-	-
Vakuutustekninen vastuuvélka					
Vakuutusmaksuvastuu		10 378,5	9 357,7	10 378,5	9 357,7
Korvausvastuu		4 896,5	4 505,9	4 896,5	4 505,9
		15 275,0	13 863,5	15 275,0	13 863,5
Velat					
Ensivakuutustoiminnasta		7,5	7,3	7,5	7,3
Muut velat		188,2	142,8	149,8	120,1
		195,7	150,2	157,3	127,5
Siirtovelat		9,9	51,1	10,2	51,9
Vastattavaa yhteensä		15 569,0	14 147,2	15 540,4	14 140,6

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Tilinpäätös laaditaan kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölain sekä työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain mukaisesti. Lisäksi tilinpäätöksessä noudatetaan sosiaali- ja terveystieteiden ja Vakuutusvalvontaviraston antamia määräyksiä ja ohjeita.

Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätökseen yhdistellään emoyhtiön lisäksi kaikki tytäryritykset, joissa emoyhtiöllä on suoraan tai välillisesti yli puolet äänivallasta. Ilmarisen kaikki tytäryritykset ovat kiinteistöyhtiöitä.

Konsernitilinpäätös laaditaan emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä, joista eliminoidaan yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako sekä keskinäinen osakeomistus. Vuoden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien ja vuoden aikana myydyt yhtiöt yhdistellään myyntihetkeen saakka. Tuloksesta ja omasta pääomasta erotetaan vähemmistön osuus omaksi eräkseen.

Konsernin keskinäinen osakeomistus eliminoidaan hankintamenomenetelmää käyttäen. Syntynyt konserniaktiiva jaetaan tytäryhtiöiden omaisuuserille ja poistetaan näiden poistosuunnitelman mukaan.

Kiinteistötytäryhtiöosakkeisiin tehdyt arvonalentumiset, arvonalentumisen palautukset ja arvonnkorotukset on peruutettu konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Vastaavat kirjaukset on käypien arvojen puitteissa kohdistettu konsernitaseessa tytäryhtiöiden omistamille kiinteistöille.

Osakkuusyrietykset eli yritykset, joiden osakkeiden tuottamasta äänimäärästä Ilmarisen konsernin omistus on 20–50 prosenttia, yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

20–50 prosentin omistuksia asunto- ja kiinteistöyhtiöistä ei kuitenkaan yhdistellä. Tämän merkitys konsernin tulokseen ja vapaaseen omaan pääomaan on vähäinen.

Konsernituloslaskelmaan sisältyy konsernin osuus osakkuusyrietysten tuloksista. Konsernitaseessa osakkuusyrietysten hankintameno on lisätty konsernin osuus hankinnan jälkeen kertyneistä tuloksista. Osakkuusyriety Pohjola-Yhtymä Oyj:n hankinnasta syntynyt konserniaktiiva on poistettu kokonaan. Konsernissa aiemmin kirjattua arvonalennusta on palautettu niin, että Pohjola-omistuksen arvo konsernissa ja emoyhtiössä on sama.

Sijoitusten kirjanpitoarvo

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelmapoistoilla vähennetyn hankintameno määräisinä, tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon. Hankintameno sisällytetään hankinnasta aiheutuneet muuttuvat menot. Kiinteistö-osakkeet sekä maa- ja vesialueet esitetään taseessa hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai niitä alemman käyvän arvon määräisinä. Joidenkin kiinteistö-sijoitusten arvoja on aiempina vuosina korotettu. Suunnitelmapoisto vähennetään myös rakennuksiin kohdistuvista tuloutetuista arvonnkorotuksista.

Sijoitusomaisuudeksi katsottavat muut osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankinnasta aiheutuneiden muuttuvien menojen tai niitä alemman käyvän arvon määräisinä. Joidenkin osakkeiden arvoja on aiempina vuosina korotettu.

Rahoitusmarkkinavälineet esitetään hankintameno tai tätä alemman todennäköisen arvon määräisinä. Korkotason vaihtelusta aiheutuvia arvonnmuutoksia ei kuitenkaan kirjata. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintameno erotetaan karkotuotoiksi tai niiden vähennykseksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä merkitään hankintameno lisäykseksi tai vähennykseksi.

Hankintameno on laskettu lajikohtaisesta keskihinnasta.

Pohjola-Yhtymä Oyj:n osakkeet on merkitty taseeseen niiden tilinpäätöspäivän käypään arvoon, koska tämä on osakkeiden alkuperäistä hankintamenoa alempi.

Käyttöomaisuudeksi katsottavat osakkeet ja osuudet esitetään taseessa pysyvillä arvonnalennuksilla vähennetyn hankintameno määräisenä. Hankintameno lasketaan fifo-menetelmää käyttäen.

Saamisiksi katsottavat sijoitukset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä alemman käyvän arvon määräisinä.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonnalennukset palautetaan tulosvaikutteisesti hankintameno käyvän arvon nousua vastaavalta osuudelta.

Johdannaissopimusten määrä on ollut sijoitusten kokonaisuudessaan nähden vähäinen. Tilikauden aikana on käytetty osake- ja korkojohdannaisia sekä valuuttatermiinejä. Johdannaisiin ei sovelleta suojauslaskentaa, vaikka osa johdannaissiiketoimista toimii tehokkaina suojauksina. Johdannaissopimukset merkitään taseeseen sopimuskohtaisesti hankintamenon määräisinä tai sitä alempana käypään arvoon lukuunottamatta ostetuista ja niille vastakkaisista, asetetuista optioista koostuvia optiostrategioita, jotka arvostetaan kokonaisuutena. Suljettujen ja erääntyneiden johdannaisten tulos on kirjattu täysimääräisesti tulovaihteisesti.

Tiedot tilinpäätöshetkellä arvopapereiden lainaussopimuksilla lainaksi luovutetuista ja lainaksi otetuista arvopapereista on kerrottu tilinpäätöksen liitetiedoissa. Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Lainaksi otetut arvopaperit on myyty edelleen ja myyntihinta on merkitty taseeseen lyhytaikaiseksi velaksi myyntihinnan tai sitä korkeamman tilinpäätöshetken markkinahinnan määräisenä. Lainaksi otettaja on asettanut lainoista vakuuden. Tilikauden aikana on tehty myös joukkovelkakirjojen takaisinostosopimuksia.

Muun omaisuuden kuin sijoitusten kirjanpitoarvo

Aineettomat hyödykkeet ja kalusto esitetään taseessa suunnitelmapoistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä. Hankintameno on sisällytetään hankinnas-

ta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot.

Vakuutusmaksusaamiset ja muut saamiset merkitään taseeseen nimellisarvoon tai tätä alempana todennäköiseen arvoon.

Suunnitelmapoistojen perusteet

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Rakennusten ja rakennelmien suunnitelman mukaiset poistot on laskettu rakennuskohtaisesta hankintamenosta ja tuloutetusta arvonorotuksesta rakennuksen arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan tasapoistoin. Uusina hankittujen kiinteistöjen poistoajat ovat seuraavat:

Asuin- ja toimistorakennukset	50 vuotta
Hotelli-, myymälä- ja teollisuusrakennukset	40 vuotta
Voimalaitosrakennukset	70 vuotta
Rakennusten ainesosat	10 vuotta
Muut aktiivat	EVL
Tuloutetut arvonorotukset	kuten rakennus

Joillekin kiinteistöille on määritetty 20 prosentin jäännösarvo.

Aineettomien hyödykkeiden ja kaluston suunnitelman mukaiset poistot on laskettu hyödykeryhmäkohtaisesta hankintamenosta hyödykeryhmän arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan tasapoistoin. Poistoajat ovat:

Aineettomat oikeudet (atk-ohjelmien käyttöoikeudet)	5 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	5 vuotta
Kuljetusvälineet ja atk-laitteet	5 vuotta
Muu kalusto	10 vuotta

Sijoitusten arvonorotukset

Maa- ja vesialueiden, rakennusten ja arvopapereiden arvoja voidaan korottaa. Sijoitusomaisuudeksi katsottavien hyödykkeiden arvonorotusten vastaerät kirjataan tuloslaskelmaan ja käyttöomaisuudeksi katsottavien hyödykkeiden arvonorotusten vastaerät arvonorotusrahaan. Jos arvonorotus osoittautuu aiheettomaksi, tuloutettu arvonorotus oikaistaan tulovaihteisesti ja rahastoitu arvonorotus peruutetaan taseessa.

Rakennusten tuloutettu arvonorotus poistetaan suunnitelman mukaan.

Sijoitusten käypä arvo ja arvostuserot

Tilinpäätöksen liitetiedoissa kerrotaan tase-eräkohtaisesti sijoitusten ja johdannaissopimusten jäljellä oleva hankintameno, kirjanpitoarvo ja käypä arvo. Kahden ensiksi mainitun arvonorotuksen muodostuu arvonorotuksista. Kahden viimeksi mainitun arvonorotus osoittaa taseeseen kirjaimattomat arvostuserot.

Kiinteistöisijoitusten käypä arvo on määritetty kohteittain käyttäen ensisijaisesti tuottoarvomenetelmää. Sitä täydentävänä menetelmänä on käytetty kauppa-arvomenetelmää, jonka perustana ovat alueelliset kauppahintatilastot. Arvioinnissa on otettu huomioon mm. kiinteistön käyttötarkoitus, kunto ja erityisominaisuudet sekä olemassa olevat vuokrasopimukset ja osamarkkinan vuokranäkymät. Yhtiön omat asiantuntijat arvioivat kiin-

teistösijoitusten käyvän arvon vuosittain.

Noteerattujen osakkeiden käypänä arvona käytetään vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Sijoitusrahasto-osuuksien käypänä arvona on käytetty viimeisintä saatavissa ollutta hallinnointiyhtiön laskemaa rahasto-osuuden arvoa. Pääomarahasto-osuuksien käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta, mikäli se on alempi. Muiden osakkeiden ja osuuksien käypänä arvona pidetään todennäköistä luovutushintaa, jäljellä olevaa hankintamenoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa.

Rahoitusmarkkinavälineiden käypä arvo lasketaan käyttäen pankkien markkinanoteerauksia. Niiden puuttuessa käytetään hankintahintaa.

Johdannaissopimusten käypänä arvona käytetään markkinahintaa tai todennäköistä luovutushintaa.

Saamisten käypänä arvona pidetään nimellisarvoa tai tätä alempaa todennäköistä arvoa.

Vakuutustekninen vastuuelka

Vakuutussopimuksista aiheutuva vastuu kirjataan vastuuelaksi. Sen muodostavat vakuutusmaksuvastuu ja korvausvastuu. Vakuutusmaksuvastuu koskee tulevaisuudessa myönnettävistä eläkkeistä yhtiölle aiheutuvaa vastuu-

ta ja korvausvastuu jo maksettavana olevista eläkkeistä yhtiölle aiheutuvaa vastuuta.

Vastuuelka on laskettu sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti.

Vakuutusmaksuvastuuseen sisältyy osittamaton lisävakuutusvastuu, joka on toimintapääomaan luettava erä, sekä ositettu lisävakuutusvastuu, joka sisältää vakuutuksenottajille tuleviin asialkashyvityksiin varatun määrän.

Korvausvastuuseen sisältyy tasointivastuu, jolla varaudutaan sellaisiin vuosiin, joihin riskin katamiseen tarkoitettua vakuutusmaksun osat eivät riitä niillä katettaviin korvauksiin.

Tilikauden voitto ja oma pääoma

Sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamat laskuperusteet määrittelevät lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavan yhtiön tilikauden kirjanpidollisen tuloksen käytön erikseen tasointivastuun muutokseen, osittamattoman ja ositetun lisävakuutusvastuun muutokseen sekä tuloslaskelman voittoon.

Liitetietona esitetään yhtiön oman pääoman jakautuminen takuupääoman omistajien ja vakuutuksenottajien kesken sekä laskelma voitonjakokelpoisista varoista.

Toimintapääoma

Vakuutusvalvontavirasto valvoo vakuutusyhtiöiden vakavaraisuutta. Keskeisimpänä mittarina käytetään toimintapääomaa, jolla tarkoitetaan käypään arvoon arvostettujen varojen ja velkojen erotusta. Vastuuelkaan ei tällöin lueta em. osittamatonta lisävakuutusvastuuta, jolla varaudutaan sijoitustoiminnan riskeihin. Toimintapääoman ja oman pääoman on täytettävä työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa säädetyt vaatimukset. Ei-suojaavina käsiteltävien johdannaisten osalta on toimintapääomasta vähennetty mahdollinen enimmäistappio.

Sijoitustoiminnan riskillisuus vaikuttaa vaadittavan toimintapääoman määrään. Vaatimusten määrittely perustuu toimintapääomaan liittyviin rajoihin, joita ovat vakavaraisuusraja sekä tavoitevyöhykkeen alaraja ja yläraja. Eri rajojen väliin jääviä vyöhykkeitä koskevat erilaiset tuloksenkäyttösäännöt. Enimmäissiirto ositetuun lisävakuutusvastuuseen riippuu vakavaraisuusasemasta. Voitonjakoa on rajoitettava, jos toimintapääoma on vakavaraisuusrajan yläpuolella mutta tavoitevyöhykkeen alarajan alapuolella. Toimintapääoman ollessa tavoitevyöhykkeellä ei voitonjako ole rajoituksia. Siltä osin kuin takuupääoman korko jää tällaisen voitonjakorajoituksen johdosta maksamatta, se siirtyy yhtiöjärjestyksen mukaan maksettavaksi seuraavana sellaisena vuonna, jona toimintapääoma ylittää tavoite-

vyöhykkeen alarajan. Vuodelta 2002 tästä syystä jakamatta jäänyt takuupääoman korko jaetaan vuoden 2003 voitonjaon yhteydessä.

Toimintapääoma esitetään liitetiedoissa.

Käypien arvojen ja kirjanpitoarvojen erotuksen muutos eli arvostuserojen muutos edellisestä tilikaudesta on osa tilikauden kokonaistulosta ja näkyy toimintapääoman muutoksena.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset

Tuloslaskelmaan merkitään tilikauden ja aikaisempien tilikauden suoriteperusteiset verot.

Konsernitaseessa vapaaehtoiset varaukset ja kertynyt poistoero on merkitty mahdollisen vähemmistöosuuden erotamisen jälkeen omaan pääomaan ja konsernituloslaskelmassa niiden muutos sisältyy tilikauden tulokseen.

Ilmarinen ei merkitse laskennallisia verovelkoja ja -saamia emoyhtiön taseeseen eikä konsernitaseeseen eikä myöskään vähennä laskennallista verovelkaa toimintapääomasta, koska näiden velkojen ja saamisten realisoitumista ei voida pitää lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavan yhtiön ja sen konsernin tilinpäätöksessä todennäköisenä.

Ulkomaanrahan määräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset liike tapahtumat kirjataan tapahtumapäivän kurssiin. Tilikauden päättyessä avoinna olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat sekä sijoitusten käyvät arvot muutetaan Suomen rahaksi Euroopan keskuspankin tilinpäätöspäivänä noteeraamaan kurssiin. Sekä tilikaudella että tilinpäätöksessä syntyneet kurssivoitot ja -tappiot merkitään tuloslaskelmaan ao. tulojen ja menojen oikaisueriksi tai sijoitustoiminnan tuotoiksi ja kuluiksi, mikäli kurssierot liittyvät rahoitustapahtumiin.

Toimintokohtaiset liikemenot ja poistot

Liikekulut sekä kaluston ja pitkävaikutteisten menojen poistot sisällytetään toimintokohtaisesti tuloslaskelman eriin. Korvausten ja työkyvyn ylläpidon hoitamiseen liittyvä kuluosuus sisällytetään maksettuihin korvauksiin ja sijoitusten hoitamiseen liittyvä kuluosuus sijoitustoiminnan kuluihin. Liikekuluna esitetään vakuutusten hankinnan ja hoidon sekä yleishallinnon kulut. Muissa kuluissa esitetään muusta toiminnasta aiheutuneet kulut. Rakennusten suunnitelmapoistot esitetään sijoitustoiminnan kuluina.

Henkilökunnan eläkejärjestelyt

Henkilökunnan sekä hallituksen ja hallintoneuvoston luottamustoimessa olevien henkilöiden eläketurva on järjestetty TEL-vakuutuksella. Tilivuoteen kohdistuvat eläkemenot on kirjattu suoriteperusteisesti kuluiksi.

Tunnusluvut ja analyysit

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut ja analyysit on laskettu ja esitetty Vakuutusvalvontaviraston liitetietoja koskevien määräysten mukaisesti.

Sijoitustoiminnan ja vakavaraisuuden tunnusluvut ja analyysit esitetään käyvin arvoin.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan erikseen kullekin sijoituslajille sekä sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon päivittäin tai kuukausittain aikapainotetut kassavirrat. Laskennassa käytetään ns. Modified Dietz -kaavaa, jossa sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkinaarvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT
TULOSLASKELMAN JA TASEEN LIITETIEDOT

Vakuutusmaksutulon erittely

Milj. €	2003	2002
Ensivakuutus		
TEL:n mukainen perusvakuutus		
Työnantajan osuus	1 607,6	1 574,6
Työntekijän osuus	454,5	423,8
	2 062,1	1 998,4
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	8,8	11,1
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	166,0	156,2
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	0,3	0,3
	2 237,2	2 166,0
Valtion eläkerahastoon suoritettava siirtymämaksu	-5,3	-2,2
Jälleenvakuutus	0,1	0,0
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta	2 232,0	2 163,8
Jälleenvakuuttajien osuus	-2,4	-2,9
Vakuutusmaksutulo	2 229,6	2 160,9
Vakuutusmaksutulosta vähennetyt erät		
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista		
TEL	-5,4	-7,1
YEL	-3,5	-3,6
	-8,8	-10,7

Maksettujen korvausten erittely

	2003	2002
Ensivakuutus		
Maksettu eläkkeensaajille		
TEL:n mukainen perusvakuutus	1 706,2	1 606,1
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	48,9	48,1
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	183,8	174,9
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	0,9	0,8
	1 939,8	1 829,8
Maksettu / saatu vastuunjakokorvauksia		
TEL-eläkkeet	-20,5	43,0
YEL-eläkkeet	-17,6	-17,5
	-38,1	25,5
Maksettu / saatu yhteisvastuukorvausta	0,3	0,8
Jälleenvakuutus	-	0,0
	1 902,0	1 856,1
Korvaustoiminnon hoitokulut	16,7	13,4
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	2,3	1,9
Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta	1 921,0	1 871,4
Jälleenvakuuttajien osuus	-2,2	-2,7
Maksetut korvaukset yhteensä	1 918,8	1 868,7

Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Emoyhtiö

Konserni

Milj. €	2003	2002	2003	2002
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Osuus osakkuusyritysten voitosta (tappiosta)	-	-	108,1	-11,3
Osinkotuotot muilta omistusyhteisyrityksiltä	26,6	60,1	0,3	0,4
	26,6	60,1	108,5	-10,9
Tuotot kiinteistösijoituksista				
Korkotuotot				
Saman konsernin yrityksiltä	17,3	15,2	-	-
Muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	5,7	6,3	5,9	6,3
Muut tuotot				
Saman konsernin yrityksiltä	0,8	1,3	-	-
Muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	201,4	200,6	207,7	205,4
	225,2	223,3	213,6	211,7
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	94,1	89,0	94,2	89,0
Korkotuotot				
Saman konsernin yrityksiltä	0,0	-	-	-
Muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	367,9	417,8	367,9	417,8
Muut tuotot muilta kuin saman konsernin yrityksiltä	203,9	106,4	203,9	106,4
	666,0	613,2	666,0	613,3
Yhteensä	917,8	896,6	988,1	814,1
Arvon alentumisten palautukset	263,7	10,1	180,5	11,1
Myyntivoitot	429,5	351,6	429,7	352,1
Yhteensä	1 610,9	1 258,4	1 598,4	1 177,3
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista	-113,8	-116,5	-67,6	-69,2
Kulut muista sijoituksista	-162,5	-83,4	-162,5	-83,4
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Saman konsernin yrityksille	-0,5	-0,5	-	-
Muille kuin saman konsernin yrityksille	-2,2	-3,9	-2,3	-4,0
	-2,7	-4,4	-2,3	-4,0
Yhteensä	-279,1	-204,2	-232,4	-156,5
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-67,6	-658,0	-66,8	-591,7
Rakennusten suunnitelmapoistot	-11,4	-11,3	-52,0	-49,1
	-79,0	-669,3	-118,8	-640,9
Myyntitappiot	-90,7	-277,9	-90,7	-278,2
Yhteensä	-448,7	-1 151,4	-441,9	-1 075,6
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua	1 162,2	107,0	1 156,5	101,7
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa	1 162,2	107,0	1 156,5	101,7

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Sijoitukset, milj. €		31.12.2003			31.12.2002		
Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero, emoyhtiö	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	
Kiinteistösijoitukset							
Kiinteistöt	458,5	474,6	569,1	452,9	470,4	561,1	
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	1 061,6	1 074,2	1 251,3	1 057,1	1 074,0	1 249,2	
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	45,0	45,0	53,5	45,7	45,7	54,9	
Muut kiinteistöosakkeet	7,5	7,5	8,2	7,7	7,7	8,4	
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintameno	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	501,0	501,0	501,0	485,4	485,4	485,4	
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	20,6	20,6	20,6	20,9	20,9	20,9	
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä							
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	0,6	0,6	0,6	
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä							
Osakkeet ja osuudet	285,6	285,6	285,6	203,1	203,1	203,1	
Muut sijoitukset							
Osakkeet ja osuudet	3 493,5	3 496,5	3 939,3	2 834,5	2 838,6	3 057,1	
Rahoitusmarkkinavälineet	7 488,0	7 488,0	7 632,4	6 678,0	6 678,0	6 958,7	
Kiinnelainasaamiset	237,0	237,0	237,0	247,7	247,7	247,7	
Muut lainasaamiset	1 149,0	1 149,0	1 149,0	1 292,1	1 292,1	1 292,1	
Talletukset	123,2	123,2	123,2	205,3	205,3	205,3	
Muut sijoitukset	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
	14 871,2	14 902,9	15 770,7	13 531,6	13 570,1	14 345,0	
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:							
korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-)							
jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta		-20,8			-32,5		
indeksiin sidottujen lainojen tuottoa		0,0	-20,8		-	-32,5	
Kirjanpitoarvo sisältää							
Tuloutettuja arvonorotuksia			31,7			38,5	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			867,8			774,9	
Ei-suojaavien johdannaisten käypä arvo ja arvostuserot, emoyhtiö							
Muut saamiset							
Ennakkomaksut optiosopimuksista	17,5	17,5	20,0	6,3	6,3	6,3	
Muut velat							
Ennakkomaksut optiosopimuksista	-5,0	-5,0	-3,8	-2,0	-2,0	-2,0	
Optiosopimusten arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			3,8			0,0	
Futuuri- ja termiinisolimusten arvostusero			34,4			11,6	
Arvostusero yhteensä			38,2			11,6	

Osakkeet ja osuudet, emoyhtiö 31.12.2003

	Kpl	Osuus osakkeista / äänistä, %	Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä				
Aberdeen Property Investors Finland Oy	20 000	40,00	0,2	0,2
Eltete TPM Oy	300	30,00	1,7	1,7
Pohjantähti Keskinäinen Vakuutusyhtiö	60	50,00 / 0,00	5,1	5,1
Pohjola-Yhtymä Oyj	13 129 910	25,86	278,4	278,4
Oy Porasto Ab	1 045	24,05	0,3	0,3
Yhteensä			285,6	285,6
Muut sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet				
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut				
Aldata Solution Oyj	4 640 500	6,88	9,0	9,0
Alma Media Oyj	482 386	3,07 / 3,55	10,0	13,5
Amer-yhtymä Oyj	373 750	1,53	7,5	12,8
Citycon Oyj	5 000 000	4,73	7,5	7,6
Componenta Oyj	457 600	4,76	1,3	1,3
Comptel Oyj	774 025	0,72	1,6	1,6
Elektrobit Group Oyj	5 515 700	0,87	2,8	2,8
Elisa Oyj	2 552 860	1,85	27,1	27,1
Exel Oyj	466 200	8,73	3,1	5,5
Finnlines Oyj	829 000	4,15	18,5	23,8
Fortum Oyj	10 422 200	1,23	52,9	85,3
Huhtamäki Oyj	2 142 870	2,12	15,0	20,0
Ilkka-yhtymä Oyj	62 640	1,92 / 2,30	1,3	1,8
KCI Konecranes Oyj	677 600	4,74	18,7	18,7
Kemira Oyj	1 879 500	1,54	13,6	17,3
Kesko Oyj	1 124 500	1,23 / 0,30	12,6	15,6
Kone Oyj	415 220	0,65 / 0,28	7,9	18,9
Kyro Oyj Abp	607 200	1,53	3,1	4,8
Larox Oyj	109 900	4,16 / 0,68	1,2	1,3
Lassila & Tikanoja Oyj	1 185 900	7,49	12,3	32,6
Oyj Leo Longlife Plc	100 950	2,29 / 0,45	0,6	0,7
Lännen Tehtaat Oyj	153 800	2,51	1,8	1,8
Martela Oyj	167 700	8,07 / 2,14	2,4	2,4
Metso Oyj	3 490 478	2,56	33,8	33,8
M-real Oyj	4 873 330	2,72 / 8,28	37,0	37,0
Nokia Oyj	8 705 739	0,18	119,4	119,4
Nokian Renkaat Oyj	367 660	3,44	8,1	22,0
Nordic Aluminium Oyj	232 300	5,03	1,9	2,1
Okmetic Oyj	449 300	2,66	1,5	1,5
OKO Osuuspankkien Keskuspankki Oyj	1 148 050	2,38 / 1,24	14,6	20,8
Olvi Oyj	219 424	4,49 / 0,97	1,8	2,9
Orion-yhtymä Oyj	1 171 070	1,73 / 3,57	19,9	19,9
Outokumpu Oyj	2 942 436	1,70	30,6	31,7
Perlos Oyj	353 080	0,66	2,2	2,2
Sampo Oyj	6 788 555	1,23 / 1,22	55,7	55,7
SanomaWSOY Oyj	4 697 766	2,93 / 3,06	24,8	78,4

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Osakkeet ja osuudet, emoyhtiö 31.12.2003

	Kpl	Osuus osakkeista / äänistä, %	Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €
SSH Communications Security Oyj	483 450	1,74	0,8	0,8
Stockmann Oyj Abp	1 029 150	1,96 / 0,37	13,5	18,8
Stora Enso Oyj	6 549 290	0,75 / 1,52	71,1	71,1
Suominen Yhtymä Oyj	2 150 652	9,07	7,6	14,1
Tamfelt Oyj Abp	1 620 282	8,89 / 5,07	20,7	23,4
Teleste Oyj	840 350	4,86	4,5	4,5
Tietoenator Oyj	1 187 640	1,43	25,8	25,8
Tulikivi Oyj	515 595	5,66 / 1,69	2,2	2,7
UPM-Kymmene Oyj	9 819 566	1,88	106,3	148,5
Uponor Oyj	1 076 700	2,88	17,4	26,9
Vaisala Oyj	1 165 429	6,67 / 1,41	28,4	28,6
YIT-Yhtymä Oyj	1 028 500	3,37	10,6	27,7
Muut			3,5	3,4
Yhteensä			895,1	1 149,7

Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat

Dividum Oy	37	4,17	6,2	6,2
Fingrid Oyj	350	10,53 / 4,68	11,8	11,8
IT-Palvelukeskus ITPAL Oy	1 260 000 ¹⁾	19,78	1,3	1,3
Kokemäenjoen Voima Oy	5 984	19,95	0,9	0,9
Kuopion Puhelin Oyj	11 202	1,97 / 1,31	2,6	2,6
Medivire Holding Oy	27 250	10,00	0,5	0,5
Pohjolan Voima	1 500 000	4,56	82,0	82,0
Sato-Yhtymä Oyj	122 007	5,55	4,4	4,4
Tornator Timberland Oy	3 750 000	7,50	6,0	6,0
VVO-yhtymä Oyj	350 000	5,82	7,0	7,0
Vakuutusosakeyhtiö Garantia	8 144	13,57	5,7	5,7
YH-Yhtymä Oy	5 782 ²⁾	6,56	0,9	0,9
Muut			1,6	1,6
Yhteensä			130,7	130,7

1) Osakkeet merkitty osakeannin yhteydessä. Osakepääoman korotusta ei ole rekisteröity 31.12.2003 mennessä.

2) Osakkeista 5 000 kpl merkitty uusmerkinnän yhteydessä. Osakepääoman korotusta ei ole rekisteröity 31.12.2003 mennessä.

	Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €		Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut			Koninklijke Philips Electronics N.V.	15,4	16,0
			Koninklijke Vendex KBB N.V.	4,6	4,6
Alankomaat			Koninklijke Wessanen N.V.	2,8	2,9
Akzo Nobel N.V.	10,1	11,6	Royal Dutch Petroleum Company	42,5	42,5
ASML Holding N.V.	2,7	3,1	TPG N.V.	11,3	11,3
DSM N.V.	5,2	5,2	VNU N.V.	7,6	7,6
Fugro N.V.	7,0	7,4	Belgia		
Hagemeyer N.V.	2,4	2,4	Dexia	6,7	7,4
Heijmans N.V.	6,2	6,2	Electrabel SA	12,9	14,2
Heineken N.V.	7,5	7,5	Fortis	7,2	7,2
Hunter Douglas N.V.	4,3	5,7			

Osakkeet ja osuudet, emoyhtiö 31.12.2003

	Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €	Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut				
Bermuda				
Accenture Ltd.	5,4	7,5		
Espanja				
Altadis S.A.	13,2	13,7		
Amadeus Global Travel Distribution S.A.	4,5	4,5		
Banco Popular Espanol S.A.	8,4	9,5		
Cortefiel S.A.	2,5	3,1		
Iberdrola S.A.	19,5	21,0		
Telefonica S.A.	2,2	5,4		
Irlanti				
Allied Irish Banks Plc	9,5	9,5		
Bank of Ireland	10,7	10,8		
Grafton Group Plc	4,9	8,1		
Iso-Britannia				
Alliance Unichem Plc	6,6	6,8		
Allied Domecq Plc	8,0	10,4		
Arm Holdings Plc	6,6	11,1		
Astra Zeneca Group Plc	10,9	10,9		
Barclays Plc	16,1	16,4		
Bodycote International Plc	6,5	7,6		
Boots Group Plc	5,2	5,6		
BP Plc.	39,6	39,6		
Cadbury Schweppes Plc	16,2	18,3		
Diageo Plc	18,5	18,5		
FKI Plc	4,2	4,2		
GlaxoSmithKline Plc	39,8	39,8		
HBOS Plc	14,4	14,4		
HSBC Holding Plc	14,9	18,4		
Kingfisher Plc	1,7	1,7		
Lloyds TSB Group Plc	8,3	8,3		
Misys Plc	2,6	2,6		
MmO2 Plc	1,9	2,2		
National Grid Transco Plc	15,4	15,4		
Reckitt Benckiser Plc	11,1	14,0		
Severn Trent Plc	8,6	9,5		
Tate & Lyle Plc	0,9	0,9		
United Utilities Plc	8,7	8,7		
Vodafone Group Plc	42,4	42,4		
Italia				
ENI S.p.A	40,2	41,4		
Snam Rete Gas S.p.A	13,2	13,5		
Liberia				
Royal Caribbean Cruises Ltd.	4,1	6,3		
Norja				
Norske Skogsindustrier ASA	16,1	16,1		
Orkla ASA	10,7	10,7		
Schibsted ASA	1,2	1,3		
Telenor ASA	1,1	1,3		
Ranska				
L'Air Liquide SA			8,2	9,0
Aventis SA			9,6	9,6
BNP Paribas SA			16,3	18,5
Bouygues SA			3,1	3,6
Danone Group			7,2	7,2
France Telecom			14,2	15,6
TF1 Television Francaise			3,9	5,0
Vinci SA			2,4	2,6
Ruotsi				
Alfa Laval AB			8,4	8,9
Capio AB			9,3	9,3
Cardo AB			5,4	5,6
Eniro AB			1,0	1,0
Föreningssparbanken AB			7,8	10,1
Getinge AB			5,8	9,6
Lindex AB			1,2	2,1
Nobia AB			5,5	6,8
Nordea AB			36,8	39,4
Skanska AB			11,9	11,9
Swedish Match AB			7,0	8,5
Svenska Handelsbanken AB			4,7	5,2
TeliaSonera AB			8,4	8,4
Saksa				
Adidas-Salomon AG			5,7	7,8
Bayer AG			8,2	13,5
E.On AG			19,1	19,1
Fresenius Medical Care			6,4	8,5
Heidelberger Druckmaschinen			6,5	10,5
Henkel KGaA			6,5	6,5
Münchener Rückversicherungs-				
Gesellschaft AG			1,0	1,0
Schering AG			11,0	11,0
Sveitsi				
Adecco SA			4,7	6,9
Kuehne & Nagel International AG			3,0	5,1
Novartis AG			33,3	33,3
Roche Holdings SA Genussscheine			7,4	9,9
STMicroelectronics N.V.			16,6	16,6
The Swatch Group AG			8,8	8,8
UBS AG			16,4	18,7
Tanska				
Danisco A/S			3,0	3,0
Den Danske Bank A/S			14,0	15,3
ISS A/S			5,5	5,5
Novo Nordisk A/S			10,3	10,3
Yhdysvallat				
3Com Corporation			1,9	1,9
Amerisourcebergen Corporation			8,9	8,9
AT & T Wireless Services, Inc.			7,5	7,5

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Osakkeet ja osuudet, emoyhtiö 31.12.2003

	Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €	Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut				
Check Point Software Technologies	2,7	2,7		
Cisco Systems, Inc.	6,7	7,7		
Citrix Systems, Inc.	1,5	1,5		
Computer Associates International, Inc.	13,0	16,2		
Computer Sciences Corporation	13,7	13,7		
Dell Computer Corporation	3,3	3,3		
Electronic Data Systems Corporation	4,5	4,7		
Hewlett-Packard Company	24,0	24,0		
Intel Corporation	33,4	33,4		
International Business Machines Corporation	18,1	18,1		
Microsoft Corporation	6,0	6,0		
Monsanto Company	0,5	0,8		
Motorola, Inc.	8,3	8,3		
Omnicom Group	8,9	11,4		
Oracle Corporation	11,8	11,8		
Pfizer, Inc.	8,4	8,4		
The Walt Disney Company	10,3	10,7		
Wyeth	2,7	2,7		
Yhteensä	1 194,4	1 286,9		
Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Viro				
Tallink	4,4	4,7		
Omistussosuudet ulkomaisissa yhtiöissä 0,0026 % - 3,27 %.				
Yli 1 % omistukset yhtiöissä: Bodycote International Plc 1,47 %, Capio AB 1,87 %, Fugro N.V. 1,25 %, Hagemeyer N.V. 1,21 %, Heijmans N.V. 1,44 %, Nobia AB 1,43 %, Tallink 3,27 %.				
Rahastot				
Korkorahastot				
ABN Amro Global Emerging Markets				
Bond Fund	27,7	33,2		
Evli European High Yield B	10,7	11,8		
Goldman Sach Global High Yield Fund	80,8	84,2		
ING (L) Renta Fund - Emerging				
Markets Debt (LOCAL C) Cap. -P-	19,7	19,7		
ING International (II) Emerging				
Markets Debt (USD) C	30,6	31,5		
Pohjolan Vaihovelkakirjalainarahasto B	10,0	10,5		
SISF Emerging Markets Debt I	37,1	37,1		
T.Rowe Global high Yield Bond Fund	30,2	30,2		
Yhteensä	246,7	258,0		
Osakerahastot				
Aberdeen International Fund Plc				
- China Opportunities Fund	23,8	31,7		
ABN Amro Funds - Eastern Europe				
Equity Fund	23,0	32,8		
ABN Amro Funds - Global Emerging				
Markets Equity Fund	27,8	35,2		
ABN Amro Funds - Small Companies				
Europe Equity Fund	9,4	9,4		
Alfred Berg Russia	6,6	22,0		
Alfred Berg Small Cap-B	4,0	4,7		
AXA Rosenberg Pan European				
Small Cap Alpha Fund	20,0	21,2		
AXA Rosenberg Japan				
Small Cap Alpha Fund	14,3	14,3		
BGI Japan Index Sub-Fund	16,3	16,3		
CAF Asian Growth Fund s.I	30,3	30,3		
CAF Emerging Markets Institutional Fund	32,3	36,7		
Conventum US 500 Plus rahasto	5,0	5,6		
DCF Fund Baltic States cap	5,5	10,3		
EasyETF EuroStoxx Insurance	40,8	42,3		
FIM Fenno	7,0	8,2		
Goldman Sachs US Growth Equity				
Portfolio s.I	43,2	43,2		
Health Care Select Sector SPDR Fund	54,9	54,9		
HEX25 Index Share	15,3	16,1		
JP Morgan Fleming Funds Europe				
Small Cap Fund s.A	19,2	19,2		
JP Morgan Fleming Funds Japanese				
Equity Fund s.A	37,7	37,7		
Mandatum BioTech	14,0	14,0		
OP-Suomi Kasvu	4,0	4,8		
Orange European Smallcap Fund	17,3	17,3		
Pictet Funds - Small Cap Europe I	18,2	20,6		
Pohjola Finland Value B	7,0	7,8		
I Shares Russell 200 Index Fund	15,8	15,8		
Schroder International Selection Fund				
- Japanese Equity Class I	58,6	58,6		
Schroder International Selection Fund				
- Pacific Equity Class I	45,1	45,1		
TSE Topix ETF	39,1	39,1		
Yhteensä	655,4	715,0		
Pääomarahastot				
Aboa Venture II Ky	0,6	0,6		
Access Capital LP	7,8	7,8		
Advent Private Equity Fund III D	2,3	2,3		
Alpha Private Equity Fund IV	6,0	6,0		

Osakkeet ja osuudet, emoyhtiö 31.12.2003

	Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €		Kirjanpito- arvo, milj. €	Käypä arvo, milj. €
Apax Europe V - D, L.P.	11,6	11,6	Sponsor Fund I Ky	1,8	1,8
Apax France VI	3,4	3,4	Sponsor Fund II Ky	2,2	2,2
Arcadia Beteiligungen BT GmbH & Co. KG	2,1	2,1	The Third Cinven Fund Limited Partnership	9,7	9,7
Atlas Venture VI	0,6	0,6	Muut	2,9	2,9
Axa Secondary Fund II	6,1	6,1	Yhteensä	219,1	219,1
Baltic Investment Fund III L.P.	1,3	1,3	Muut rahastot		
BC European Capital VII	8,0	8,0	Absolute Alpha Fund PCC Ltd		
Bio Fund Ventures I Ky	0,6	0,6	Diversified Euro	25,0	26,7
Bio Fund Ventures II Ky	3,6	3,6	Alexandra Global Investment		
Bridgepoint Capital The 2nd			Fund I, Ltd class Euro *)	0,8	1,0
European Equity Fund B	7,0	7,0	Bailey Coates Cromwell Fund *)	0,8	0,8
Capman Equity VII B L.P.	3,5	3,5	Basswood Partners - Opportunity Fund *)	0,7	0,7
Coller International Partners IV-FD, L.P.	1,4	1,4	Blackstone Global Park Avenue Fund, L.P.	13,0	13,0
Duke Street Capital IV UK No 1 L.P.	4,7	4,7	Bluecrest Strategic *)	0,7	0,7
Eqvitec Teknologiarahasto I Ky	2,6	2,6	Bricoleur Offshore Fund Ltd *)	0,7	0,7
Eqvitec Technology Fund II Ky	3,6	3,6	Candlewood Offshore Fund Ltd *)	0,6	0,6
European Strategic Partners	13,9	13,9	Canyon Value Realization Fund *)	0,8	0,8
Euroventures; Baltic Rim Fund Limited	2,9	2,9	Claiborne cp prt-B *)	0,5	0,5
Fenno Rahasto Ky	3,0	3,0	CSFB Saptic-98 hedge fund-of-funds	10,1	12,3
Finnmezzanine Rahasto I Ky	1,4	1,4	DKR International Relative Value Fund Plus B	8,6	8,6
Finnmezzanine Rahasto II B Ky	4,1	4,1	Drake Absolute Return Fund Ltd, class B *)	0,8	0,8
Finnventure Rahasto IV Ky	3,9	3,9	DRD Fund	30,0	45,9
Finnventure Rahasto V Ky	12,5	12,5	Epsilon Global Active Value Fund II *)	0,8	0,8
Gilde Buy-Out Fund II	3,4	3,4	Ferox Fund Ltd - EURO class C *)	0,8	0,9
Hambro European Ventures			Futuris Fund	5,0	5,2
HEV III UK No 2 L.P.	0,6	0,6	GLG Global Macro Fund *)	0,5	0,5
HarbourVest Partners VI-Buyout			Green Way Limited - Class B fund-of-funds	5,0	5,9
Partnership Fund L.P.	1,8	1,8	Horseman Global Fund Ltd class B *)	0,8	0,8
HarbourVest Partners VI-Partnership			JP Morgan Multi-Strategy Fund Ltd s. A	19,2	19,2
Fund L.P.	3,6	3,6	Jupiter Hyde Park Hedge Fund *)	0,6	0,6
Industri Kapital 1997 L.P. II	4,1	4,1	Kingate Global Fund Ltd *)	0,8	0,8
Industri Kapital 2000 L.P. I	13,4	13,4	Lotus Global Multi-Strategy Fund *)	0,5	0,5
MB Equity Fund II Ky	3,2	3,2	Nektar	9,9	12,2
MB Equity Fund III Ky	2,4	2,4	NorthBay Fund Ltd class A *)	0,8	0,8
MB Mezzanine Fund II Ky	1,8	1,8	SDB Fund	10,0	10,5
MediaTel Capital	3,1	3,1	Tamarack International Ltd *)	0,7	0,7
Nordic Capital III Limited	3,7	3,7	The Eureka Euro Fund Limited *)	0,7	0,7
Nordic Capital IV Limited	4,8	4,8	Vega Structured 2X *)	0,8	0,8
Nordic Mezzanine Fund No. 1 L.P.	1,8	1,8	Muut	0,9	0,9
Permira Europe II LP2	13,5	13,5	Yhteensä	150,6	175,0
Permira Europe III LP	1,1	1,1	Yhteensä	3 496,5	3 939,3
Promotion Capital I Ky	2,2	2,2			
Proventure & Partners Scottish					
Limited Partnership	2,3	2,3			
Proventure Managed The First					
European Fund Investments L.P	7,7	7,7	*) Rahasto on osa EIM SA omaisuudenhoitajan mandaattia.		
Savon Kasvurahasto I Ky	0,6	0,6	Osakkeista ja osuuksista eritelty kirjanpitoarvoltaan yli		
Seedcap Ky	1,3	1,3	500 000 euron omistukset. Lainaksi annettuja osakkeita		
Sention Kasvurahasto Ky	0,6	0,6	ei ole vähennetty.		
SFK 99-Rahasto Ky	7,2	7,2			

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Avoimet arvopaperilainasopimukset, milj. €	2003	2002
Lainaksi annetut arvopaperit		
Määrä, kpl	4 459 970	4 550 812
Jäljellä oleva hankintameno	39,3	50,7
Käypä arvo	48,6	52,1
Lainaksi otetut arvopaperit		
Määrä, kpl	10 000	-
Käypä arvo	1,0	-
Lainaksi annetut ja otetut osakkeet ovat pörssiosakkeita. Kaikki lainat ovat alle vuoden mittaisia ja milloin tahansa keskeytettävissä. Lainaksiottaja on asettanut lainoista vakuuden.		
Lainasaamiset, milj. €	2003	2002
Lainasaamisten erittely vakuuden mukaan		
Kiinnelainasaamiset	237,0	247,7
Muut lainasaamiset		
Pankkitakaus	406,1	492,1
Takausvakuutus	396,5	430,7
Muu vakuus	136,3	125,1
Ei-vakuudelliset		
lainat pankeille ja rahoitusyhtiöille	169,2	206,2
lainat vakuutusyhtiöille	22,0	20,3
lainat muille	18,9	17,7
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	1 386,0	1 539,8
Eläkelainasaamisten yhteismäärä tase-erittäin, emoyhtiö		
Kiinnelainasaamiset	39,4	43,9
Muut lainasaamiset	874,1	1 030,9
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	913,4	1 074,8

Liikekulerittelyt	Emoyhtiö		Konserni		
	Milj. €	2003	2002	2003	2002
Kokonaisliikekulut toiminnoittain					
Maksetut korvaukset					
Korvaustoiminnon hoitokulut		16,7	13,4	16,7	13,4
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut		2,3	1,9	2,3	1,9
		19,0	15,3	19,0	15,3
Liikekulut					
Ensivakuutuksen palkkiot		0,4	0,4	0,4	0,4
Muut vakuutusten hankintamenot		9,0	9,6	9,0	9,6
Vakuutusten hankintamenot yhteensä		9,3	10,0	9,3	10,0
Vakuutusten hoitokulut		25,7	22,9	25,7	22,9
Hallintokulut		14,8	12,7	14,8	12,7
		49,9	45,6	49,9	45,6
Sijoitustoiminnan kulut					
Kulut kiinteistösijoituksista		1,8	1,5	2,2	7,3
Kulut muista sijoituksista		6,7	6,1	6,7	6,1
		8,5	7,6	8,8	13,4
Muut kulut		2,0	2,1	2,0	2,1
Kokonaisliikekulut yhteensä		79,4	70,6	79,8	76,3

Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot	Emoyhtiö		Konserni		
	Milj. €	2003	2002	2003	2002
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot		27,4	25,8	27,4	28,8
Eläkekulut		5,1	4,5	5,1	5,1
Muut henkilösivukulut		1,6	1,7	1,6	1,8
Yhteensä		34,1	32,0	34,1	35,7
Johdon palkat ja palkkiot					
toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa		0,5	0,5	0,5	0,6
hallitusten jäsenet ja varajäsenet		0,2	0,2	0,2	0,2
hallintoneuvoston jäsenet ja varajäsenet		0,1	0,1	0,1	0,1
Yhteensä		0,8	0,8	0,8	0,9
Johdon eläkesitoumukset					
Johtajien eläkeikä on 65 vuotta lukuunottamatta ennen 1.7.1992 johtajiksi tulleita, joiden eläkeikä on 60 vuotta.					
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana		682	652	682	726

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Vakuutusteknisen vastuuvelan erittely, milj. €	2003	2002
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	8 330,0	7 947,1
Osittamaton lisävakuutusvastuu	2 015,1	1 390,4
Ositettu lisävakuutusvastuu	33,4	20,2
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	10 378,5	9 357,7
Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	4 082,0	3 726,7
Tasointuvastuu	814,6	779,2
Korvausvastuu yhteensä	4 896,5	4 505,9
Vakuutustekninen vastuvelka yhteensä	15 275,0	13 863,5
Asiakashyvitykset		
Ositettu lisävakuutusvastuu 1.1	20,2	151,3
Tilivuonna maksetut asiakashyvitykset	-19,8	-174,4
Siirto ositettuun lisävakuutusvastuuseen		
Siirto asiakashyvityksiin	33,0	19,0
Ositetun lisävakuutusvastuun täydennykseen	-	24,3
Ositettu lisävakuutusvastuu 31.12.	33,4	20,2
Vakuudet ja vastuusitoumukset, emoyhtiö, milj. €	2003	2002
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Vuokranmaksun vakuudeksi annetut kiinnitykset	0,8	0,8
Johdannaiskaupan vakuudeksi annetut pantit	132,0	45,2
Osakelainauksen vakuudeksi annetut pantit	10,5	-
Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuut		
Sijoitussitoumukset		
Pääomarahastot	234,3	262,4
Muut sijoitussitoumukset	10,9	10,9
Johdannaissopimukset		
Ei-suojaaavat		
Korkojohdannaiset		
Futuurisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	296,5	-
käypä arvo	-2,1	-
Optiosopimukset		
Avoimet, asetetut, kohde-etuus	200,0	-
käypä arvo	-2,3	-
Valuuttajohdannaiset		
Termiinisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	752,1	353,0
käypä arvo	32,7	11,4
Suljetut, käypä arvo	1,9	-
Osakejohdannaiset		
Futuurisopimukset		
Avoimet, kohde-etuus	118,4	-
käypä arvo	64,6	-

Vakuudet ja vastuusitoumukset, emoyhtiö, milj. €	2003	2002
Optiosopimukset		
Avoimet, ostetut, kohde-etuus	1 347,1	244,9
käypä arvo	20,0	6,3
Avoimet, asetetut, kohde-etuus	5,3	12,2
käypä arvo	-0,2	-1,1
Suojaavat		
Osakejohdannaiset		
Optiosopimukset		
Avoimet, asetetut, kohde-etuus	-	71,6
käypä arvo	-	-0,9
Suljettujen ja erääntyneiden johdannaisten tulos on kirjattu täysimääräisesti tulosvaikutteisesti.		
Arvostusperiaatteet:		
Valuuttatermiinien käyvät arvot perustuvat markkinahintoihin. Noteerattujen osakejohdannaisten käypä arvo on markkina-arvo tai ulkopuolisen tahon antama arvio käyvästä arvosta. Noteeraamattomien osakejohdannaisten käyvät arvot perustuvat vastaavanlaisten noteerattujen sopimusten markkinahintoihin tai ulkopuolisten tahojen antamiin arvioihin käyvästä arvosta. Suljettujen termiini- ja futuurisopimusten käypä arvo on niistä realisoitunut tulos.		
Yhteisvastuumäärä		
Yhtiö kuuluu Pohjola-Yhtymä Oyj:n verovelvollisuusryhmään. Ryhmän jäsenet ovat yhteisvastuullisesti vastuussa ryhmän arvonlisäverosta. Vuoden päättyessä ryhmän verovelka muodostui marras-joulukuulta tilitettävistä veroista. Verovelkaa sisältyi muiden yhtiöiden taseisiin	0,2	-
Arvonlisäverovähennysten palautusvastuu	10,9	11,5
Muut vastuusitoumukset	1,3	0,1
Toimintapääoma, milj. €	2003	2002
Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen	67,5	64,0
Tilinpäätössiirtojen kertymä	19,0	17,8
Omaisuuksien käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	906,0	786,5
Osittamaton lisävakuutusvastuu	2 015,1	1 390,4
Muut erät	-56,3	-15,5
	2 951,2	2 243,1
TVYL 17 §:n toimintapääoman vähimmäismäärä	910,3	788,9
Runasvahinkoisten vuosien varalle vakuutustekniseen vastuunvelkaan sisältyvä tasoitusmäärä	814,6	779,2
Vakavaraisuusaste % toteutunut toimintapääoma/vakavaraisuuden laskennassa käytetty vastuunvelka	22,3	18,1
Vakavaraisuusraja %	10,3	9,5

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Oman pääoman erittely	Emoyhtiö		Konserni		
	Milj. €	2003	2002	2003	2002
Oma pääoma					
Takuupääoma		23,0	23,0	23,0	23,0
Muut rahastot					
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot					
1.1.		35,7	39,6	35,7	39,6
Siirto edellisen tilikauden ylijäämästä		5,2	3,5	5,2	3,5
Arvonkorotuksen peruutus		-	-7,4	-	-7,4
Muut rahastot		-	-	0,6	0,6
		41,0	35,7	41,5	36,3
Edellisen tilikauden ylijäämä					
1.1.		5,9	5,1	15,8	7,5
Jaettu takuupääoman korkona		-0,7	-1,6	-0,7	-1,6
Lahjoitukset		-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Siirto yhtiöjärjestyksen mukaisiin rahastoihin		-5,2	-3,5	-5,2	-3,5
		-	-	9,8	2,4
Tilikauden ylijäämä		5,5	5,9	2,1	13,3
		69,5	64,7	76,5	75,1
Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjako- ja jälke-					
Takuuosuuden omistajien osuus:					
Takuupääoma		23,0	23,0	23,0	23,0
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille		2,0	0,7	2,0	0,7
Maksamatta jäävä takuupääoman korko		-	0,8	-	0,8
Vakuutuksenottajien osuus		44,5	40,2	51,5	50,6
Yhteensä		69,5	64,7	76,5	75,1

Takuuosuutta koskevat yhtiöjärjestyksen pääasialliset määräykset:

Takuupääoma jakaantuu 13 672 takuuosuuteen. Takuuosuuksilla on keskenään yhtäläiset oikeudet yhtiön varoihin ja voitonjakoon.

Yhtiön varojen jakamista koskevan järjestelyn yhteydessä yhtiön velat ylittävistä varoista takuuosuuden omistajille kuuluu takuupääomaa vastaava osuus sekä sille yhtiöjärjestyksessä määritelty kohtuullinen tuotto. Muu osa velat ylittävistä varoista kuuluu vakuutusosuuksien osana vakuutuskantaa.

Yhtiöllä ja takuuosuuden omistajilla on lunastusoikeus, mikäli takuuosuus on siirtynyt muulle kuin yhtiön takuuosuuden omistajille.

Voitonjakokelpoiset varat:

Tilikauden voitto	5,5	5,9	2,1	13,3
+ Muut rahastot				
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot	41,0	35,7	41,0	35,7
+ Edellisten tilikausien tulos	-	-	9,8	2,4
- Tilinpäätössiirroista omaan pääomaan merkitty määrä	-	-	-23,3	-19,5
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	46,5	41,7	29,6	32,0

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT
TUNNUSLUVUT JA ANALYYSIT

Tiivistelmä tunnusluvuista	2003	2002	2001	2000	1999
Vakuutusmaksutulo, milj. €	2 229,6	2 160,9	1 989,6	1 764,8	1 766,8
Maksetut eläkkeet, milj. € ¹⁾	1 939,8	1 829,8	1 701,4	1 504,8	1 416,3
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, milj. € ^{*)}	1 278,5	-60,2	-179,7	371,1	1 887,0
tuotto sitoutuneelle pääomalle, % ^{*)}	8,7	-0,5	-1,2	2,8	16,1
Liikevaihto, milj. €	3 853,1	3 434,0	3 333,7	3 646,0	3 111,2
Kokonaisliikekulut, milj. €	79,4	70,6	60,6	56,7	48,1
% liikevaihdosta	2,1	2,1	1,8	1,6	1,5
Kokonaisliikekulut ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpito-					
toiminnan hoitokuluja % TEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5
Kokonaistulos, milj. €	818,3	-591,2	-690,7	-54,1	1 586,7
Vastuuelva, milj. €	15 275,0	13 863,5	13 519,6	12 954,5	11 082,8
Toimintapääoma, milj. €	2 951,2	2 243,1	2 940,8	3 749,3	3 922,5
% vastuuelvasta ²⁾	22,3	18,1	25,5	35,4	41,3
suhteessa vakavaraisuusrajan	2,16	1,90	2,32	3,42	3,82
Tasotusvastuu, milj. €	814,6	779,2	726,8	654,2	595,8
Eläkevarat, milj. € ³⁾	16 181,0	14 650,0	14 455,1	14 367,6	13 415,7
Siirto asiakashyvityksiin (%) TEL-palkkasummasta	0,33	0,20	0,45	1,05	1,77
TEL-palkkasumma, milj. €	9 879,4	9 631,0	8 922,6	8 025,2	7 614,5
YEL-työtulosumma, milj. €	812,4	780,6	763,3	727,3	734,8
TEL-vakuutuksia	31 927	31 689	31 982	32 351	32 874
TEL-vakuutettuja	364 000	359 000	351 000	335 000	323 000
YEL-vakuutuksia	49 696	49 322	49 386	49 938	51 453
Eläkkeensaajia	235 965	231 056	224 849	218 932	205 102

1) Eläkkeensaajille maksetut eläkkeet ja korvaukset

2) Suhdeluku laskettu %:na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuelvasta

3) Vastuuelva + arvostuserot

*) Vertailuvuosien tunnusluvut muutettu vuonna 2003 muuttuneen Vakuutusvalvontaviraston määräyksen mukaisiksi.

Tulosanalyysi, milj. €	2003	2002	2001	2000	1999
Tuloksen synty					
Vakuutusliikkeen tulos	38,5	53,1	72,6	58,4	112,0
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin	770,7	-654,0	-775,8	-119,8	1 460,2
+Sijoitustoiminnan nettotuotto					
käyvin arvoin + muut korkoerät ¹⁾	1 281,1	-57,0	-179,0	386,6	1 911,6
-Vastuuelvan tuottovaatimus	-510,4	-597,0	-596,8	-506,4	-451,3
Hoitokustannustulos	9,1	9,7	12,5	7,4	14,5
Kokonaistulos	818,3	-591,2	-690,7	-54,1	1 586,7
Tuloksen käyttö					
Vakavaraisuuden muutokseen	785,3	-634,5	-731,1	-138,2	1 452,2
Tasotusvastuun muutokseen	35,4	52,4	72,6	58,4	112,0
Toimintapääoman muutokseen	749,9	-686,9	-803,7	-196,6	1 340,2
Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutokseen	623,7	-548,0	-336,4	789,7	656,7
Arvostuserojen muutokseen	119,5	-149,9	-477,6	-919,8	690,6
Tilinpäätössiirtojen kertymän muutokseen	1,2	5,1	5,2	-71,3	-38,8
Tilikauden voittoon	5,5	5,9	5,1	4,8	31,7
Siirtoon asiakashyvityksiin	33,0	19,0	40,4	84,1	134,6
Ositetun lisävakuutusvastuun täydennykseen ²⁾		24,3			
Yhteensä	818,3	-591,2	-690,7	-54,1	1 586,7

1) Sisältää sellaiset tuloslaskelman korkoerät, joita ei kirjata sijoitustoiminnan tuottoihin.

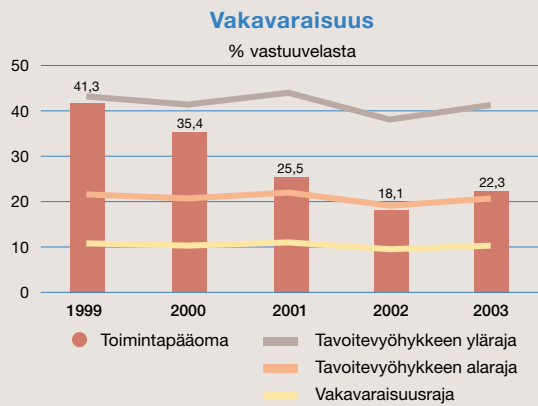
2) 31.12.2003 ositetun lisävakuutusvastuun täydennyssiirrosta oli kuolettamatta 21,0 miljoonaa euroa.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT TUNNUSLUVUT JA ANALYYSIT

Vakavaraisuus

Toimintapääoma ja sen rajat (%:na vakavaraisuus-
rajan laskennassa käytetystä vastuuvelasta)

	2003 %	2002 %	2001 %	2000 %	1999 %
Vakavaraisuusraja	10,3	9,5	11,0	10,3	10,8
Tavoitevyöhykkeen alaraja	20,7	19,1	22,0	20,7	21,6
Tavoitevyöhykkeen yläraja	41,3	38,1	44,0	41,4	43,2
Toimintapääoma	22,3	18,1	25,5	35,4	41,3

Sijoitusjakauma (käyvin arvoin)	2003		2002		2001		2000		1999	
	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%
Lainasaamiset ¹⁾	1 403,0	8,8	1 559,7	10,7	1 623,6	11,3	1 574,2	11,0	1 690,8	12,7
Joukkovelkakirjalainat ¹⁾	7 571,0	47,5	6 742,9	46,4	5 886,4	41,1	6 469,5	45,4	5 373,2	40,3
ml. korkorahastot	7 832,3	49,2	6 797,9	46,8						
Muut rahoitusmarkkina- välineet ja talletukset ¹⁾	367,8	2,3	600,2	4,1	641,4	4,5	349,7	2,5	1 375,5	10,3
Osakkeet ja osuudet	4 225,0	26,5	3 260,8	22,5	3 992,0	27,9	3 805,7	26,7	3 856,0	28,9
pl. korkorahastot	3 963,7	24,9	3 205,8	22,1						
Kiinteistösjoiutukset	2 366,6	14,9	2 356,9	16,2	2 188,2	15,3	2 050,0	14,4	1 024,8	7,7
Sijoitukset yhteensä	15 933,3	100,0	14 520,6	100,0	14 331,6	100,0	14 249,1	100,0	13 320,3	100,0

1) Sisältää kertyneet korot

Sijoitustoiminnan tuottoerittely ja tulos, milj. €	2003	2002	2001	2000	1999
Suorat nettotuotot	635,5	675,1	755,1	806,4	502,4
Lainasaamiset	65,6	71,5	75,9	72,1	80,4
Joukkovelkakirjalainat	279,9	318,2	303,7	293,4	285,6
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	9,3	18,9	18,8	25,2	17,4
Osakkeet ja osuudet	176,9	165,6	289,8	345,7	69,5
Kiinteistösijoitukset	112,9	108,4	71,1	76,9	51,8
Muut sijoitukset					
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-9,1	-7,5	-4,3	-6,8	-2,2
Arvonmuutokset kirjanpidossa ¹⁾	523,5	-585,4	-457,2	484,5	694,0
Osakkeet ja osuudet	350,9	-673,8	-479,9	511,6	630,4
Joukkovelkakirjalainat	169,7	102,0	28,5	-22,0	66,2
Kiinteistösijoitukset	2,6	-13,2	-5,5	-5,1	-2,6
Muut sijoitukset	0,2	-0,4	-0,3	0,0	0,0
Sijoitustoiminnan nettotuotot kirjanpidossa	1 159,0	89,6	297,9	1 290,9	1 196,4
Arvostuserojen muutos	119,5	-149,9	-477,6	-919,8	690,6
Osakkeet ja osuudet	248,3	-357,1	-575,9	-1 071,5	1 109,7
Joukkovelkakirjalainat	-133,7	171,1	11,3	106,4	-430,4
Kiinteistösijoitukset	4,9	37,3	85,7	45,1	11,5
Muut sijoitukset	-0,1	-1,3	1,3	0,2	-0,2
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo	1 278,5	-60,2	-179,7	371,1	1 887,0
Muut korkoerät ²⁾	2,6	3,2	0,7	15,5	24,6
Vastuuvelan tuottovaatimus	-510,4	-597,0	-596,8	-506,4	-451,3
Sijoitustoiminnan kirjanpidollinen tulos	651,2	-504,1	-298,2	800,0	769,6
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo	770,7	-654,0	-775,8	-119,8	1 460,3

1) Myyntivoitot ja tappiot sekä muut kirjanpidon arvonmuutokset.

2) Sisältää sellaiset tuloslaskelman korkoerät, joita ei kirjata sijoitustoiminnan tuottoihin.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo 1.1.–31.12.2003

	Sijoitusten nettotuotot käyvin arvo ¹⁾ milj. €	Sitoutunut pääoma ²⁾ milj. €	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle
	2003	2003	2003	2002	2001	2000	1999
Lainasaamiset	65,8	1 444,3	4,6	4,7	4,8	4,6	4,7
Joukkovelkakirjalainat	316,0	6 899,0	4,6	9,5	5,8	6,5	-1,5
ml. korkorahastot	362,7	7 113,0	5,1	9,5			
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	9,3	518,6	1,8	3,6	4,5	4,0	2,8
Osakkeet ja osuudet	776,1	3 518,9	22,1	-21,5	-17,2	-5,4	58,3
pl. korkorahastot	729,3	3 304,9	22,1	-21,8			
Kiinteistösijoitukset	120,5	2 303,8	5,2	5,6	7,4	7,8	6,0
Sijoitukset yhteensä	1 287,6	14 684,5	8,8	-0,4	-1,2	2,8	16,0
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut ^{*)}	-9,1	14 689,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,1
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo ^{*)}	1 278,5	14 689,1	8,7	-0,5	-1,2	2,8	16,1

1) Sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvo = Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat. Kassavirralla tarkoitetaan ostojen / kulujen ja myyntien / tuottojen erotusta.

2) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat.

*) Vertailuvuosien tunnusluvut muutettu vuonna 2003 muuttuneen Vakuutusvalvontaviraston määräyksen mukaisiksi.

Hoitokustannustulos, milj. €	2003	2002	2001	2000	1999
Vakuutusmaksun hoitokustannusosat	75,7	68,6	63,3	54,1	54,0
Toimintokohtaiset liikekulut ¹⁾	-68,6	-61,1	-52,6	-48,5	-41,1
Muut tuotot	2,1	2,2	1,7	1,7	1,5
Hoitokustannustulos	9,1	9,7	12,5	7,4	14,5
Liikekulut % vakuutusmaksun hoitokustannustulosta ²⁾	88	86	81	87	74

1) Ei sisällä sijoitustoiminnan eikä työkyvyn ylläpitotoiminnan liikekuluja.

2) (liikekulut + muut kulut) / (maksun hoitokustannusosat + muut tuotot)

HALLITUKSEN EHDOTUS VOITON KÄYTÖSTÄ

Yhtiöjärjestyksen mukaan takuupääoman korko on laskuperustekorko lisättyinä yhdellä prosenttiyksiköllä. Vuodelta 2003 näin laskettu tuottoprosentti on 5,125 ja takuupääoman korko 1 178 475,98 euroa.

Ilmarisen konsernin jakokelpoinen vapaa oma pääoma tilinpäätöksessä 31.12.2003 on 29,6 miljoonaa euroa. Emoyhtiön jakokelpoinen vapaa oma pääoma on 46 479 041,13 euroa, josta tilikau-

den voitto on 5 522 410,15 euroa.

Hallitus ehdottaa, että takuupääoman korkona vuodelta 2003 jaetaan 1 178 475,98 euroa, ja samalla jaetaan vuodelta 2002 jakamatta jätetty 780 012,11 euroa, joka tuolloin siirtyi jaettavaksi takuupääoman korkona ensimmäisenä sellaisena vuonna, jona yhtiöön ei kohdistu voitonjaon rajoituksia.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että 50 000,00 euroa varataan hallituk-

sen käytettäväksi lahjoituksina yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Jos hallituksen ehdotus hyväksytään, yhtiön oma pääoma on seuraava:

Sidottu oma pääoma	
Takuupääoma	22 994 653,31
Vapaa oma pääoma	
Varmuusrahasto	44 470 553,04
<hr/>	
Oma pääoma yhteensä	67 465 206,35

Helsingissä 25. päivänä helmikuuta 2004

Hannu Syrjänen

Lauri Ihalainen	Johannes Koroma	George Berner
Martin Granholm	Eino Halonen	Eero Heliövaara
Seppo Junttila	Jyrki Kiviharju	Risto Piekkari
Gretel Ramsay	Kari Puro	

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Ilmarisen varsinaiselle yhtiökokoukselle

Olemme tarkastaneet Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Ilmarisen kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2003. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä konsernin ja emoyhtiön tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja emoyhtiön hallinnosta.

KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy on vastannut valvontatilintarkastuksesta ja antanut siitä erillisen kertomuksen.

Tilintarkastus on suoritettu

hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteutukseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten sekä toimitusjohtajan toiminnan laimukaisuutta työeläkevakuutusyhtiölain, vakuutusyhtiölain ja osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laati-

mista koskevien sosiaali- ja terveysministeriön, Vakuutusvalvontaviraston ja muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitettulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta. Hallituksen esitys jakokelpoisten varojen käsittelystä on lain mukainen.

Helsingissä 10. päivänä maaliskuuta 2004

PricewaterhouseCoopers Oy, KHT-yhteisö

Juha Wahlroos, KHT

Sirkku Valkjärvi, KHT

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Hallintoneuvoston keskuudestaan valitsevat jäsenet ovat tarkastaneet yhtiön eläkeratkaisutoimintaa ja sijoitustoimintaa. Tarkastukset on suoritettu hallintoneuvoston ja yhtiön johdon yhdessä laatimien ohjesääntöjen mukaisesti. Huomautuksiin ei ole ollut aihetta.

hallituksen puheenjohtaja Liisa Joronen
hallituksen puheenjohtaja Arto Kajanto
toimitusjohtaja Veikko Kuusakoski
hallituksen puheenjohtaja Juhani Maijala
johtaja Esko Mäkeläinen
vuorineuvos Timo Peltola
kaupunginjohtaja Jarmo Rantanen

Hallintoneuvosto on tutustunut Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Ilmarisen ja konsernin tilinpäätökseen sekä tilintarkastuskertomukseen. Hallintoneuvostolla ei ole huomauttamista tilinpäätöksen eikä tilintarkastuskertomuksen johdosta. Tilintarkastajien mu-

kaan tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa, ja hallituksen esitys jakokelpoisten varojen käsittelystä on lain mukainen.

Vuoden 2004 varsinaisessa yhtiökokouksessa ovat erovuorossa seuraavat hallintoneuvoston jäsenet:

toimitusjohtaja Ilkka Rantasalo
puheenjohtaja Timo Rätty
toimitusjohtaja Erkki Varis
apulaisjohtaja Matti Viialainen
puheenjohtaja Matti Viljanen
suunnittelupäällikkö Marjatta Väisänen.

Helsingissä maaliskuun 11. päivänä 2004

Hallintoneuvoston puolesta

Timo Peltola, hallintoneuvoston puheenjohtaja

Yleistä

Työeläkevakuutusyhtiöiden hallintoa ja valvontaa säätelevät osakeyhtiölaki, vakuutusyhtiölaki, työeläkevakuutusyhtiölaki ja yhtiöjärjestys.

Ilmarinen on keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö, jonka omistavat yhtiöjärjestyksessä mainituin edellytyksin asiakkaat eli TEL- ja YEL-vakuutuksenottajat ja Ilmarisessa vakuutetut työntekijät sekä takuupääoman omistajat.

Yhtiökokous

Ylintä päätösvaltaa Ilmarisessa käyttää yhtiökokous.

Äänioikeus yhtiökokouksessa on edellä mainituilla omistajilla tai heidän valtuuttamillaan edustajilla. Yhtiökokouksessa jokaisella TEL-vakuutuksenottajalla on vähintään kolme ääntä ja vakuutetulla vähintään yksi ääni. Lisäksi vakuutuksenottaja ja vakuutetut saavat lisä-ääniä edellisenä kalenterivuonna suoritettujen TEL-vakuutusmaksujen perusteella.

Yhtiökokouksessa kullakin YEL-vakuutuksenottajalla on vähintään yksi ääni. Lisäksi vakuutuksenottaja saa lisä-ääniä edellisenä kalenterivuonna suoritettujen yrittäjien eläkelain mukaisen vakuutuksen vakuutusmaksun perusteella.

Takuuosuuden omistajalla on 55 ääntä kutakin takuuosuutta kohden.

Yhtiökokouksessa saa omasta puolesta tai toisen valtuuttamana äänestää enintään yhdellä kymmenesosalla kokouksessa edustetusta äänimäärästä. Lisäksi kokouksessa edustettuina olevien takuuosuuden omistajien takuuosuuksiin perustuvien äänten yhteismäärä saa olla enintään yhtä suuri kuin edustettuina olevien vakuutuksiin perustuvien vakuutuksenottajien ja vakuutettujen äänien yhteismäärä.

Yksityiskohtaiset tiedot äänioikeuden jakoperusteista löytyvät Ilmarisen yhtiöjärjestyksestä yhtiön internet-sivuilla osoitteesta www.ilmarinen.fi.

Varsinaisessa yhtiökokouksessa on käsiteltävä tilinpäätöksen vahvistamiseen, voitonjakoon ja vastuuvapauden myöntämiseen liittyvät vakuutusyhtiöitä koskevan lainsäädännön edellyttämät asiat sekä mahdolliset muut kokouksussuissa mainitut asiat.

Ylimääräinen yhtiökokous pidetään silloin, kun hallitus tai hallintoneuvosto katsoo siihen olevan aihetta tai kun se on vakuutusyhtiölain mukaan pidettävä.

Vuoden 2003 varsinainen yhtiökokous pidettiin 10.4.2003 Ilmarisessa. Kokouksessa käsiteltiin yhtiöjärjestyksessä määrätyt asiat, ja lisäksi kuultiin toimitusjohtajan katsaus vuodesta 2002. Kaikki kokouksen päätökset olivat yksimielisiä.

Hallintoneuvosto

Työeläkevakuutusyhtiölain mukaan työeläkeyhtiöillä on oltava hallintoneuvosto, jonka tehtävät määräytyvät yhtiöoikeudellisen lainsäädännön ja Ilmarisen yhtiöjärjestyksen mukaan. Hallintoneuvoston tehtävänä Ilmarisessa on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa yhtiön hallintoa. Valvontatehtäväänsä hallintoneuvosto hoitaa myös valitsemalla jäseniään tarkastamaan yhtiön eläkeratkaisutoimintaa ja sijoitustoimintaa.

Hallintoneuvosto antaa varsinaiselle yhtiökokoukselle lausuntonsa tilinpäätöksestä. Lisäksi hallintoneuvosto vahvistaa yhtiön sijoitussuunnitelman laatimisperiaatteet ja päättää hallituksen jäsenten ja varajäsenten palkkioista ja matkakustannusten korvaamisesta sekä valitsee hallituksen jäsenet.

Hallintoneuvosto voi myös antaa hallitukselle ohjeita laajakantoisissa ja periaatteellisesti tärkeissä asioissa.

Yhtiökokous valitsee hallintoneuvostoon 28 jäsentä kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Vähintään puolet jäsenistä valitaan keskeisiä työnantajia ja palkansaajia edustavien keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä. Jäseniksi valitaan yhtä monta työnantajien ja palkansaajien ehdottamista henkilöistä.

Hallintoneuvoston jäsenistä puolet on vuosittain erovuorossa. Hallintoneuvosto valitsee kalenterivuositain keskuudestaan puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa.

Hallintoneuvoston jäsenille ja varajäsenille maksettujen palkkioiden yhteissumma vuodelta 2003 kerrotaan vuosikertomuksen sivulla 51.

Hallitus

Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Lisäksi hallitus laatii yhtiön sijoitussuunnitelman ja vahvistaa sijoitustoiminnan valtuudet, valmistelee yhtiökokouksessa käsiteltävät asiat, päättää vuosittain Ilmarisen toimintaan liittyvistä lähivuosien linjauksista ja riskienhallintasuunnitelmasta sekä seuraa mainittujen suunnitelmien toteutumista.

Hallintoneuvosto valitsee hallitukseen neljäksi vuodeksi kerrallaan 12 varsinaista jäsentä sekä neljä varajäsentä. Työeläkevakuutusyhtiölain mukaan hallituksen jäsenistä ja varajäsenistä vähintään puolet on valittava keskeisten työntekijä ja palkansaaja edustavien keskusjärjestöjen ehdottamista henkilöistä siten, että tällä tavoin valittuja jäseniä ja vastaavasti varajäseniä on yhtä monta.

Hallituksen jäsenen ja varajäsenen toimikausi alkaa valintaa seuraavan tilikauden alussa ja päättyy valintaa seuraavan neljännen tilikauden lopussa. Nykyisten hallituksen jäsenten toimikausi päättyy vuonna 2005.

Hallitus valitsee kunkin kalenterivuoden alussa keskuudestaan puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa. Vuonna 2003 hallitus kokoontui yhteensä 10 kertaa. Hallituksen jäsenille ja varajäsenille maksettujen palkkioiden yhteissumma vuodelta 2003 kerrotaan sivulla 51.

Toimitusjohtaja, toimitusjohtajan sijainen ja varatoimitusjohtaja

Hallitus on nimittänyt Ilmariseen toimitusjohtajan ja hänen sijaisenaan toimivan varatoimitusjohtajan.

Toimitusjohtajana toimii Kari Puro. Hänen tehtävänä on yhdessä hallituksen kanssa johtaa työeläkevakuutusyhtiötä ammattitaitoisesti sekä terveiden liikeperiaatteiden mukaisesti.

Toimitusjohtajan sijainen on varatoimitusjohtaja Jaakko Tuomikoski.

Liiketoiminnan muu organisointi ja vastuut

Toimitusjohtajan lisäksi hallitus on nimittänyt johtajia, jotka vastaavat vastuualueensa toiminnasta ja tekevät päätökset toimialaansa kuuluvista asioista hyväksytyin strategian, tulospolun ja budjettien puitteissa.

Säännöllisesti kokoontuva Ilmarisen johtoryhmä toimii toimitusjohtajan tukena päätöksenteossa.

Johdon palkkiot ja eläkeikä

Ilmarisen hallitus hyväksyi 20.1.1999 koko henkilökuntaa koskevan palkkiojärjestelmän, jota on sovellettu vuoden 1999 alusta lukien. Kaikille maksetaan kuukausipalkkaan suhteutettu bonus sen mukaan, kuinka hyvin koko yhtiö on saavuttanut tavoitteensa. Osastopalkkioita voidaan maksaa tavoitteiden saavuttamiseksi mukaan. Henkilökohtainen tulospalkkio voidaan maksaa johtajille, osastopäälliköille ja muille avainhenkilöille myös tavoitteiden saavuttamisasteen mukaan. Yleisin maksimipalkkio vastaa suuruudeltaan kuukauden palkkaa.

Toimitusjohtajan ja hänen sijaisensa palkkion ja palkkioiden yhteissumma vuodelta 2003 kerrotaan vuosikertomuksen sivulla 51.

Johtajien eläkeikä on 65 vuotta lukuun ottamatta ennen 1.7.1992 nimitettyjä johtajia, joiden eläkeikä on 60 vuotta.

Ilmarisen hallitus ja toimitusjohtaja Puro ovat sopineet, että Puro voi jatkaa toimitusjohtajana vuoteen 2006, jolloin hän täyttää 65 vuotta.

Riskienhallinta ja valvontajärjestelmät

Ilmarisen riskienhallinnasta ja valvontajärjestelmistä kerrotaan sivuilla 18–19 ja 30–32. Ilmarisen tilintarkastajat sekä hallintoneuvoston jäsenistään vuosittain valitsevat eläkeratkaisu-toiminnan ja sijoitustoiminnan tarkastajat luetellaan sivulla 64.

HALLINTONEUVOSTO

Puheenjohtaja Timo Peltola
Vuorineuvos, toimitusjohtaja,
Huhtamäki Oyj, erovuorossa 2004

Varapuheenjohtaja Antti Herlin
Hallituksen puheenjohtaja,
Kone Oyj, erovuorossa 2005

Varapuheenjohtaja Matti Viljanen
Puheenjohtaja, Insinööriliitto IL ry,
erovuorossa 2004

Pertti Hagren
Pääluottamusmies, BEMIS Valkea-
koski Oy, erovuorossa 2005

Liisa Joronen
Hallituksen puheenjohtaja, SOL
Palvelut Oy, erovuorossa 2004

Arto Kajanto
Hallituksen puheenjohtaja, HPO-
yhtymä Oyj, erovuorossa 2004

Veikko Kuusakoski
Toimitusjohtaja, Kuusakoski
Group Oy, erovuorossa 2004

Antti Lagerroos
Merenkulkuneuvos, toimitusjohtaja,
Finnlines Oyj, erovuorossa 2005

Simo Leivo
Toiminnanjohtaja, Ammattiliitto
Suora ry, erovuorossa 2005

Juho Lipsanen
Toimitusjohtaja, Alma Media Oyj,
erovuorossa 2005

Juhani Maijala
Hallituksen puheenjohtaja, Lassila
& Tikanoja Oyj, erovuorossa 2004

Esko Mäkeläinen
Johtaja, Stora Enso Oyj,
erovuorossa 2004

Yrjö Mäkinen
Taksiautoilija, Suomen Taksiliitto ry,
erovuorossa 2005

Markku Niskala
Pääsihteeri, Kansainvälinen
Punainen Risti, erovuorossa 2005

Kirsti Piponius
Hallituksen varapuheenjohtaja,
Sodexo Oy, erovuorossa 2005

Veli-Matti Puutio
Toimitusjohtaja, Osuuskauppa
Arina, erovuorossa 2005

Jarmo Rantanen
Tampereen kaupunginjohtaja,
erovuorossa 2004

Ilkka Rantasalo
Toimitusjohtaja, Engel-Yhtymä Oy,
erovuorossa 2004

Timo Rätty
Puheenjohtaja, Auto- ja Kuljetus-
alan Työntekijäliitto AKT ry,
erovuorossa 2004

Markku Rönkkö
Toimitusjohtaja, Olvi Oyj,
erovuorossa 2005

Pekka Salojärvi
Hallituksen puheenjohtaja,
Garamond Oy (Gummerus),
erovuorossa 2005

Kalevi Vanhala
Puheenjohtaja, Puu- ja erityisalojen
liitto, erovuorossa 2005

Erkki Varis
Toimitusjohtaja, Oy Metsä-
Botnia Ab, erovuorossa 2004

Matti Viialainen
Apulaisjohtaja, Suomen Ammatti-
liittojen Keskusjärjestö SAK ry,
erovuorossa 2004

Marjatta Väisänen
Suunnittelupäällikkö, Toimihenki-
löunioni TU ry, erovuorossa 2004

Edessä istumassa Johannes Koroma, Kari Puro, Lauri Ihalainen, George Berner, seisomassa Risto Piekka, Timo Parmasuo, Eino Halonen, Jyrki Kiviharju, Hannu Syrjänen, Eero Heliövaara, Gretel Ramsay, Seppo Junttila ja Hannu Rautiainen.

Kaikkien hallituksen jäsenten ja varajäsenten toimikausi päättyy 31.12.2005.

Puheenjohtaja Hannu Syrjänen
Toimitusjohtaja, SanomaWSOY Oyj
s. 1951, ekon., oikeust. kand.

Varapuheenjohtaja Johannes Koroma
Johtaja, Teollisuuden ja Työntantajain
Keskusliitto
s. 1943

Varapuheenjohtaja Lauri Ihalainen
Puheenjohtaja, Suomen
Ammattiliittojen Keskusjärjestö
SAK ry, s. 1947

George Berner
Toimitusjohtaja, Berner Osakeyhtiö
s. 1948, dipl.ins.

Martin Granholm
Johtaja, UPM-Kymmene Oyj
s. 1946, dipl.ins., tekn. toht. h.c.

Eino Halonen
Toimitusjohtaja, Keskinäinen
Henkivakuutusyhtiö Suomi
s. 1949, ekon.

Eero Heliövaara,
Toimitusjohtaja, Pohjola-Yhtymä Oyj
s. 1956, dipl.ins., kauppat. maist.

Seppo Junttila
Pääsiihteeri, Toimihenkilökeskus-
järjestö STTK ry
s. 1947

Jyrki Kiviharju
Johtaja, Pankkialan Työntajaliitto ry
s. 1945, oikeust. kand.

Risto Piekka
Puheenjohtaja, AKAVA ry
s. 1948, valtiot. maist.

Kari Puro
Toimitusjohtaja, Keskinäinen
Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen
s. 1941, lääket. ja kir. toht., valtiot. kand.

Gretel Ramsay
Toimitusjohtaja, Tammet Oy
s. 1955, dipl.ekon.

Varajäsenet

Timo Parmasuo
Hallituksen puheen-
johtaja, Meconet Oy
s. 1950, ins.

Hannu Rautiainen
Lainopillinen asiamies,
Teollisuuden ja Työn-
antajain Keskusliitto
s. 1952, varat., ekon.

Erkki Vuoremaa
Puheenjohtaja, Metalli-
työväen Liitto ry
s. 1947

Eero Ylä-Soininmäki
Toimitusjohtaja,
Pohjantähti Keskinäinen
Vakuutusyhtiö
s. 1952, dipl.ins.

TARKASTAJAT

Eläkeratkaisutoiminnan tarkastajat

Ilmarisen eläkeratkaisutoimintaa valvovat hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemaa eläkeratkaisutoiminnan tarkastajat:

Varsinaiset tarkastajat

Hallituksen puheenjohtaja
Liisa Joronen

Toimitusjohtaja
Veikko Kuusakoski

Kaupunginjohtaja
Jarmo Rantanen

Puheenjohtaja Timo Rätty

Toimitusjohtaja Erkki Varis

Suunnittelupäällikkö
Marjatta Väisänen

Varamiehet

Hallituksen puheenjohtaja
Juhani Maijala

Johtaja Esko Mäkeläinen

Toimitusjohtaja Ilkka Rantasalo

Toimitusjohtaja Markku Rönkkö

Hallituksen puheenjohtaja
Pekka Salojärvi

Apulaisjohtaja Matti Viialainen

Sijoitustoiminnan tarkastajat

Ilmarisen sijoitustoimintaa valvovat hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemaa sijoitustoiminnan tarkastajat:

Varsinaiset tarkastajat

Pääluottamus mies Pertti Hagren

Hallituksen puheenjohtaja
Antti Herlin

Hallituksen puheenjohtaja
Arto Kajanto

Hallituksen varapuheenjohtaja
Kirsti Piponius

Toimitusjohtaja
Veli-Matti Puutio

Puheenjohtaja Matti Viljanen

Varamiehet

Merenkulkuneuvos Antti Lagerroos

Toiminnanjohtaja Simo Leivo

Toimitusjohtaja Juho Lipsanen

Taksiautoilija Yrjö Mäkinen

Pääsihteeri Markku Niskala

Puheenjohtaja Kalevi Vanhala

Tilintarkastajat

PricewaterhouseCoopers Oy,
KHT-yhteisö:

Vastuunalainen tarkastaja
Juha Wahlroos
Kauppat. maist., KHT

Sirkku Valkjärvi
Ekonomi, KHT

Varatilintarkastajat

Sari Airola
Ekonomi, KHT

Marja-Terttu Sorka
Kauppat. maist., KHT

ORGANISAATIO

Johtoryhmä

Kuvassa vasemmalta aktuaarijohtaja Hillevi Mannonen, hallintojohtaja Kristiina Hämäläinen, sijoitusjohtaja Jussi Laitinen, eläkejohtaja Timo Aro, toimitusjohtaja Kari Puro, viestintäjohtaja Satu Mehtälä, asiakasyhteisöjohtaja Sini Kivihuhta, lakiasiainjohtaja Pirkko Auvinen, varatoimitusjohtaja Jaakko Tuomikoski, henkilöstön edustaja Simo Mattinen ja tietohallintojohtaja Juhani Karjasilta.

Osastopäälliköt ja muu johto 1.4.2004

Asiakasyhteydet

Suuriasiakas- ja meklariyhteydet
Yhteysjohtaja Juha Elovirta

Osastopäällikkö Arja Alasentie
Suurasiakkaiden palveluosasto

Yritysassiakkaat/Pohjola, A-Vakuutus
ja säästöpankit
Yhteysjohtaja Ari Jaatinen

Osastopäällikkö Kirsti Koponen
Yrityspalveluosasto

Asiakasyhteydet/Pohjantähti
ja järjestöt
Yhteysjohtaja
Lise-Lotte Rautio-Murros

Asiakaspalvelu ja kehittäminen
Palvelu- ja kehittämisjohtaja
Irmeli Kesonen

Osastopäällikkö Paula Ojala-Ruuth
Asiakaspalveluosasto

Osastopäällikkö Juha Junnelin
Vakuutuspalveluosasto

Osastopäällikkö Markku Riikonen
Perintä- ja maksuliikenneosasto

Kehittämispalvelupäällikkö
Minna Hakkarainen
Kehittämispalvelut

Asiantuntijapalvelut

Laskentapäällikkö Maarit Wilén
Lisävakuutus- ja säätiöpalvelut

Eläkepalvelut

Osastopäällikkö Risto Ali-Penttilä
Työnantajien eläkepalveluosasto

Osastopäällikkö Tarja Hurskainen
Eläkeosasto

Osastopäällikkö Anne Koivula
Työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutus-
osasto

Osastopäällikkö Markus Palomurto
Eläkkeiden maksuosasto

Henkilöstö- ja hallintoasiat

Osastopäällikkö Arja Savolainen
Henkilöstöosasto

Osastopäällikkö Olli-Veikko Kurvinen
Hallinto-osasto

Laskentapäällikkö Seija Rönnholm
Toimintakustannusten laskentayksikkö

Sijoitustoiminta

Arvopaperisijoitusjohtaja Jari Puhakka
Arvopaperisijoitukset

Korkojohtaja Jari Eskelinen
Korkosijoitukset

Osakejohtaja Mikko Mursula
Osakesijoitukset

Kiinteistösijoitusjohtaja Timo Kankuri
Kiinteistösijoitukset

Asiakasrahoitusjohtaja

Vesa Pohjankoski
Asiakasrahoitus

Osastopäällikkö Heidi Koskinen
Sijoitushallinto

Sisäinen tarkastus

Sisäisen tarkastuksen päällikkö
Markku Alho

Talous- ja aktuaariasiat

Aktuaarijohtaja Hillevi Mannonen
Matemaattinen osasto

Osastopäällikkö Pirjo Pohjankoski
Talousosasto

Tietotekniikka

Osastopäällikkö Jukka Hirvinen
Tietohallinto

Osastopäällikkö Pekka Makkonen
Asiakas- ja vakuutusjärjestelmät

Osastopäällikkö
Irma Välimäki-Moring
Eläkejärjestelmät

Osastopäällikkö Jukka Katainen
Sijoitus- ja hallintojärjestelmät

Osastopäällikkö Heikki Pohjala
Tekniikkapalvelut

Viestintä

Tiedotuspäällikkö Ulla Pihlajamäki

Yrityssuunnittelu ja tutkimus

Kehittämispäällikkö Toni Äikäs

VAKUUTUSASIAKKAIDEN NEUVOTTELUKUNTA

Puheenjohtaja Hannu Isotalo
Hallituksen puheenjohtaja, Lujatalo Oy

Varapuheenjohtaja Reijo Kärkkäinen
Johtaja, Suomen Yrittäjät ry

Juha Ahvenniemi
Toiminnanjohtaja, Kirjanpito-
toimistojen Liitto ry

Olli Eräkivi
Toimitusjohtaja, Kirjakauppalitto ry

Petri Heino
Toimitusjohtaja, Heinon Tukku Oy

Tapani Helminen
Toimitusjohtaja, Suomen Hiusyrittäjät ry

Paavo Holopainen
Toimitusjohtaja, Riekkoparvi Oy

Risto Iivonen
Toimitusjohtaja, Tehojakelu Oy

Ismo Jauhiainen
Toimitusjohtaja, Vantaan Energia Oy

Lasse Johansson
Toimitusjohtaja, Rakennusosakeyhtiö
Hartela

Tarja Juutilainen
Toimitusjohtaja, EJ-Laukku Oy

Titu Järvenranta
Johtava lakimies, Insinööriliitto IL ry

Jarkko Järvinen
Toimitusjohtaja, Modelia Oy

Risto Kanerva
Varapuheenjohtaja, Suomen
Hammaslääkäriliitto

Tapani Kaskeala
Toimitusjohtaja, Finpro ry

Aku Keltto
Johtaja, Porin Diakonialaitoksen Säätiö

Tapio Kiiskinen
Hallituksen puheenjohtaja,
HYY Yhtymä

Seppo Kinkki
Puheenjohtaja, Suomen Kauppa-
opettajat ry

Ilpo Kokkila
Hallituksen puheenjohtaja,
SRV Yhtiöt Oy

Matti Korkiatupa
Toimitusjohtaja, Ilkka-Yhtymä Oyj

Hannu Koskinen
Toimitusjohtaja, Suomen Hotelli- ja
Ravintolaliitto SHR ry

Kimmo Kuurma
Toimitusjohtaja, Oy Center-Inn Ab

Pasi Lahtinen
Toimitusjohtaja, Visuvesi Oy

Kimmo Laine
Toimitusjohtaja, Gardner Denver Oy

Ilkka Lantto
Toimitusjohtaja, Katri Antell Oy

Johanna Lappalainen
Liikenneöitsijä, Pohjolan Turistiauto Oy

Liisa Leiva
Toimitusjohtaja, Suomen MS-liitto ry

Päivi Liedes
Toiminnanjohtaja, Suomen Kirjailija-
liitto ry

Seppo Makkonen
Puheenjohtaja, Suomen Kuorma-
autoliitto ry

Matti Manner
Puheenjohtaja, Suomen Asianajajaliitto

Simo Moisio
Toimitusjohtaja, Karisto Oy

Heikki Nevalainen
Toimitusjohtaja, Ouneva Oy

Pauli Niemelä
Toimitusjohtaja, rehtori, Diakonia-
ammattikorkeakoulu Oy

Jukka Niemi
Toimitusjohtaja, Sanmina-SCI EMS
Haukipudas Oy

Jouko Nieminen
Puheenjohtaja, Helsingin Käsiyö- ja
Teollisuusyhdistys ry

Krister Olsson
Puheenjohtaja, Suomen Taksiliitto ry

Tuula Paalimäki
Apulaispääsihteeri, Suomen Arkki-
tehtiliitto SAFA

Tahvo Pekkinen
Toimitusjohtaja, Suomen
Maarakentajien Keskusliitto r.y.

Juha Pietikäinen
Toimitusjohtaja, Toijalan Koneterä Oy

Kyllikki Pohjola
Talousjohtaja, Jaakko Pohjola Oy

Heikki Pärnänen
Vastaava lääkäri, Suomen Lääkäriliitto

Maaret Pönni
Lakiasiaintohtaja, Container Finance Ltd Oy

Matti Pörhö
Puheenjohtaja, Autoalan Keskusliitto ry

Taisto Riski
Toimitusjohtaja, Kaleva Kustannus Oy

Veli Saarenheimo
Toimitusjohtaja, Lihakeskusliitto ry

Ossi Saksman
Toimitusjohtaja, Oy Carlson

Pekka Sallinen
Toimitusjohtaja, Suomen Sähkö- ja
Teleurakoitsijaliitto ry

Peter Söderström
Toimitusjohtaja, Sun Chemical Oy

Aimo Takala
Toimitusjohtaja, Kemijoki Oy

Kari Tarkkainen
Toimitusjohtaja, Suomen Kultaseppien
Liitto ry

Olli Tasala
Toimitusjohtaja, Projecta Oy

Pentti Tiainen
Toimitusjohtaja, Suomen Yrittäjät ry

Reijo Tuomela
Toimitusjohtaja, Savonlinnan Puhelin Oy

Marja Usvasalo
Toimitusjohtaja, Kalevala Koru Oy

Seppo Vekka
Johtaja, Matka-Vekka Oy

Harry Viiala
Toimitusjohtaja, HyXo Oy

Jyrki Viitala
Toimitusjohtaja, Käyttöauto Oy

Leena Välimäki
Säätiönjohtaja, Miina Sillanpään Säätiö

Christian Österberg
Toimitusjohtaja, Sormat Oy

VAKUUTETTUJEN NEUVOTTELUKUNTA

Puheenjohtaja Matti Palmqvist
Metso Paper Oy, AKAVA

Margit Aaltonen
Elannon Vähittäiskauppa Oy, SAK

Eila Ahonen
Lindström Oy, SAK

Erik Bussman
TietoEnator Oy, AKAVA

Seppo Fahlström
Vantaan Sähkö-Jope Oy, SAK

Kari Halminen
Teollisuuden Voima Oy, SAK

Arto Halonen
Raha-automaattiyhdistys, SAK

Marja Helander
Merivaara Oy, STTK

Ulla Hirvonen
Novacall Oy, STTK

Rainer Honkala
Kaleva Kustannus Oy, SAK

Jouko Isoviita
Oulun Sähkömyynti Oy, AKAVA

Markku Kankainen
UPM-Kymmene Oy, SAK

Kari Koivisto
Yrjö Wigren Oy, SAK

Lauri Korkeakoski
Nurmi Hydraulics Oy, SAK

Paula Koskinen
Paloheimo Oy, STTK

Kari Kähkönen
Atria Oy, SAK

Jorma Luukkonen
Kemira Phosphates Oy, STTK

Tarja Malén
Oy Rauma Stevedoring Ltd, STTK

Anneli Myllärinen
Oy Metsä-Botnia Ab, STTK

Esa Mäenpää
Kuntopolku Oy, Peurunka, SAK

Juha Nevalainen
Kemira Phosphates Oy, AKAVA

Maritta Niemelä
Kemijoki Oy, STTK

Pirkko Penttilä
Reima Oy, SAK

Esa Pitkälä
Porin Linjat Oy, SAK

Pekka Rissanen
UPM-Kymmene Oy, AKAVA

Reijo Ruppä
Vähälä Yhtiöt/Veljekset Nurminen
Ky, SAK

Urho Saarinen
UPM-Kymmene Oy, STTK

Eero Saloranta
Kemira Chemicals Oy, STTK

Inkeri Seppälä
Lassila & Tikanoja Oy, SAK

Päivi Suksi
Handelsbanken, AKAVA

Anna-Liisa Toikka
Alteams Oy, SAK

Jouko Vento
Owens-Illinois Plastics Oy, STTK

ELÄKEASIAIN NEUVOTTELUKUNTA

Työntekijöiden edustajat

Eija-Sisko Huhtala
Sosiaalipoliittinen asiantuntija,
Toimihenkilöunioni TU

Kaija Kallinen
Sosiaalipoliittinen sihteeri,
Suomen Ammattiliittojen
Keskusjärjestö SAK

Erkki Rimpiläinen
Sosiaalis sihteeri,
Palvelualojen ammattiliitto PAM

Aleksei Solovjew
Neuvottelupäällikkö,
Insinööriliitto IL

Työnantajien edustajat

Timo Höykinpuro
Asiamies,
Palvelutyönantajat PT

Hannu Rautiainen
Lainopillinen asiamies,
Teollisuuden ja Työnantajain
Keskusliitto TT

Ilmarisen edustajat

Puheenjohtaja
Timo Aro
Eläkejohtaja

Varapuheenjohtaja
Anne Koivula
Osastopäällikkö

Asioiden esittelijät

Petri Järvinen
Asiantuntijalääkäri

Ilkka Käppi
Ratkaisupäällikkö

Mika Niskanen
Eläke-esittelijä

Merja Mäkimattila
Kuntoutuspäällikkö

Eläkevakuutusyhtiön tilinpäätöksessä ja sen perusteella laske- tuissa tunnusluvuihin on run- saasti muun talouselämän käsit- teistä poikkeavia termejä ja laskelmia. Seuraavassa selvite- tään aakkosjärjestyksessä eräiden tärkeimpien käsitteiden sisältöä.

Arvostusero

Omaisuu- den käyvän arvon ja kirjanpitoarvon välinen ero.

Asiakashyvitys

TEL-vakuutus- ottajille jaet- tava hyvitys, joka huomioidaan vakuutusmaksujen alennuksena. Asiakashyvitys jaetaan ositetusta lisävakuutusvastuusta.

Hoitokustannusosa

Vakuutusmaksuun sisältyvä osa, joka on tarkoitettu yhtiön liike- kulujen kattamiseen.

Hoitokustannustulos

Hoitokustannustulos osoittaa, kuinka paljon hoitokustannus- osat ja muut vastaavat tuotot ylittävät niillä katettavat liike- kulut. Sijoitustoiminnan hoito- kulut katetaan sijoitustoiminnan tuotoilla. Korvauskuluihin sisäl- tyvät työkyvyn ylläpitotoimin- non hoitokulut on vähennetty vakuutusliikkeen tuloksesta. Hoi- tokustannustulos on osa Ilmari- sen kokonaistulosta.

Katettava vastuovelka

Katettava vastuovelka on tilin- päätöksen vastuovelka, johon on lisätty velat vastuunjakoon ja vakuutus- ottajille ja josta on vähennetty yrittäjien eläkevakuu- tuksen vakuutusmaksuvastuu.

Lakisääteiset maksut

Kustannus, jolla eläkelaitos osal- listuu järjestelmän keskuselime- nä toimivan Eläketurvakeskus- sen toiminnan kustantamiseen ja Eläketurvakeskuksen luotto- vakuutuksen vanhojen tappioi- den kattamiseen.

Liikevaihto

Liikevaihto on vakuutusmak- sutulo ennen luottotappioita ja jälleenvakuuttajien osuutta + sijoitustoiminnan tuotot + arvön- korotukset - arvönkorotusten oikaisu + muut tuotot.

Ositettu

lisävakuutusvastuu

Ositettu lisävakuutusvastuu on sijoitustoiminnan tuloksesta ja hoitokustannustuloksesta kerät- ty vastuuvelan osa seuraavana vuonna annettavia asiakashyvi- tyksiä varten.

Osittamaton

lisävakuutusvastuu

Osittamaton lisävakuutusvastuu on toimintapääomaan luettava vastuuvelan osa, jolla pyritään tasoittamaan sijoitusten arvoissa tapahtuvien heilahtelujen vaiku- tuksia.

Sijoitustoiminnan tulos

Käypien arvojen mukainen si- joitustoiminnan tulos saadaan, kun yhtiön sijoitustoiminnan nettotuotoista ja arvostusero- jen muutoksesta vähennetään vastuuvelan tuottovaatimus. Sijoitustoiminnan tulos on osa Ilmarisen kokonaistulosta.

Tasointuvastuu

Tasointuvastuu on vakuutusliik- keen tuloksista kerätty puskuri, jolla varaudutaan niihin vuosiin, jolloin myönnetään keskimää- räistä enemmän uusia eläkkeitä.

Toiminnan tehokkuus

Eläkevakuutusyhtiön toiminnan tehokkuutta mitataan prosentti- luvulla, joka kertoo paljonko liikekulut ovat niiden kattami- seen tarkoitetuista vakuutus- maksuihin sisältyvistä hoitokus- tannusosista ja muista tuotoista. Toiminta on sitä tehokkaampaa, mitä pienempi prosenttiluku on eli mitä vähemmän hoitokustan- nusosista käytetään.

Toimintapääoma

Toimintapääomalla tarkoitetaan yhtiön käypiin arvoihin arvos- tettujen varojen ja vastuiden erotusta. Toimintapääoma on tarkoitettu sijoitustoiminnan riskien tasaamiseen.

Toimintapääoman tavoitevyöhyke

Tavoitevyöhykkeen alaraja on vakavaraisuusrajan kaksinkertainen ja yläraja nelinkertainen määrä. Eri rajojen väliin jääviä vyöhykkeitä koskevat erilaiset tuloksenkäytösäännöt. Asiakshyvytyssiirron enimmäismäärä on vakavaraisuusrajan ja tavoitevyöhykkeen ylärajan välillä sitä korkeampi, mitä parempi vakavaraisuusasema on. Jos toimintapääoma on tavoitevyöhykkeellä, takuupääoman korko maksetaan kokonaan; tavoitevyöhykkeen alapuolella voitonjakoa on rajoitettava.

Yhtiön toimintapääoma pyritään pitämään vakavaraisuusrajan ja tavoitevyöhykkeen ylärajan välissä. Ylärajan yläpuolella yhtiö voi sijoitusstrategiaansa muuttamalla tai ylijäämää jakamalla sopeuttaa tilanteen sellaiseksi, että toimintapääoma jälleen asettuu ylärajan alapuolelle.

Vakavaraisuusraja

Sijoitustoiminnan riskillisyyden vaikuttaa vaadittavan toimintapääoman määrään. Vaatimusten määrittely perustuu toimintapääomaan liittyviin rajoihin, joita ovat vakavaraisuusraja sekä siitä johdetut tavoitevyöhykkeen alaraja ja yläraja.

Vakavaraisuusraja on yhtiön sijoituskannan rakenteen ja vastuuvelan määrän perusteella laskettu suure, jota suurempia heilahteluja ei sijoitusten arvoissa pitäisi voida yhden vuoden jaksolla sattua.

Vakuutusliikkeen tulos

Vakuutusliikkeen tulos on vakuutusmaksussa perittyjen riskin kattamiseen tarkoitettujen maksujen ja korvausten erotus. Vakuutusliikkeen positiivinen tulos kasvattaa tasoitusvastuuta ja negatiivinen vähentää sitä. Analyysissä vakuutusliikkeen tulokseen on lisätty tasoitusvastuulle hyvitetty kolmen prosentin korko.

Vakuutustekninen vastuovelka

Vakuutustekninen vastuovelka on tilinpäätökseen kirjattu arvio yhtiölle tulevaisuudessa aiheutuvista eläkemenosta siltä osin kuin ne on rahastoitu. Vastuovelka jakautuu vakuutusmaksuvastuuseen ja korvausvastuuseen. Vakuutusmaksuvastuu koskee tulevista eläketapahtumista yhtiölle aiheutuvaa vastuuta siltä osin kuin eläkettä on kertynyt tilikauden loppuun mennessä. Korvausvastuu on jo sattuneista eläketapahtumista tulevaisuudessa maksettavaksi tulevien menojen arvio.

Vakuutusmaksuvastuu sisältää ositetun ja osittamattoman lisävakuutusvastuun ja korvausvastuu tasoitusvastuun.

Vastuuvelan tuottovaatimus

Vastuuvelan tuottovaatimus on taseen vastattavissa olevalle vastuuvellalle hyvitetty korko, joka lasketaan yhtiöiden yhteisten laskuperusteiden mukaan. Vuonna 2003 tuottovaatimuksen määrittävä laskuperustekorko oli keskimäärin 4,125 prosenttia.

Vastuuvelkaa kattava omaisuus

Vakuutusyhtiön omaisuus on jaettu kahdeksaan ryhmään turvaavuuden perusteella. Ensimmäisessä luokassa ovat julkisen vallan riskillä olevat sijoitukset ja viimeisessä noteeraamattomien yhtiöiden osakkeet ja vastaavat. Kunkin ryhmän osalta on säädetty, kuinka suuren osan vastuuvellasta ne voivat enintään kattaa. Vastuuvelan kate laskeaan käyvin arvoihin.

Etuudet

Suomen eläkejärjestelmän tärkein etuus on lakisääteinen ansiosidonnainen työeläke. Nämä eläkkeet ovat etuusperusteisia, tavoitetasona työuran ollessa täysi noin 60 prosenttia koko työuran ansioista.

Kattavuus

Lakisääteisen työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvat kaikki työsuhteessa olevat työntekijät ja itsenäiset yrittäjät. Työeläkelajeja on useita. Näistä keskeisin on työntekijäin eläkelaki, TEL. Se kattaa hieman yli 50 prosenttia työllisestä työvoimasta.

Hallinto ja valvonta

Työeläkejärjestelmän toimeenpano on hajautettu. TEL-eläketurvaa hoitaa kuusi työeläkevakuutusyhtiötä, joista yksi on Ilmarinen, sekä kahdeksan eläkekassaa ja 35 eläkesätiötä. Etuudet ovat eläkelaitoksesta riippumattomia. Toimeenpanevia laitoksia valvoo Vakuutusvalvontavirasto.

Rahastointi

TEL-eläkkeet ovat osittaisen ennalta rahastoinnin piirissä. Rahastointi määritellään laissa eläkelajeittain, ja se on eläkelaitoksesta riippumaton. Työntekijälle, joka on alle 55-vuotias, rahastoidaan vuosittain vanhuuseläkettä 0,5 prosenttia palkasta. Työkyvyttömyyseläkkeestä ja työttömyyseläkkeestä rahastoidaan 80 prosenttia eläkkeen alkaessa, ei kuitenkaan silloin, kun eläke perustuu pelkästään päättäneisiin työsuhteisiin. Vanhuuseläkkeiden rahastoitujia osia korotetaan vuosittain (selostetaan tarkemmin kohdassa ”Vastuuvelka”). Kaikkiaan rahastointiasteeksi muodostuu noin neljäsosa.

Muu osa eläkkeestä, indeksikorotukset mukaan lukien, rahoitetaan jakojärjestelmällä ja poolataan kaikkien TEL-eläkelaitosten kesken.

Myös muiden eläkelakien mukaisissa järjestelmissä, julkinen sektori mukaan lukien, on ennakkorahastointia. Vuoden 2003 päättyessä työeläkerahastoissa oli kaikkiaan 79 miljardia euroa, mikä oli hieman yli puolet Suomen bruttokansantuotteesta.

Vastuuvelka

Vastuuvelka lasketaan kaikille TEL-eläkelaitoksille yhteisin periaattein, jotka sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa.

Yksilötasolla vastuu on rahastoitujen eläke-erien diskontattu nykyarvo. Diskonttokorkona käytetään 3 prosenttia, minkä lisäksi nykyarvoa laskettaessa otetaan huomioon kuolevuus, työkyvyttömäksi tulon todennäköisyys sekä työkyvyttömiä todennäköisyys parantua työkykyisiksi. Näiden yksilötason rahastojen lisäksi vastuuvelkaan sisältyy varaus jo sattuneita, mutta vielä tuntemattomia eläketapauksia varten sekä tasoitusvastuu.

Yhteiset laskuperusteet sisältävät myös korkeamman koron, niin sanotun laskuperusteikon, jota voidaan muuttaa puolivuositain. Sen ja kolmen prosentin diskonttokoron erotusta vastaava tuotto käytetään vuosittain rahastoitujen vanhuuseläkkeiden korottamiseen. Laskuperustekorko on vuoden 2004 alkaessa 4,5 prosenttia.

Vakuutusmaksut

Vuonna 2004 TEL-vakuutusmaksu on keskimäärin 21,4 prosenttia palkasta. Työntekijöiden työeläkemaksu on 4,6 prosenttia ja työnantajien osuus keskimäärin 16,8 prosenttia. Maksun arvioidaan nousevan noin viidellä prosenttiyksiköllä seuraavien 30 vuoden kuluessa. Nousu jaetaan puoliksi työnantajien ja työntekijöiden kesken.

Yritys, jolla on oma TEL-eläkesäätiö, kantaa kokonaan sekä vakuutus- että sijoitusriskin. Yritys, joka on ottanut TEL-vakuutuksen jostakin työeläkevakuutusyhtiöstä, on samalla siirtänyt riskin vakuutuksen antajalle TEL-maksua vastaan.

Suurilla työnantajilla on työkyvyttömyyseläkkeiden ja työttömyyseläkkeiden osalta omavastuutariffi. Jos työnantaja siirtää vakuutuksensa toiseen TEL-yhtiöön tai omaan eläkesäätiöön, taloudellisia velvoitteita entistä työeläkevakuutusyhtiötä kohtaan ei ole sen jälkeen kun omavastuutariffin 3–5-vuotinen, vakuutusajana sattuneita tapauksia koskeva seuranta-aika on ohi. Työnantajan taloudellisen vastuun kannalta vakuutuksella järjestetty TEL-eläketurva on siis maksuperusteinen järjestely.

Tulevien vuosien eläkekustannuksia arvioitaessa voidaan käyttää maksutason pitkän aikavälin ennustetta (kuvio s. 11). Uuden lainsäädännön mukaan keskimääräisen elinajan muutos vaikuttaa uusien eläkkeiden suuruuteen, mikä eliminoi pitkälti elinajan kasvun vaikutuksen maksutasoon.

Sijoitustoiminta

Työeläkevakuutusyhtiöt, eläkekassat ja eläkesäätiöt harjoittavat sijoitustoimintaansa itsenäisesti mutta yhteisten vakavaraisuusvaatimusten puitteissa. Vakavaraisuusvaatimukset riippuvat sijoitusten riskipitoisuudesta ja ottavat huomioon eläkelaitosten erot sijoitusomaisuuden rakenteessa. Onnistunut sijoitustoiminta kasvattaa vakavaraisuutta ja asiakashyvityksiä.

Yhteisvastuu

Jos eläkelaitos ajautuu konkurssiin, lakisääteinen yhteisvastuujärjestelmä turvaa etuudet, ja ne rahoitetaan kaikkia työnantajia ja työntekijöitä koskevilla tulevilla maksunkorotuksilla.

Suunnittelu: Evia Helsinki Oy
Toimitusjohtajan, hallituksen ja johtoryhmän
valokuvat: Pertti Nisonen
Kansi: Sendme Smooth 300g/m²
Sisus: Gallerie Art Silk 150g/m²
Paino: Nomini 3/2004

KESKINÄINEN

ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ILMARINEN

Porkkalankatu 1, Helsinki, 00018 Ilmarinen

Puhelin 010 284 11, faksi 010 284 3445

www.ilmarinen.fi